

ks. Piotr Kroczek
o. Piotr Skonieczny OP

Ochrona danych osobowych w Kościele katolickim

Komentarz do Dekretu ogólnego
Konferencji Episkopatu Polski
w sprawie ochrony osób fizycznych
w związku z przetwarzaniem danych osobowych
w Kościele katolickim
z 2018 roku

tom 1:
Część 1. Kwestie wstępne
Część 2. Preambuła

NUMER 9

Annales
Canonici

MONOGRAPHIAE

MONOGRAPHIAE

Ochrona danych osobowych w Kościele katolickim

Komentarz do Dekretu ogólnego
Konferencji Episkopatu Polski
w sprawie ochrony osób fizycznych
w związku z przetwarzaniem danych osobowych
w Kościele katolickim
z 2018 roku

Monografia

redaktor serii
ks. Józef Krzywda

W serii ukazały się:

1. *Wiara a prawo: między wolnością a posłuszeństwem*, red. P. Kroczek, Kraków 2013.
2. *Konkordat: ocena z perspektywy 15 lat obowiązywania*, red. P. Kroczek, Kraków 2014.
3. *Prawa dziecka: perspektywa Kościoła*, red. P. Kroczek, Kraków 2015.
4. *Znaczenie wiary dla małżeństwa: w kierunku zmiany prawa*, red. P. Kroczek, Kraków 2016.
5. P. Kroczek, J. Krzywda, A. Sosnowski, *Droga do „Amoris laetitia”*, Kraków 2017.
6. *Dyskusje nad „Amoris laetitia”*, red. P. Kroczek, Kraków 2017.
7. *Warunki dopuszczalności do sakramentów ze szczególnym uwzględnieniem sakramentu małżeństwa*, red. P. Kroczek, Kraków 2019.
8. P. Kroczek, J. Krzywda, P. Michowicz, *„Amoris laetitia” – pokłosie*, Kraków 2020.

NUMER 9

Annales
Canonici

MONOGRAPHIAE

ks. Piotr Kroczek
o. Piotr Skonieczny OP

Ochrona danych osobowych w Kościele katolickim

Komentarz do Dekretu ogólnego
Konferencji Episkopatu Polski
w sprawie ochrony osób fizycznych
w związku z przetwarzaniem danych osobowych
w Kościele katolickim
z 2018 roku

tom 1:

Część 1. Kwestie wstępne

Część 2. Preambuła

▪ stan prawny na dzień 1 kwietnia 2021 ▪

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie
Wydawnictwo Naukowe
Kraków 2022

Monografia

Recenzja wydawnicza
dr Edyta Bielak-Jomaa (Uniwersytet Łódzki)

Redakcja językowa
Edyta Muszyńska

Skład i łamanie
Piotr Pielach, i-Press

Publikacja dofinansowana ze środków budżetu państwa w ramach programu realizowanego przez Ministra Edukacji i Nauki pod nazwą „Doskonała nauka” (nr projektu DNM/SP/512588/2021, kwota dofinansowania 16 940 zł, całkowita wartość projektu 19 240 zł)

Copyright © 2022 by Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

ISBN 978-83-63241-29-2 (druk)
ISBN 978-83-63241-30-8 (online)
DOI: <https://doi.org/10.15633/9788363241308>

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie
Wydawnictwo Naukowe
30-348 Kraków, ul. Bobrzyńskiego 10

tel. 12 422 60 40
e-mail: wydawnictwo@upjp2.edu.pl

Wstęp

P.T. Czytelnicy!

Oto pierwszy tom komentarza do Dekretu, obejmujący w części 1 „Zagadnienia wstępne” oraz w części 2: „Preambułę”.

Komentarz oferuje:

- a) uwagi teoretycznoprawne czynione na tle prawa Kościoła,
- b) uwagi odnoszące się do techniki legislacyjnej,
- c) uwagi praktyczne, które powstały na podstawie (krótkiej) praktyki stosowania Dekretu.

System przedstawiania komentarza do Dekretu jest egzegetyczny. Po tekście jednostki redakcyjnej Dekretu w zatytułowanych, ponumerowanych tezach przedstawiona jest treść komentarza. Komentarz omawia zagadnienia kanoniczne z szerokim odwołaniem do prawa świeckiego regulującego ochronę danych osobowych.

Adresatami komentarza są osoby zajmujące się przetwarzaniem danych osobowych w Kościele (np. inspektorzy ochrony danych), a także osoby studiujące ten problem czy to z racji funkcji, czy też zainteresowania naukowego.

Udział autorów w pracy nad tym komentarzem jest jednakowy.

Komentarz ten, jak zapewne każde pionierskie dzieło, jest narażony na ułomności wynikające z faktu bycia forpocztą. Autorzy są tego w pełni świadomi. Mimo to mają nadzieję, że komentarz będzie pożyteczny dla osób zajmujących się ochroną prywatności, a szczególnie ochroną danych osobowych w Kościele.

*ks. Piotr Kroczek
o. Piotr Skonieczny OP*

Dekret ogólny

**w sprawie ochrony osób fizycznych
w związku z przetwarzaniem danych osobowych
w Kościele katolickim
wydany przez Konferencję Episkopatu Polski
w dniu 13 marca 2018 r.
podczas 378. Zebrania Plenarnego w Warszawie,
na podstawie kan. 455 Kodeksu Prawa Kanonicznego,
w związku z art. 18 Statutu KEP,
po uzyskaniu specjalnego zezwolenia Stolicy Apostolskiej
z dnia 3 czerwca 2017 r.¹**

Chrześcijaństwo wniosło do kultury europejskiej przekonanie o nienaruszalnej godności osoby ludzkiej. Zakorzenione ono jest w fakcie stworzenia człowieka na „obraz i podobieństwo” Boga. Godność jest przymiotem ludzkiej natury rozumnej i wolnej. Uznanie godności człowieka wymaga odpowiedniej ochrony danych osobowych.

Biorąc pod uwagę zasady ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem ich danych osobowych, stosowane dotychczas w Kościele katolickim w Polsce, a zwłaszcza mając na uwadze:

- kan. 220 Kodeksu Prawa Kanonicznego oraz kan. 23 Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich, gwarantujące prawo do dobrego imienia i prawo do ochrony intymności,
- kan. 482–491 i kan. 535 Kodeksu Prawa Kanonicznego oraz kan. 252–261 i kan. 296 Kodeksu Kanonów Kościołów Wschod-

1 „Akta Konferencji Episkopatu Polski” 30 (2018), s. 31–54.

nich, zobowiązujące każdą parafię do prowadzenia ksiąg parafialnych, zgodnie z przepisami Konferencji Biskupów i biskupa diecezjalnego oraz zobowiązujące proboszcza do ich właściwego sporządzania i przechowywania oraz dotyczące obowiązku posiadania archiwum przez kurie diecezjalne i parafie i zasad ich prowadzenia,

- kan. 1067 i 1069 Kodeksu Prawa Kanonicznego oraz kan. 784 i 786 Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich, dotyczące kanonicznego przygotowania do małżeństwa, a w szczególności przekazywania informacji o okolicznościach mających znaczenie dla możliwości jego zawarcia,
- Motu proprio *La cura vigilantissima* z dnia 21 marca 2005 r. (AAS 97 [2005], s. 353–376),
- Przepisy Konferencji Episkopatu Polski o prowadzeniu ksiąg parafialnych: ochrzczonych, bierzmowanych, małżeństw i zmarłych, oraz księgi stanu dusz z dnia 26 października 1947 r.,
- Instrukcję opracowaną przez Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych oraz Sekretariat Konferencji Episkopatu Polski z dnia 23 września 2009 r. Ochrona danych osobowych w działalności Kościoła katolickiego w Polsce,
- Dekret Ogólny Konferencji Episkopatu Polski w sprawie wystąpień z Kościoła oraz powrotu do wspólnoty Kościoła z dnia 7 października 2015 r.,
- oraz inne regulacje prawa partykularnego, przypominając powszechnie uznaną zasadę autonomii państwa i Kościoła, mając na względzie konieczność pogodzenia ochrony danych osobowych z korzystaniem z podstawowego prawa do wolności religijnej, zagwarantowanego również w prawie pozytywnym, także w jego wymiarze instytucjonalnym, działając w celu uszczegółowienia przepisów Kodeksu Prawa Kanonicznego i uaktualnienia przepisów prawa partykularnego, postanawia się, co następuje:

Rozdział I

Zagadnienia ogólne

Art. 1 – Przedmiot regulacji

Niniejszy dekret określa szczegółowe zasady ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim w Polsce.

Art. 2 – Odesłanie do innych przepisów prawa kanonicznego

Zasady redagowania, zarządzania oraz nadzoru nad zbiorami danych, a także wykorzystywania danych są określone przez przepisy powszechnego oraz partykularnego prawa kanonicznego, uzupełniane w razie potrzeby przez przepisy wydane przez Konferencję Episkopatu Polski.

Art. 3 – Zakres przedmiotowy

Niniejszy dekret ma zastosowanie do przetwarzania danych osobowych w sposób całkowicie lub częściowo zautomatyzowany oraz do przetwarzania w sposób inny niż zautomatyzowany danych osobowych stanowiących część zbioru danych lub mających stanowić część zbioru danych.

Art. 4 – Zakres podmiotowy

Niniejszy dekret stosuje się do publicznych kościelnych osób prawnych.

Art. 5 – Słowniczek pojęć

Na potrzeby niniejszego dekretu:

- 1) „dane osobowe” oznaczają informacje o zidentyfikowanej lub możliwej do zidentyfikowania osobie fizycznej („osobie, której dane dotyczą”); możliwa do zidentyfikowania osoba fizyczna to osoba, którą można bezpośrednio lub pośrednio zidentyfikować, w szczególności na podstawie identyfikatora takiego jak imię i nazwisko, numer identyfikacyjny, dane o lokalizacji,

identyfikator internetowy lub jeden bądź kilka szczególnych czynników określających fizyczną, fizjologiczną, genetyczną, psychiczną, ekonomiczną, kulturową lub społeczną tożsamość osoby fizycznej;

- 2) „przetwarzanie” oznacza operację lub zestaw operacji wykonywanych na danych osobowych lub zestawach danych osobowych w sposób zautomatyzowany lub niezautomatyzowany, taką jak zbieranie, utrwalanie, organizowanie, porządkowanie, przechowywanie, adaptowanie lub modyfikowanie, pobieranie, przeglądanie, wykorzystywanie, ujawnianie poprzez przesłanie, rozpowszechnianie lub innego rodzaju udostępnianie, dopasowywanie lub łączenie, ograniczanie, usuwanie lub niszczenie;
- 3) „zbiór danych” oznacza uporządkowany zestaw danych osobowych dostępnych według określonych kryteriów, niezależnie od tego, czy zestaw ten jest scentralizowany, zdecentralizowany czy rozproszony funkcjonalnie lub geograficznie; w działalności Kościoła zbiorami danych są w szczególności: księgi parafialne zawierające rejestr ochrzczonych, bierzmowanych, Pierwszej Komunii świętej, zawartych małżeństw, zgonów, jak również rejestr parafian, alumnów seminariów duchownych, nowicjuszy i członków instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego;
- 4) „administrator” oznacza osobę prawną lub inną jednostkę organizacyjną, która ustala cele i sposoby przetwarzania danych osobowych;
- 5) „podmiot przetwarzający” oznacza osobę fizyczną lub prawną bądź jednostkę organizacyjną, która przetwarza dane osobowe w imieniu administratora;
- 6) „odbiorca” oznacza osobę fizyczną lub prawną, organ publiczny bądź jednostkę organizacyjną, której ujawnia się dane osobowe. Organy publiczne, które mogą otrzymywać dane osobowe w ramach konkretnego postępowania zgodnie z prawem, nie są jednak uznawane za odbiorców;

- 7) „zgoda” osoby, której dane dotyczą, oznacza dobrowolne, konkretne, świadome i jednoznaczne okazanie woli, którym osoba, której dane dotyczą, w formie oświadczenia lub wyraźnego działania potwierdzającego, przyzwala na przetwarzanie dotyczących jej danych osobowych;
- 8) „naruszenie ochrony danych osobowych” oznacza naruszenie bezpieczeństwa prowadzące do przypadkowego lub niezgodnego z prawem zniszczenia, utracenia, zmodyfikowania, nieuprawnionego ujawnienia lub nieuprawnionego dostępu do danych osobowych przesyłanych, przechowywanych lub w inny sposób przetwarzanych;
- 9) „dane wrażliwe” oznaczają dane ujawniające pochodzenie rasowe lub etniczne, poglądy polityczne, przekonania religijne lub światopoglądowe, przynależność do związków zawodowych oraz dane genetyczne, dane biometryczne, a także dane dotyczące zdrowia lub seksualności osoby fizycznej;
- 10) „dane genetyczne” oznaczają dane osobowe dotyczące odziedziczonych lub nabytych cech genetycznych osoby fizycznej, które ujawniają niepowtarzalne informacje o fizjologii lub zdrowiu tej osoby i które wynikają w szczególności z analizy próbki biologicznej pochodzącej od tej osoby fizycznej;
- 11) „dane biometryczne” oznaczają dane osobowe, które wynikają ze specjalnego przetwarzania technicznego, dotyczą cech fizycznych, fizjologicznych lub behawioralnych osoby fizycznej oraz umożliwiają lub potwierdzają jednoznaczną identyfikację tej osoby, takie jak np. wizerunek twarzy lub dane daktyloskopijne;
- 12) „dane dotyczące zdrowia” oznaczają dane osobowe o zdrowiu fizycznym lub psychicznym osoby fizycznej – w tym o korzystaniu z usług opieki zdrowotnej – ujawniające informacje o stanie jej zdrowia.

Rozdział II

Zasady przetwarzania danych

Art. 6 – Standardy przetwarzania danych

1. Dane osobowe powinny być:

- 1) przetwarzane zgodnie z prawem, rzetelnie i w sposób przejrzysty dla osoby, której dane dotyczą;
- 2) zbierane w konkretnych, wyraźnych i prawnie uzasadnionych celach i nieprzetwarzane dalej w sposób niezgodny z tymi celami; dalsze przetwarzanie do celów archiwalnych, do badań naukowych lub historycznych albo do celów statystycznych nie jest uznawane za niezgodne z pierwotnymi celami;
- 3) adekwatne, stosowne oraz ograniczone do tego, co niezbędne do celów, w których są przetwarzane;
- 4) prawidłowe i w razie potrzeby uaktualniane; należy podjąć wszelkie rozsądne działania, aby dane osobowe, które są nieprawidłowe w świetle celów ich przetwarzania, zostały niezwłocznie usunięte lub sprostowane;
- 5) przechowywane w formie umożliwiającej identyfikację osoby, której dane dotyczą, przez okres nie dłuższy, niż jest to niezbędne do celów, w których dane te są przetwarzane; dane osobowe można przechowywać przez okres dłuższy, o ile będą one przetwarzane wyłącznie do celów archiwalnych, do celów badań naukowych lub historycznych albo do celów statystycznych, z zastrzeżeniem że wdrożone zostaną odpowiednie środki techniczne i organizacyjne w celu ochrony praw i wolności osób, których dane dotyczą;
- 6) przetwarzane w sposób zapewniający odpowiednie bezpieczeństwo danych osobowych, w tym ochronę przed niedozwolonym lub niezgodnym z prawem przetwarzaniem oraz przypadkową utratą, zniszczeniem lub uszkodzeniem, za pomocą odpowiednich środków technicznych lub organizacyjnych.

2. Za przestrzeganie określonych powyżej zasad odpowiedzialny jest administrator, który powinien być w stanie wykazać ich przestrzeganie. Na administratorze spoczywa obowiązek czuwania nad prawidłowym zachowaniem przedmiotowych norm kanonicznych oraz koordynacji działalności ewentualnych współpracowników.

Art. 7 – Dopuszczalność przetwarzania danych

1. W działalności publicznych kościelnych osób prawnych przetwarzanie danych osobowych jest dopuszczalne, jeżeli:
 - 1) osoba, której dane dotyczą, wyraziła zgodę na przetwarzanie swoich danych osobowych w jednym lub większej liczbie określonych celów;
 - 2) przetwarzanie jest niezbędne do wykonania umowy, której stroną jest osoba, której dane dotyczą, lub do podjęcia działań na żądanie osoby, której dane dotyczą, przed zawarciem umowy;
 - 3) przetwarzanie jest niezbędne do wypełnienia obowiązku prawnego ciążącego na administratorze, zgodnie z przepisami prawa kanonicznego lub prawa świeckiego;
 - 4) przetwarzanie jest niezbędne do ochrony żywotnych interesów osoby, której dane dotyczą, lub innej osoby fizycznej;
 - 5) przetwarzanie jest niezbędne do wykonania zadania realizowanego w interesie publicznym lub w ramach sprawowania władzy publicznej powierzonej administratorowi;
 - 6) przetwarzanie jest niezbędne do celów wynikających z prawnie uzasadnionych interesów realizowanych przez administratora lub przez stronę trzecią, z wyjątkiem sytuacji, w których nadrzędny charakter wobec tych interesów mają interesy lub podstawowe prawa i wolności osoby, której dane dotyczą, wymagające ochrony danych osobowych, w szczególności, gdy osoba, której dane dotyczą, jest dzieckiem.

2. Przetwarzanie danych wrażliwych dopuszczalne jest wyłącznie w stosunku do osób ochrzczonych w Kościele katolickim i tych, którzy po chrzcie zostali do niego przyjęci (członków Kościoła), łącznie z tymi, którzy złożyli formalne oświadczenie woli o wystąpieniu z Kościoła katolickiego, zgodnie z wewnętrznymi przepisami Kościoła („byłych członków Kościoła”) oraz osób utrzymujących z nim stałe kontakty w związku z realizacją celów Kościoła w ramach uprawnionej działalności prowadzonej z zachowaniem odpowiednich zabezpieczeń. Dane te nie są ujawniane poza Kościołem bez zgody osób, których dane dotyczą.

Art. 8 – Informowanie o przetwarzaniu danych w przypadku zbierania danych od osoby, której dane dotyczą

1. W przypadku zbierania danych od osoby, której dane dotyczą, administrator danych informuje tę osobę o przetwarzaniu, podając informacje identyfikujące administratora i pozwalające się z nim skontaktować, bądź dane kontaktowe inspektora ochrony danych, wskazując cel przetwarzania danych, podstawę prawną przetwarzania, informacje o odbiorcach oraz zamiarze przekazania danych do publicznej kościelnej osoby prawnej mającej siedzibę poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Ponadto administrator podaje informacje o okresie przetwarzania danych, informacje o prawie do żądania od administratora dostępu do danych osobowych, prawie domagania się ich sprostowania, usunięcia lub ograniczenia przetwarzania zgodnie z niniejszym Dekretem, oraz informacje o prawie wniesienia skargi do Kościelnego Inspektora Ochrony Danych;
2. Przepis ust. 1 nie ma zastosowania w przypadku, gdy osoba, której dane dotyczą, dysponuje już tymi informacjami.

Art. 9 – Informowanie przy zbieraniu danych z innych źródeł

1. Jeżeli danych osobowych nie pozyskano od osoby, której dane dotyczą, administrator podaje osobie, której dane dotyczą, in-

formacje wskazane w art. 8 ust. 1 oraz informacje o źródle pochodzenia danych. Przekazanie informacji powinno nastąpić w rozsądnym terminie po pozyskaniu danych osobowych – najpóźniej w ciągu miesiąca – mając na uwadze okoliczności przetwarzania danych osobowych.

2. Przepis ust. 1 nie ma zastosowania, gdy – i w zakresie, w jakim:
 - 1) osoba, której dane dotyczą, dysponuje już tymi informacjami;
 - 2) udzielenie takich informacji okazuje się niemożliwe lub wymagałoby niewspółmiernie dużego wysiłku, o ile obowiązków, o którym mowa w ust. 1 niniejszego artykułu, może uniemożliwić lub poważnie utrudnić realizację celów takiego przetwarzania. W takich przypadkach administrator podejmuje odpowiednie środki, by chronić prawa i wolności oraz prawnie uzasadnione interesy osoby, której dane dotyczą, w tym udostępnia informacje publicznie;
 - 3) pozyskiwanie lub ujawnianie jest wyraźnie uregulowane prawem, przewidującym odpowiednie środki chroniące prawnie uzasadnione interesy osoby, której dane dotyczą; lub
 - 4) dane osobowe muszą pozostać poufne zgodnie z obowiązkiem zachowania tajemnicy zawodowej przewidzianym w prawie, w tym obowiązkiem zachowania tajemnicy spowiedzi, zgodnie z kan. 983 § 1 Kodeksu Prawa Kanonicznego i kan. 773 § 1 Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich, tajemnicy, o której mowa w kan. 983 § 2 Kodeksu Prawa Kanonicznego i kan. 773 § 2 Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich oraz tajemnicy duszpasterskiej².

² Przep. red. W tekście Dekretu błędnie został podany numer kanonu. Jest: kan. 773 § 1 i § 2 Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich, powinien być kan. 733 i § 2 Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich.

Art. 10 – Publikacja periodyków urzędowych

1. Roczniki (informatory, schematyzy my itp.), jako użyteczne narzędzia do wykonywania zadań instytucjonalnych kościelnych publicznych osób prawnych, wydawane są pod ich własną redakcją i zawierają dane niezbędne do określenia organów, urzędów, struktur, osób uprawnionych do ich reprezentacji i personelu pomocniczego.
2. Periodyki informacyjne przeznaczone do użytku wewnętrznego, opisujące najważniejsze wydarzenia z życia i działalności redagujących je podmiotów kościelnych, mogą zawierać dane dotyczące osób uczestniczących w uroczystościach i wydarzeniach oraz dane dotyczące osób, które złożyły darowiznę, o ile w poszczególnych przypadkach zainteresowani nie wnosili o ich nieujawnianie.
3. Zasady zawarte w ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio do publikacji cyfrowych i stron internetowych.

Rozdział III**Prawa osoby, której dane dotyczą****Art. 11 – Prawo do informacji o przetwarzaniu danych**

1. Osoba, której dane dotyczą, jest uprawniona do uzyskania od administratora potwierdzenia, czy przetwarzane są jej dane osobowe, a jeżeli ma to miejsce, jest uprawniona do uzyskania dostępu do nich oraz do otrzymania następujących informacji:
 - 1) cele przetwarzania;
 - 2) kategorie odnośnych danych osobowych;
 - 3) informacje o odbiorcach lub kategoriach odbiorców, którym dane osobowe zostały lub zostaną ujawnione;
 - 4) w miarę możliwości planowany okres przechowywania danych osobowych, a gdy nie jest to możliwe, kryteria ustalania tego okresu;

- 5) informacje o prawie do żądania od administratora sprostowania, usunięcia lub ograniczenia przetwarzania danych osobowych, zgodnie z niniejszym Dekretem;
 - 6) informacje o prawie wniesienia skargi do Kościelnego Inspektora Ochrony Danych;
 - 7) jeżeli dane osobowe nie zostały zebrane od osoby, której dane dotyczą – informacje o ich źródle.
2. Jeżeli dane osobowe są przekazywane do publicznej kościelnej osoby prawnej mającej siedzibę poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, osoba, której dane dotyczą, ma prawo zostać poinformowana o odpowiednich zabezpieczeniach, związanych z przekazaniem.
 3. Administrator ma obowiązek na żądanie osoby, której dane dotyczą, dostarczyć jej kopię danych podlegających przetwarzaniu.
 4. Każdy ma prawo do żądania i otrzymania, osobiście lub za pośrednictwem prawnie ustanowionego pełnomocnika, certyfikatów, wyciągów, świadectw, w postaci kopii lub dokumentu autentycznego, zawierających dane jego dotyczące. Wyłączeniu podlegają dane, które, jako nie pochodzące od wnioskodawcy, są objęte tajemnicą na mocy prawa lub nie można ich oddzielić od danych dotyczących osób trzecich i ze względu na poufność wymagają ochrony.
 5. Za wystawienie dokumentów, o których mowa w ust. 4, administrator może pobrać opłatę w rozsądnej wysokości wynikającej z kosztów administracyjnych. Prawo pobrania opłaty dotyczy również kolejnych kopii danych osobowych podlegających przetwarzaniu, sporządzonych na wniosek osoby, której dane dotyczą, po zrealizowaniu przez administratora obowiązku określonego w ust. 3.

Art. 12 – Prawo do żądania sprostowania danych

1. Osoba, której dane dotyczą, ma prawo żądać od administratora niezwłocznego sprostowania dotyczących jej danych osobowych, jeżeli dane są nieprawidłowe.

2. Wniosek o sprostowanie danych powinien zostać przedstawiony w formie pisemnej administratorowi, osobiście lub za pośrednictwem prawnie ustanowionego pełnomocnika, z załączeniem właściwych dokumentów, w razie potrzeby także cywilnych.
3. Jeżeli administrator odmówi przyjęcia wniosku o sprostowanie danych, powinien pisemnie powiadomić o odmowie wnioskodawcę, który będzie mógł złożyć ponownie wniosek do ordynariusza miejsca lub wyższego przełożonego instytutu życia konsekrowanego lub stowarzyszenia życia apostołskiego.
4. Sprostowanie danych dotyczących aktów i faktów dotyczących stanu kanonicznego osoby może zostać dokonane jedynie za zezwoleniem ordynariusza miejsca lub wyższego przełożonego instytutu życia konsekrowanego lub stowarzyszenia życia apostołskiego.

Art. 13 – Prawo do żądania dokonania adnotacji i uzupełnienia danych

1. Z uwzględnieniem celów przetwarzania osoba, której dane dotyczą, ma prawo w uzasadnionym zakresie żądać umieszczenia w zbiorze danych adnotacji lub uzupełnienia niekompletnych danych osobowych, w tym poprzez przedstawienie dodatkowego oświadczenia.
2. Wniosek o dokonanie adnotacji lub uzupełnienie danych powinien spełniać warunki określone w art. 12 ust. 2.
3. Adnotacja dokonana na marginesie dokumentu stanowi jego część integralną. Jej treść winna być umieszczona w każdym wyciągu lub kopii aktu.
4. Administrator powiadamia pisemnie wnioskodawcę o dokonanej adnotacji.
5. W przypadku odrzucenia wniosku zostaje on odnotowany i przechowywany w aneksie do właściwego zbioru. Administrator powiadamia na piśmie o odrzuceniu wniosku zainteresowanego, który może ponownie złożyć wniosek do ordynariusza

miejsca lub wyższego przełożonego instytutu życia konsekrowanego lub stowarzyszenia życia apostołskiego.

Art. 14 – Prawo do żądania usunięcia danych

1. Osoba, której dane dotyczą, ma prawo żądania od administratora niezwłocznego usunięcia danych osobowych, a administrator ma obowiązek bez zbędnej zwłoki usunąć dane osobowe, jeżeli zachodzi jedna z następujących okoliczności:
 - 1) dane osobowe nie są już niezbędne do celów, w których zostały zebrane lub w inny sposób przetwarzane;
 - 2) osoba, której dane dotyczą, cofnęła zgodę, na której opiera się przetwarzanie danych, i nie ma innej podstawy prawnej przetwarzania;
 - 3) dane osobowe były przetwarzane niezgodnie z prawem.
2. Jeżeli administrator upublicznił dane osobowe, a ma obowiązek ich usunięcia, to – biorąc pod uwagę dostępną technologię i koszt realizacji – podejmuje rozsądne działania, w tym środki techniczne, by poinformować administratorów przetwarzających te dane osobowe, że osoba, której dane dotyczą, żąda, by administratorzy ci usunęli wszelkie łącza do tych danych, kopie tych danych lub ich replikacje.
3. Zasady, o których mowa w ust. 1 i 2, nie mają zastosowania w zakresie, w jakim przetwarzanie jest niezbędne:
 - 1) do korzystania z prawa do swobody wypowiedzi i wolności informacji;
 - 2) do wywiązania się z obowiązku prawnego wymagającego przetwarzania lub do wykonania zadania realizowanego w interesie publicznym lub w ramach sprawowania władzy publicznej powierzonej administratorowi;
 - 3) do celów archiwalnych w interesie publicznym, do celów badań naukowych lub historycznych albo do celów statystycznych, o ile prawdopodobne jest, że prawo, o którym mowa w ust. 1, uniemożliwi lub poważnie utrudni realizację celów takiego przetwarzania;

- 4) do ustalenia, dochodzenia lub obrony roszczeń.
4. Prawo do żądania usunięcia danych nie przysługuje w przypadku, gdy dane dotyczą udzielonych sakramentów bądź w inny sposób odnoszą się do kanonicznego statusu osoby. Tego typu wniosek powinien zostać odnotowany w zbiorze i zobowiązuje administratora do niewykorzystywania danych objętych wnioskiem bez zgody ordynariusza miejsca lub wyższego przełożonego instytutu życia konsekrowanego, lub stowarzyszenia życia apostołskiego.

Art. 15 – Prawo do żądania ograniczenia przetwarzania

1. Osoba, której dane dotyczą, ma prawo żądania od administratora ograniczenia przetwarzania danych w następujących przypadkach, gdy:
 - 1) osoba, której dane dotyczą, kwestionuje prawidłowość danych osobowych – na okres pozwalający administratorowi sprawdzić prawidłowość tych danych;
 - 2) przetwarzanie jest niezgodne z prawem, a osoba, której dane dotyczą, sprzeciwia się usunięciu danych osobowych, żądając w zamian ograniczenia ich wykorzystywania;
 - 3) administrator nie potrzebuje już danych osobowych do celów przetwarzania, ale są one potrzebne osobie, której dane dotyczą, do ustalenia, dochodzenia lub obrony roszczeń.
2. Jeżeli na mocy ust. 1 przetwarzanie zostało ograniczone, takie dane osobowe można przetwarzać, z wyjątkiem przechowywania, wyłącznie za zgodą osoby, której dane dotyczą, lub w celu ustalenia, dochodzenia lub obrony roszczeń, lub w celu ochrony praw innej osoby fizycznej lub prawnej, lub z uwagi na ważne względy interesu publicznego.
3. Przed uchyceniem ograniczenia przetwarzania administrator informuje o tym osobę, której dane dotyczą, która żądała ograniczenia na mocy ust. 1.

Art. 16 – Obowiązek powiadomienia

Administrator informuje każdego odbiorcę, któremu ujawniono dane osobowe, o sprostowaniu lub usunięciu danych osobowych lub ograniczeniu przetwarzania, chyba że okaże się to niemożliwe lub będzie wymagać niewspółmiernie dużego wysiłku. Administrator informuje osobę, której dane dotyczą, o tych odbiorcach, jeżeli osoba, której dane dotyczą, tego zażąda.

Rozdział IV**Administrator i podmiot przetwarzający****Art. 17 – Obowiązki administratora**

1. Administrator powinien wdrożyć odpowiednie środki techniczne i organizacyjne w celu ochrony danych, uwzględniając charakter, zakres, kontekst i cele przetwarzania oraz ryzyko naruszenia praw lub wolności osób fizycznych. Administrator jest zobowiązany do przestrzegania przepisów kanonicznych dotyczących starannego przechowywania, dozwolonego użytku i właściwego zarządzania danymi osobowymi.
2. Jeżeli jest to proporcjonalne w stosunku do czynności przetwarzania, środki, o których mowa w ust. 1, obejmują wdrożenie przez administratora odpowiednich polityk ochrony danych.
3. Zarówno na etapie projektowania, jak też w trakcie procesów przetwarzania administrator powinien zastosować odpowiednie środki techniczne i organizacyjne służące ochronie danych, a także pozwalające, aby domyślnie przetwarzane były wyłącznie te dane osobowe, które są niezbędne dla osiągnięcia celu przetwarzania.

Art. 18 – Współadministratorzy

1. Jeżeli co najmniej dwóch administratorów wspólnie ustala cele i sposoby przetwarzania, są oni współadministratorami. W drodze uzgodnień współadministratorzy w przejrzysty sposób

określają odpowiednie zakresy swoich obowiązków i odpowiedzialności.

2. Uzgodnienia, o których mowa w ust. 1, należyście odzwierciedlają odpowiednie zakresy obowiązków współadministratorów oraz relacje pomiędzy nimi a podmiotami, których dane dotyczą. Zasadnicza treść uzgodnień jest udostępniana podmiotom, których dane dotyczą.
3. Niezależnie od uzgodnień, o których mowa w ust. 1, osoba, której dane dotyczą, może wykonywać przysługujące jej prawa wobec każdego z współadministratorów.

Art. 19 – Powierzenie przetwarzania i obowiązki podmiotu przetwarzającego

1. Jeżeli przetwarzanie ma być dokonywane w imieniu administratora przez podmiot przetwarzający, podmiot ten powinien zapewniać wystarczające gwarancje wdrożenia odpowiednich środków technicznych i organizacyjnych, by przetwarzanie spełniało wymogi niniejszego dekretu i gwarantowało ochronę praw osób, których dane dotyczą.
2. Przetwarzanie danych przez podmiot przetwarzający powinno opierać się na umowie lub innym zobowiązaniu prawnym ustalającym zakres odpowiedzialności i procedury, gwarantującym, że podmiot przetwarzający:
 - 1) będzie przetwarzał dane wyłącznie w zakresie i celu określonym w umowie;
 - 2) zapewni, by osoby upoważnione do przetwarzania danych zobowiązały się do zachowania tajemnicy;
 - 3) podejmie środki wymagane w celu zabezpieczenia danych;
 - 4) będzie pomagał administratorowi wypełniać obowiązki w zakresie informowania osób, których dane dotyczą, realizowania ich uprawnień oraz obowiązki dotyczące zawiadamiania o naruszeniach;
 - 5) po zakończeniu świadczenia usług związanych z przetwarzaniem zaleźnie od decyzji administratora usunie lub

- zwróci mu wszelkie dane osobowe oraz usunie wszelkie ich istniejące kopie;
- 6) udostępni administratorowi wszelkie informacje niezbędne do wykazania spełnienia obowiązków określonych w niniejszym artykule oraz umożliwi administratorowi lub audytorowi upoważnionemu przez administratora przeprowadzanie audytów.
3. Podmiot przetwarzający nie może korzystać z usług innego podmiotu przetwarzającego bez uprzedniej pisemnej zgody administratora.
 4. Powierzenie przetwarzania danych podmiotowi nienależącemu do porządku kanonicznego musi zostać dokonane na podstawie umowy zawartej zgodnie z kan. 1290 Kodeksu Prawa Kanonicznego i kan. 1034 Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich, z zastrzeżeniem, że także na podmiocie, któremu zostają powierzone dane, spoczywa obowiązek zachowania przepisów niniejszego dekretu.

Art. 20 – Przetwarzanie z upoważnienia. Obowiązek zachowania tajemnicy

1. Podmiot przetwarzający oraz każda osoba działająca z upoważnienia administratora lub podmiotu przetwarzającego i mająca dostęp do danych osobowych przetwarzają je wyłącznie na polecenie administratora, chyba że wymaga tego prawo.
2. Administrator oraz każda inna osoba posiadająca stały dostęp do danych gromadzonych przez podmioty kościelne lub przez nie prawnie nabytych, jest zobowiązana do zachowania tajemnicy dotyczącej wszystkich przetwarzanych danych osobowych. Obowiązek zachowania tajemnicy pozostaje nienaruszony także po zakończeniu pełnienia funkcji.

Art. 21 – Rejestrowanie czynności przetwarzania

1. Każdy administrator prowadzi rejestr czynności przetwarzania danych osobowych, za które odpowiada. W rejestrze tym zamieszcza się następujące informacje:
 - 1) imię i nazwisko lub nazwę oraz dane kontaktowe administratora oraz współadministratorów, a także gdy ma to zastosowanie – inspektora ochrony danych;
 - 2) cele przetwarzania;
 - 3) opis kategorii osób, których dane dotyczą, oraz kategorii danych osobowych;
 - 4) kategorie odbiorców, którym dane osobowe zostały lub zostaną ujawnione;
 - 5) gdy ma to zastosowanie, informacje o przekazywaniu danych do publicznej kościelnej osoby prawnej mającej siedzibę poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
 - 6) jeżeli jest to możliwe, planowane terminy usunięcia poszczególnych kategorii danych;
 - 7) jeżeli jest to możliwe, ogólny opis technicznych i organizacyjnych środków bezpieczeństwa.
2. Każdy podmiot przetwarzający prowadzi rejestr wszystkich kategorii czynności przetwarzania dokonywanych w imieniu administratora, zawierający następujące informacje:
 - 1) imię i nazwisko lub nazwa oraz dane kontaktowe podmiotu przetwarzającego lub podmiotów przetwarzających oraz każdego administratora, w imieniu którego działa podmiot przetwarzający, a gdy ma to zastosowanie – inspektora ochrony danych;
 - 2) kategorie przetwarzania dokonywanych w imieniu każdego z administratorów;
 - 3) gdy ma to zastosowanie – przekazania danych osobowych do publicznej kościelnej osoby prawnej mającej siedzibę poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
 - 4) jeżeli jest to możliwe, ogólny opis technicznych i organizacyjnych środków bezpieczeństwa.

3. Rejestry, o których mowa w ust. 1 i 2, mają formę pisemną, w tym elektroniczną.
4. Administrator lub podmiot przetwarzający udostępniają rejestr na żądanie Kościelnego Inspektora Ochrony Danych.

Art. 22 – Bezpieczeństwo przetwarzania

1. Uwzględniając stan wiedzy technicznej, koszt wdrażania oraz charakter, zakres, kontekst i cele przetwarzania oraz ryzyko naruszenia praw lub wolności osób fizycznych o różnym prawdopodobieństwie wystąpienia i wadze zagrożenia, administrator i podmiot przetwarzający wdrażają odpowiednie środki techniczne i organizacyjne, aby zapewnić stopień bezpieczeństwa odpowiadający temu ryzyku.
2. Oceniając, czy stopień bezpieczeństwa jest odpowiedni, uwzględnia się ryzyko wiążące się z przetwarzaniem, w szczególności wynikające z przypadkowego lub niezgodnego z prawem zniszczenia, utraty, modyfikacji, nieuprawnionego ujawnienia lub nieuprawnionego dostępu do danych osobowych przesyłanych, przechowywanych lub w inny sposób przetwarzanych.
3. Administrator oraz podmiot przetwarzający podejmują działania w celu zapewnienia, by każda osoba fizyczna działająca z upoważnienia administratora lub podmiotu przetwarzającego, która ma dostęp do danych osobowych, przetwarzała je wyłącznie na polecenie administratora, chyba że wymaga tego od niej prawo.

Art. 23 – Warunki przechowywania zbiorów danych

1. Zbiory danych powinny być przechowywane w pomieszczeniu przeznaczonym do tego celu, bezpiecznym, należącym lub dostępnym wyłącznie dla administratora, podmiotu przetwarzającego oraz osób przetwarzających na podstawie upoważnienia.
2. W przypadku braku pomieszczenia o takich właściwościach powinny być one przechowywane w szafie umieszczonej w lokalu należącym do administratora lub podmiotu przetwarzającego

na zlecenie administratora lub dostępnym wyłącznie im i osobom przez nich upoważnionym, z wystarczającą gwarancją ich bezpieczeństwa i nienaruszalności.

Art. 24 – Przechowywanie danych w archiwach

1. Szczególną uwagę należy zwrócić na zapewnienie nienaruszalności archiwów i ich zarządzanie.
2. Archiwum powinno być wyposażone w system zamknięcia, który gwarantuje wystarczającą ochronę przed kradzieżą i włamaniem.
3. Klucze do archiwum winny być starannie przechowywane przez administratora danych lub osobę przez niego upoważnioną. Staranność powinna być dochowana także przy autoryzacji dostępu udzielanego osobom postronnym.

Art. 25 – Przechowywanie danych w archiwach cyfrowych

1. Dane zawarte w archiwach cyfrowych winny być zarządzane za pomocą licencjonowanego oprogramowania, pozwalającego na kontrolę dostępu przy pomocy systemu identyfikatorów i haseł dostępu.
2. Administrator winien zapewnić bezpieczeństwo danych poprzez okresowo dokonywany ich zapis i przeniesienie na inne nośniki, zabezpieczone przed dostępem osób postronnych.
3. Urządzenia i nośniki zawierające dane winny być przechowywane w pomieszczeniach zamkniętych i zabezpieczonych przed dostępem osób nieuprawnionych.

Art. 26 – Tajne archiwum

Tajne archiwum, ustanowione na podstawie ogólnych przepisów kanonicznych, winno być strzeżone z uwzględnieniem jego szczególnego charakteru, zgodnie z przepisami kan. 489–490 Kodeksu Prawa Kanonicznego i kan. 259–260 Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich oraz odpowiednimi przepisami partykularnymi,

w tym obowiązującymi w instytucjach życia konsekrowanego i stowarzyszeniach życia apostołskiego.

Art. 27 – Zgłaszanie naruszenia ochrony danych osobowych Kościelnemu Inspektorowi Ochrony Danych

1. W przypadku naruszenia ochrony danych osobowych, administrator bez zbędnej zwłoki – w miarę możliwości nie później niż w terminie 72 godzin po stwierdzeniu naruszenia – zgłasza je Kościelnemu Inspektorowi Ochrony Danych, chyba że jest mało prawdopodobne, by naruszenie to skutkowało ryzykiem naruszenia praw lub wolności osób fizycznych. Do zgłoszenia przekazanego po upływie 72 godzin dołącza się wyjaśnienie przyczyn opóźnienia.
2. Podmiot przetwarzający po stwierdzeniu naruszenia ochrony danych osobowych bez zbędnej zwłoki zgłasza je administratorowi.
3. Zgłoszenie, o którym mowa w ust. 1, powinno co najmniej:
 - 1) opisywać charakter naruszenia ochrony danych osobowych, w tym w miarę możliwości wskazywać kategorie i przybliżoną liczbę osób, których dane dotyczą, oraz kategorie i przybliżoną liczbę wpisów danych osobowych, których dotyczy naruszenie;
 - 2) zawierać imię i nazwisko oraz dane kontaktowe inspektora ochrony danych lub oznaczenie innego punktu kontaktowego, od którego można uzyskać więcej informacji;
 - 3) opisywać możliwe konsekwencje naruszenia ochrony danych osobowych;
 - 4) opisywać środki zastosowane lub proponowane przez administratora w celu zaradzenia naruszeniu ochrony danych osobowych, w tym w stosownych przypadkach środki w celu zminimalizowania jego ewentualnych negatywnych skutków.

4. Jeżeli – i w zakresie, w jakim – informacji nie da się udzielić w tym samym czasie, można ich udzielać sukcesywnie bez zbędnej zwłoki.
5. Administrator dokumentuje wszelkie naruszenia ochrony danych osobowych, w tym okoliczności naruszenia ochrony danych osobowych, jego skutki oraz podjęte działania zaradcze. Dokumentacja ta powinna pozwolić Kościelnemu Inspektorowi Ochrony Danych na weryfikowanie przestrzegania niniejszego artykułu.

Art. 28 – Zawiadamianie osoby, której dane dotyczą, o naruszeniu ochrony danych osobowych

1. Jeżeli naruszenie ochrony danych osobowych może powodować wysokie ryzyko naruszenia praw lub wolności osób fizycznych, administrator bez zbędnej zwłoki zawiadamia osobę, której dane dotyczą, o takim naruszeniu.
2. Zawiadomienie, o którym mowa w ust. 1 niniejszego artykułu, jasnym i prostym językiem opisuje charakter naruszenia ochrony danych osobowych oraz zawiera przynajmniej informacje i środki, o których mowa w art. 27 ust. 3 pkt 2–4.
3. Zawiadomienie, o którym mowa w ust. 1, nie jest wymagane w następujących przypadkach:
 - 1) administrator wdrożył odpowiednie techniczne i organizacyjne środki ochrony i środki te zostały zastosowane do danych osobowych, których dotyczy naruszenie, w szczególności środki takie jak szyfrowanie, uniemożliwiające odczyt osobom nieuprawnionym do dostępu do tych danych osobowych;
 - 2) administrator zastosował następnie środki eliminujące prawdopodobieństwo wysokiego ryzyka naruszenia praw lub wolności osoby, której dane dotyczą, o którym mowa w ust. 1;
 - 3) wymagałoby ono niewspółmiernie dużego wysiłku. W takim przypadku wydany zostaje publiczny komunikat lub

zastosowany zostaje podobny środek, za pomocą którego osoby, których dane dotyczą, zostają poinformowane w równie skuteczny sposób.

4. Jeżeli administrator nie zawiadomił jeszcze osoby, której dane dotyczą, o naruszeniu ochrony danych osobowych, Kościelny Inspektor Ochrony Danych – biorąc pod uwagę prawdopodobieństwo, że to naruszenie ochrony danych osobowych spowoduje wysokie ryzyko – może od niego tego zażądać lub może stwierdzić, że spełniony został jeden z warunków, o których mowa w ust. 3.

Art. 29 – Zgłoszenie naruszenia innym podmiotom

Niezależnie od spełnienia obowiązków określonych w art. 27–28, administrator winien zgłosić bezzwłocznie właściwej władzy kościelnej, a w razie potrzeby także organom ścigania, każde wtargnięcie do archiwum lub do pomieszczenia, w którym przechowywane są zbiory danych, którego skutkiem była utrata lub zniszczenie rejestrów, akt, dokumentów urzędowych, indeksów i katalogów zawierających dane osobowe.

Art. 30 – Powołanie inspektora ochrony danych

1. Kościelna publiczna osoba prawna może wyznaczyć inspektora ochrony danych. W przypadku, gdy przetwarzanie danych odbywa się na dużą skalę, kościelna publiczna osoba prawna powinna wyznaczyć inspektora ochrony danych.
2. Kilka kościelnych publicznych osób prawnych może wyznaczyć jednego inspektora ochrony danych, o ile można będzie łatwo nawiązać z nim kontakt z każdej jednostki organizacyjnej.
3. Inspektor ochrony danych powinien być wyznaczany na podstawie kwalifikacji zawodowych, a w szczególności wiedzy fachowej na temat prawa i praktyki w dziedzinie ochrony danych oraz umiejętności wypełnienia zadań, o których mowa w art. 32.

4. Inspektor ochrony danych może być członkiem personelu administratora lub podmiotu przetwarzającego lub wykonywać zadania na podstawie umowy o świadczenie usług.
5. Administrator lub podmiot przetwarzający publikują dane kontaktowe inspektora ochrony danych i zawiadamiają o nich Kościelnego Inspektora Ochrony Danych.

Art. 31 – Status inspektora ochrony danych

1. Administrator oraz podmiot przetwarzający zapewniają, by inspektor ochrony danych był właściwie i niezwłocznie włączany we wszystkie sprawy dotyczące ochrony danych osobowych.
2. Administrator oraz podmiot przetwarzający wspierają inspektora ochrony danych w wypełnianiu przez niego zadań, zapewniając mu zasoby niezbędne do wykonania tych zadań oraz dostęp do danych osobowych i operacji przetwarzania, a także zasoby niezbędne do utrzymania jego wiedzy fachowej.
3. Administrator oraz podmiot przetwarzający zapewniają, by inspektor ochrony danych nie otrzymywał instrukcji, które uniemożliwiałyby mu wykonywanie jego zadań. Nie powinien on być odwoływany ani karany przez administratora ani podmiot przetwarzający za wypełnianie swoich zadań. Inspektor ochrony danych bezpośrednio podlega administratorowi lub podmiotowi przetwarzającemu.
4. Osoby, których dane dotyczą, mogą kontaktować się z inspektorem ochrony danych we wszystkich sprawach związanych z przetwarzaniem ich danych osobowych oraz z wykonywaniem praw przysługujących im na mocy niniejszego dekretu.
5. Inspektor ochrony danych jest zobowiązany do zachowania tajemnicy lub poufności co do wykonywania swoich zadań – zgodnie z przepisami prawa kanonicznego lub świeckiego.
6. Inspektor ochrony danych może wykonywać inne zadania i obowiązki. Administrator lub podmiot przetwarzający zapewniają, by takie zadania i obowiązki nie powodowały konfliktu interesów.

Art. 32 – Zadania inspektora ochrony danych

Do zadań inspektora ochrony danych należy:

- 1) informowanie administratora, podmiotu przetwarzającego oraz pracowników, którzy przetwarzają dane osobowe, o spoczywających na nich obowiązkach w zakresie ochrony danych i doradzanie im w tej sprawie;
- 2) monitorowanie przestrzegania niniejszego dekretu oraz polityk administratora lub podmiotu przetwarzającego w dziedzinie ochrony danych osobowych, w tym podział obowiązków, działania zwiększające świadomość, szkolenia personelu uczestniczącego w operacjach przetwarzania oraz powiązane z tym audyty;
- 3) współpraca z Kościelnym Inspektorem Ochrony Danych;
- 4) pełnienie funkcji punktu kontaktowego dla Kościelnego Inspektora Ochrony Danych w kwestiach związanych z przetwarzaniem oraz w stosownych przypadkach prowadzenie konsultacji we wszelkich innych sprawach.

Art. 33 – Współpraca z organem nadzorczym

Administrator, podmiot przetwarzający i inspektor ochrony danych – jeśli został on wyznaczony – współpracują z Kościelnym Inspektorem Ochrony Danych w ramach wykonywania przez niego zadań.

Art. 34 – Przekazywanie danych i sporządzanie wypisów

1. Przekazanie danych do innego kościelnego zbioru danych może nastąpić na wniosek osoby, której dane dotyczą, lub na wniosek administratora zbioru danych, w którym mają zostać użyte wnioskowane dane. Może to nastąpić poprzez dostarczenie bezpośrednio lub za pośrednictwem poczty lub – z zachowaniem ostrożności – drogą elektroniczną.
2. Przekazywanie danych osobowych przez kościelne publiczne osoby prawne innym podmiotom może nastąpić w przypadku, gdy:

- 1) jest to niezbędne dla wykonania zadań określonych w przepisach prawa;
 - 2) osoba, której dane dotyczą, została o tym poinformowana i uprzednio wyraziła zgodę na przekazanie danych w formie pisemnej;
 - 3) przekazanie jest niezbędne dla wykonania umowy, której stroną jest osoba, której dane dotyczą lub w interesie której dane miałyby zostać przekazane;
 - 4) przekazanie jest niezbędne ze względu na ważne względy interesu publicznego.
3. Dokonanie wypisu i przekazanie danych zawartych w zbiorze, poza przypadkami przewidzianymi w ust. 1 i 2 oraz w art. 11 ust. 4, jest ponadto dopuszczalne:
- 1) dla celów badawczych, z zachowaniem kryteriów metodologicznych i deontologicznych odnoszących się do badań historycznych, a w szczególności wskazanych w regulacjach dotyczących archiwów kościelnych;
 - 2) dla celów statystycznych, po uprzednim usunięciu danych identyfikujących osoby.

Rozdział V

Kościelny Inspektor Ochrony Danych

Art. 35 – Niezależność Kościelnego Inspektora Ochrony Danych

1. Kościelny Inspektor Ochrony Danych jest niezależnym organem monitorującym i zapewniającym przestrzeganie przepisów o ochronie danych osobowych w ramach i zgodnie z działaniem Kościoła katolickiego i jego struktur. Kościelny Inspektor Ochrony Danych w zakresie wykonywania swoich zadań nadzorczych nie podlega poleceniom innych podmiotów.
2. Funkcja Kościelnego Inspektora Ochrony Danych jest urzędem w rozumieniu kan. 145 Kodeksu Prawa Kanonicznego.

3. Osoba pełniąca funkcję Kościelnego Inspektora Ochrony Danych ma obowiązek powstrzymać się od wszelkich zajęć i działań niedających się pogodzić z pełnioną funkcją.
4. Konferencja Episkopatu Polski zapewnia warunki i środki niezbędne do skutecznego wypełniania zadań przez Kościelnego Inspektora Ochrony Danych.

Art. 36 – Wybór Kościelnego Inspektora Ochrony Danych

1. Kościelny Inspektor Ochrony Danych jest wybierany przez Zebranie Plenarne Konferencji Episkopatu Polski na czteroletnią kadencję. Ta sama osoba może być wybierana na kolejne kadencje.
2. Osoba pełniąca funkcję Kościelnego Inspektora Ochrony Danych powinna posiadać odpowiednią wiedzę, doświadczenie i umiejętności w zakresie ochrony danych osobowych, niezbędne do prawidłowego wypełniania swoich zadań.
3. Kościelny Inspektor Ochrony Danych może zostać odwołany z pełnionej funkcji tylko w przypadku, gdy dopuścił się poważnego uchybienia swoich obowiązków albo przestał spełniać wymogi niezbędne do pełnienia urzędu.
4. Kościelny Inspektor Ochrony Danych może złożyć rezygnację z pełnionego urzędu. Winna być ona złożona na piśmie i osiąga skutek z chwilą jej notyfikowania Przewodniczącemu Konferencji Episkopatu Polski.

Art. 37 – Zadania Kościelnego Inspektora Ochrony Danych

1. Do zadań Kościelnego Inspektora Ochrony Danych należy:
 - 1) monitorowanie i zapewnianie przestrzegania przepisów o ochronie danych osobowych w ramach i zgodnie z działaniem Kościoła katolickiego i jego struktur;
 - 2) upowszechnianie wiedzy o ochronie danych osobowych w Kościele;

- 3) doradzanie administratorom danych i podmiotom przetwarzającym w Kościele w zakresie ochrony danych osobowych;
 - 4) udzielanie osobie, której dane dotyczą, informacji dotyczących uprawnień przysługujących jej w związku z przetwarzaniem jej danych osobowych;
 - 5) rozpatrywanie skarg dotyczących przestrzegania przepisów ustanowionych w Kościele w zakresie ochrony danych osobowych;
 - 6) podejmowanie decyzji dotyczących dopuszczalności przekazywania danych do publicznej kościelnej osoby prawnej mającej siedzibę poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, jeśli istnieją uzasadnione wątpliwości odnośnie do ochrony tych danych;
 - 7) współpraca z krajowym organem nadzorczym, w tym dzielenie się informacjami oraz świadczenie wzajemnej pomocy w celu zapewnienia przestrzegania przepisów o ochronie danych osobowych;
 - 8) monitorowanie zmian w działalności Kościoła mających wpływ na ochronę danych osobowych, w szczególności stosowania technologii informacyjnych i komunikacyjnych;
 - 9) przedkładanie Konferencji Episkopatu Polski propozycji regulacji prawnych bądź zmian regulacji dotyczących ochrony danych osobowych.
2. Kościelny Inspektor Ochrony Danych nie jest uprawniony do monitorowania i ingerencji w przekazywanie danych do Stolicy Apostolskiej.
 3. Kościelny Inspektor Ochrony Danych nie może monitorować ani ingerować w przetwarzanie danych dokonywane przez sądy w ramach sprawowania przez nie wymiaru sprawiedliwości.

Art. 38 – Uprawnienia Kościelnego Inspektora Ochrony Danych

W celu realizacji zadań Kościelny Inspektor Ochrony Danych jest uprawniony do:

- 1) żądania od podmiotów przetwarzających dane osobowe w Kościele udzielenia informacji związanych z przetwarzaniem i ochroną danych;
- 2) przeprowadzenia kontroli działalności podmiotów przetwarzających dane osobowe w Kościele;
- 3) nakazania przywrócenia stanu zgodnego z prawem w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości przy przetwarzaniu danych;
- 4) nakazania administratorowi poinformowania osoby, której dane dotyczą, o naruszeniu ochrony danych;
- 5) podjęcia innych środków, niezbędnych do zapewnienia skutecznej ochrony danych osobowych w Kościele.

Art. 39 – Sprawozdanie z działalności Kościelnego Inspektora Ochrony Danych

Kościelny Inspektor Ochrony Danych sporządza roczne sprawozdanie ze swojej działalności, które jest przekazywane Konferencji Episkopatu Polski oraz publikowane w „Aktach Konferencji Episkopatu Polski”.

Art. 40 – Nadzór

1. Niezależnie od monitorowania i zapewniania przez Kościelnego Inspektora Ochrony Danych przestrzegania przepisów w zakresie ochrony danych osobowych w rozumieniu art. 35 ust. 1 niniejszego Dekretu do biskupa diecezjalnego w ramach zwyczajnych działań kontrolnych (np. podczas wizytacji kanonicznych) należy także nadzór nad prawidłowym przestrzeganiem przepisów dotyczących pozyskiwania, przechowywania i przetwarzania danych osobowych.
2. W instytucjach życia konsekrowanego i stowarzyszeniach życia apostołskiego nadzór, o którym mowa w ustępie poprzedzającym, sprawuje wyższy przełożony.

Rozdział VI

Procedura odwoławcza i odpowiedzialność za naruszenie przepisów niniejszego Dekretu ogólnego

Art. 41 – Procedura odwoławcza

Jeśli osoba, której dane dotyczą, uzna, że przetwarzanie danych nie jest zgodne z przepisami niniejszego Dekretu, może złożyć skargę do Kościelnego Inspektora Ochrony Danych, a następnie do właściwej dykasterii Stolicy Apostolskiej, zgodnie z przepisami Kodeksu Prawa Kanonicznego.

Art. 42 – Sankcje

1. Kto powoduje szkody materialne lub moralne poprzez nieuprawnione pozyskanie, przechowywanie i wykorzystywanie danych osobowych jest zobowiązany do naprawienia szkody zgodnie z kan. 128 Kodeksu Prawa Kanonicznego oraz kan. 935 Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich.
2. Karze przewidzianej przez kan. 1389 Kodeksu Prawa Kanonicznego oraz kan. 1464 Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich podlega ten, kto naruszając niniejsze przepisy:
 - 1) nadużywa władzy kościelnej lub urzędu;
 - 2) dokona lub zaniecha bezprawnie z powodu zawinionego zaniedbania aktu władzy kościelnej lub aktu urzędowego, powodując szkodę dla innej osoby.
3. Karą przewidzianą w kan. 1390 § 2 Kodeksu Prawa Kanonicznego oraz kan. 1452 Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich może zostać ukarany ten, kto nie zachowując niniejszych przepisów, narusza czyjeś dobre imię.
4. Jeżeli przestępstwo polega na naruszeniu obowiązku służbowego, kara podlega zaostrzeniu i może także polegać na odwołaniu lub na pozbawieniu urzędu zgodnie z kan. 193 § 1 i 3; 196 § 1; 1336 § 1, n. 2° i 1389 Kodeksu Prawa Kanonicznego oraz kan. 975 § 1 i 2; 978; 1464 Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich.

Rozdział VII

Przepisy końcowe

Art. 43 – Zasada swobody komunikacji

Kościół katolicki w Polsce, jego osoby prawne i fizyczne korzystają ze swobody utrzymywania stosunków i komunikowania się ze Stolicą Apostolską, z Konferencjami Biskupów, z Kościołami partykularnymi, a także między sobą i z innymi wspólnotami, instytucjami, organizacjami i osobami w kraju i za granicą. Żaden artykuł tego Dekretu nie może być interpretowany w sposób, który w istotnym stopniu ograniczałby tę swobodę.

Art. 44 – Wejście w życie

1. Niniejszy Dekret wchodzi w życie po uzyskaniu recognitio Stolicy Apostolskiej z chwilą promulgacji, zgodnie z kan. 455 § 2 i 3, w związku z kan. 8 § 2 Kodeksu Prawa Kanonicznego.
2. Promulgacja niniejszego Dekretu następuje poprzez zamieszczenie go na oficjalnej stronie internetowej Konferencji Episkopatu Polski.

+ *Stanisław Gądecki*
Arcybiskup Metropolita
Poznański
Przewodniczący KEP

+ *Artur G. Miziński*
Sekretarz Generalny KEP

Warszawa, dnia 30 kwietnia 2018

Część I. Zagadnienia wstępne

Dekret ogólny w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim wydany przez Konferencję Episkopatu Polski, w dniu 13 marca 2018 r., podczas 378. Zebrania Plenarnego w Warszawie, na podstawie kan. 455 Kodeksu Prawa Kanonicznego, w związku z art. 18 Statutu KEP, po uzyskaniu specjalnego zezwolenia Stolicy Apostolskiej z dnia 3 czerwca 2017 r.

I. Geneza Dekretu

1. Historia prac nad komentowanym Dekretem

W związku z wejściem w życie RODO (24 maja 2016) Konferencja Episkopatu Polski (podczas Zebrania Plenarnego, które odbyło się 7–8 czerwca 2016 roku) powołała zespół roboczy do spraw opracowania wewnątrzkościelnych regulacji dotyczących ochrony danych osobowych, które będą dostosowywać obowiązujące dotychczas regulacje do unijnych przepisów¹. Przygotowany przez zespół projekt aktu normatywnego jako dekret ogólny został uchwalony podczas 377. Zebrania Plenarnego Konferencji Episkopatu Polski w dniu 13 października 2017 r. i przekazany do Stolicy Apostolskiej w celu uzyskania *recognitio*. W ramach działania Stolicy Apostolskiej Kongregacja ds. Biskupów po zasięgnięciu opinii Sekcji ds. Stosunków

1 Por. Konferencja Episkopatu Polski, Uchwała nr 13/373/2016, 7 czerwca 2016 (Archiwum KIOD).

z Państwami Sekretariatu Stanu, Kongregacji ds. Duchowieństwa oraz Papieskiej Rady ds. Tekstów Prawnych, a także po dokładnym przeanalizowaniu przekazanych przez nie uwag, zwróciła się z prośbą, aby w dekreście wprowadzono zmiany².

Dekret w ostatecznej formie został uchwalony przez Konferencję Episkopatu Polski w dniu 13 marca 2018 podczas 378. Zebrania Plenarnego Konferencji Episkopatu Polski i ponownie przesłany do Stolicy Apostolskiej w celu uzyskania *recognitio*. Stolica Apostolska udzieliła *recognitio* 5 kwietnia 2018.

Dekret wszedł w życie z chwilą jego promulgacji, która nastąpiła w dniu 30 kwietnia 2018 r. poprzez zamieszczenie go na oficjalnej stronie internetowej Konferencji Episkopatu Polski (zob. kan. 455 § 2 i 3 w zw. z kan. 8 § 2).

2. Okoliczności powstania Dekretu: art. 91 RODO

Komentowany Dekret w żadnym miejscu nie wskazuje wprost na bezpośrednią okoliczność jego powstania, czyli na treść art. 91 RODO. Nawet w preambule Dekretu nie znalazło się odwołanie do tego przepisu. *Nota bene* ten przepis przywołali inni lokalni ustawodawcy kościelni (np. włoski, austriacki czy niemiecki – odpowiednio: w akapicie „Considerato che”, asterisk czwarty preambuły Decretu/2018; w § 2 ust. 1 KDV; w preambule KDG).

Brak tego bezpośredniego odwołania do art. 91 RODO i tym samym niejako ukrycie okoliczności powstania komentowanego Dekretu utrudniać może jego zrozumienie i wykładnię. Dlatego należy to uznać za poważny brak preambuły.

2 D. Walencik, *Prawo do prywatności w Kościołach i innych związkach wyznaniowych. Od tajemnicy duszpasterskiej do ochrony danych osobowych*, red. T. J. Zieliński, M. Hucal, Warszawa 2018, s. 12–14.

3. Wymogi art. 91 RODO

Przepis art. 91 RODO wyraźnie zaś nakazuje dostosowanie przepisów kościelnych do regulacji europejskiej, stanowiąc w ust. 1: „Jeżeli w państwie członkowskim w momencie wejścia niniejszego rozporządzenia w życie kościoły i związki lub wspólnoty wyznaniowe stosują szczegółowe zasady ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem, zasady takie mogą być nadal stosowane, *pod warunkiem, że zostaną dostosowane do niniejszego rozporządzenia*” (kursywa – własna)³.

Konsekwencją zachowania pełnej autonomii Kościoła w tym przedmiocie jest też ust. 2 tegoż art. 91 RODO, nakazujący wprowadzenie w Kościołach lokalnych nadzoru niezależnych organów w tym przedmiocie (w Polsce: KIOD). Przepis ten stanowi: „Kościoły i związki wyznaniowe, które stosują szczegółowe zasady zgodnie z ust. 1 niniejszego artykułu, podlegają nadzorowi niezależnego organu nadzorczego, który może być organem odrębnym z zastrzeżeniem, że spełnia warunki określone w rozdziale VI niniejszego rozporządzenia”.

Obecnie nie może być skutecznie podważane to, że Kościół katolicki w Polsce spełnił wszystkie przesłanki art. 91 RODO i tym samym mógł skorzystać z możliwości wyłączenia swojej działalności własnej (wewnętrznej) spod RODO⁴. W tej dziedzinie Kościół cieszy się pełną autonomią – ma własne endogeniczne prawo, czyli w szczególności Dekret, i swój organ nadzorczy, czyli KIOD. Taki

3 Szerzej o tym: B. Łukańko, *Prawo do ochrony danych osobowych w ramach kościołów i związków wyznaniowych – art. 91 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679*, w: *Prawa człowieka i ich ochrona. Księga rocznicowa z okazji siedemdziesiątej rocznicy uchwalenia Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka*, t. 2: *Trwałość i modyfikacja*, red. B. Kmiecik, K. Stępnik, Warszawa 2018; P. Kroczek, *Przetwarzanie danych osobowych przez podmioty Kościoła katolickiego w Polsce: transfer pomiędzy państwami*, Kraków 2020, s. 37–46.

4 Zob. dyskusję z przeciwnikami tego poglądu, np. P. Kroczek, *Przetwarzanie danych osobowych...*, s. 37–46.

był cel art. 19 RODO: zagwarantowanie związkom wyznaniowym autonomii w przedmiotowym obszarze. Zgodzić się należy z opinią, że ochrona danych osobowych powinna być dostosowana do sytuacji danego związku wyznaniowego, aby uniknąć jej sprzeczności z zasadami doktryny i funkcjonowania związków wyznaniowych. „W określaniu swoich przepisów wewnętrznych i praktyce związku wyznaniowe powinny kierować się zasadą proporcjonalności ograniczenia prawa do prywatności, do chronionej tym samym wartości w ramach wolności sumienia i religii”⁵.

4. Założenia legislacyjne Dekretu

Z tych względów ustawodawca kościelny zdecydował się na wierne dostosowanie porządku kanonicznego Kościoła w Polsce do przepisów RODO, zapominając niejako o swojej wielowiekowej tradycji w ochronie danych osobowych wiernych, niekoniecznie dokonującej się przez przepisy prawa pozytywnego. Dlatego zastosowano implantację postanowień regulacji RODO do porządku kanonicznego Kościoła w Polsce. Podobnie ustawodawca kościelny zdecydował w przypadku Kościoła we Włoszech (por. szereg przepisów Decreto/2018 wzorowanych na RODO). Założeniem legislacyjnym zatem była wręcz dosłowna wierność przepisom rozporządzenia europejskiego w tym przedmiocie. Niestety często oznacza to brak dostatecznej refleksji nad tymi rozwiązaniami w porządku kanonicznym.

5. Technika legislacyjna Dekretu wskutek jego założeń

Dekret jest w sporej części kopią RODO. Na 43 merytoryczne artykuły Dekretu (pominięto art. 44 Dekretu i odpowiedni art. 99 RODO)

5 M. Hucal, *Ochrona danych osobowych w związkach wyznaniowych w świetle unijnego rozporządzenia nr 2016/679*, „Studia z Prawa Wyznaniowego” 20 (2017), s. 216.

aż 36 artykułów ma swoje analogiczne lub niemal identyczne odpowiedniki w postaci artykułów w RODO.

6. Ocena przyjętych założeń i techniki legislacyjnej

Powielanie w Dekrecie przepisów RODO ma zarówno swoje zalety, jak i wady.

Do zalet kopiowania wręcz przepisów RODO można zaliczyć zminimalizowanie niebezpieczeństwa niespełnienia przesłanki z art. 91 ust. 1 RODO, koniecznej, ażeby Kościół mógł stosować własne szczegółowe zasady ochrony danych osobowych. Jak wiadomo, rozporządzenie europejskie wymaga, żeby kościelne zasady były dostosowane do RODO. Ponadto przystosowanie się przez publiczne kościelne osoby prawne do wypełnienia Dekretu jednocześnie powoduje, że osoby te przysposabiają się do RODO. Z uwagi na mieszany zakres działalności publicznych kościelnych osób prawnych może to być konieczne.

Do wad przyjętych założeń (wiernego dostosowania porządku kanonicznego Kościoła w Polsce do RODO) i techniki legislacyjnej (kopiowania przepisów RODO) w Dekrecie należy przede wszystkim proces laicyzacji, zeświecczenia prawa kanonicznego. Proces ten wyraża się przede wszystkim w jego pozytywizacji, czyli pomijaniu prawa zwyczajowego i kierowania się wyłącznie normą wyrażoną w prawie pisanim, co jest niezgodne z tradycją kanoniczną. Poza tym dochodzi do zmiany języka kanonicznego, który coraz bardziej posługuje się żargonem technokratycznym lub biurokratycznym, obcym Kościołowi. Stosuje się terminy nie z języka kanonicznego, lecz prawnego świeckiego. Język kanoniczny jest już nie przejawem wiary, lecz bezdusznej, obcej Kościołowi biurokracji. To w rezultacie zmienia filozofię prawa kanonicznego, które odrywa się od swoich teologicznych korzeni, by stworzyć pozytywistyczną wizję „czystego systemu prawa”. W końcu istotną wadą przyjętych założeń i techniki legislacyjnej Dekretu jest poważne niebezpieczeństwo mieszania

porządków prawnych – świeckiego i kanonicznego. Może to wpłynąć negatywnie na proces dekodowania norm prawnych z przepisów, a zatem prowadzić do błędów w ich wykładni.

7. Uwagi *de lege ferenda* odnośnie do założeń legislacyjnych i techniki legislacyjnej Dekretu

Biorąc pod uwagę powyższe uwagi, *de lege ferenda* Dekret powinien zrywać z założeniami legislacyjnymi i przyjętą techniką legislacyjną. Kościół nie może pozytywnie swojego porządku prawnego, który przez wieki chronił skutecznie prywatność swoich wiernych. Należy postulować od-RODO-wienie Dekretu, przynajmniej częściowe⁶. Z pewnością na tym etapie będzie to zadaniem niełatwym, a wręcz niemożliwym, jeśli wziąć pod uwagę okoliczności jego wydania i narzucone wymogi z art. 91 ust. 1 RODO *in fine*.

8. Egzogeniczne inspiracje – endogeniczna ustawa

Mimo tych zapożyczeń z RODO komentowany Dekret jest częścią systemu prawa kanonicznego jako endogeniczna ustawa kościelna. Nie ma tu miejsca recepcja prawa egzogenicznego (unijnego) ani jego kanonizacja⁷. Źródło inspiracji projektodawcy nie ma znaczenia dla tych procesów.

6 Por. P. Skonieczny, *Zakres podmiotowy dekretu ogólnego KEP z 13 marca 2018 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim. Prawnoporównawczy punkt widzenia*, „Annales Canonici” 14 (2018) nr 1, s. 82.

7 Zob. P. Kroczyk, *Przetwarzanie danych osobowych...*, s. 50–51.

II. Dekret jako źródło prawa kanonicznego w Kościele w Polsce

9. Dekret ogólny ustawowy

Komentowany Dekret jest ustawą partykularną w Kościele w Polsce. Ustawy partykularne zwykle noszą nazwę dekretu (*decretum*), ale należy je odróżnić od ogólnych dekretów wykonawczych i dekretów ogólnych⁸. Niniejszy Dekret, wydany przez KEP na podstawie kan. 455 CIC, jest właśnie dekretem ogólnym *ustawowym*, o którym mowa w kan. 29 i kan. 30 CIC (bez odpowiednika w CCEO), ale nie jest dekretem ogólnym wykonawczym z kan. 31–33 CIC. O ile bowiem w dekretach ogólnych ustawowych zaangażowana jest władza rządu w funkcji ustawodawczej, o tyle w dekretach ogólnych wykonawczych dochodzi do zaktualizowania funkcji wykonawczej (administracyjnej) władzy rządu⁹. Przepisy kan. 29 i kan. 30 CIC stanowią (w przekładzie polskim):

Kan. 29 – Dekrety ogólne, wydawane przez kompetentnego ustawodawcę dla wspólnoty zdolnej do przyjęcia ustawy i zawierające przepisy ogólne, są ustawami we właściwym znaczeniu i rządzą się przepisami kanonów o ustawach.

Kan. 30 – Kto cieszy się jedynie władzą wykonawczą, nie może wydać dekretu ogólnego, o którym w kan. 29, chyba że w poszczególnych wypadkach zostanie mu wyraźnie udzielona zgodnie z prawem przez kompetentnego ustawodawcę i z zachowaniem warunków określonych w akcie jej udzielenia.

8 Por. E. Baura, *Parte generale del diritto canonico. Diritto e sistema normativo*, Roma 2013, s. 180.

9 Zob. J. García Martín, *Le norme generali del Codex Iuris Canonici*, Venezia 2015, s. 186.

Zgodnie zaś z art. 18 Statutu KEP: „Do wydania dekretów ogólnych wymaga się dwóch trzecich głosów członków Konferencji z głosem decydującym”.

10. Stosowanie przepisów o ustawie partykularnej

Komentowany Dekret, jak każdy dekret ogólny, jest inaczej nazwaną ustawą, gdyż zawiera przepisy ogólne, tj. normy generalne i abstrakcyjne¹⁰. Jest to jednak ustawa partykularna. Stąd stosuje się do niej przepisy o ustawach, czyli kan. 7–21 CIC (kan. 1488–1505 CCEO)¹¹.

11. Delegacja

Ustawodawca kościelny w kan. 30 CIC, a wydający niniejszy Dekret zaraz po zatytułowaniu, we wskazaniu na kompetencję działania ustawodawczego zwraca uwagę na delegację władzy rządzenia w funkcji ustawodawczej w celu wydania dekretu ogólnego (por. kan. 135 § 2 CIC, część pierwsza). KEP nie posługuje się bowiem władzą własną ani zastępczą w tym zakresie (por. kan. 131 § 2 CIC).

Z drugiej zaś strony nie jest możliwa delegacja ogólna, a jedynie szczególna (*in casibus particularibus* – kan. 30 CIC). Dlatego postanowienie kan. 455 § 1 CIC brzmi¹²: „Konferencja Episkopatu może wydawać dekryty ogólne jedynie w tych sprawach, w których przewiduje to prawo powszechne, albo określa szczególne polecenie Stolicy Apostolskiej, wydane przez nią z własnej inicjatywy lub na prośbę samej Konferencji”. Ta druga sytuacja z kan. 455 § 1 CIC miała

10 Por. R. Sobański, *Komentarz do kan. 29*, w: J. Krukowski, R. Sobański, *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. 1: *Księga I. Normy ogólne*, red. J. Krukowski, Poznań 2003, s. 88, teza 2.

11 Por. R. Sobański, *Komentarz do kan. 30*, w: J. Krukowski, R. Sobański, *Komentarz...*, s. 89.

12 Por. J. García Martín, *Le norme...*, s. 191.

miejsce w przypadku komentowanego Dekretu: KEP wydała Dekret na podstawie delegacji Stolicy Apostolskiej z dnia 3 czerwca 2017 r.

Przekroczenie normy zawartej w kan. 30 CIC skutkowałoby bowiem nieważnością dekretu ogólnego, gdyż przepis ten ma charakter ustawy uniezdalniającej (por. kan. 10 CIC)¹³.

12. Wskazanie ustawodawcy: doktrynalny i faktyczny

Prawoznawstwo rozróżnia prawodawcę dogmatycznego i prawodawcę faktycznego. Prawodawcą dogmatycznym jest podmiot, któremu przypisuje się wytwór działalności prawotwórczej. Natomiast prawodawcą faktycznym jest podmiot (lub podmioty), który bierze udział w procesie przygotowania tekstu prawnego¹⁴.

Przyjąć należy, że prawodawcą (tu zaś konkretnie: *ustawo-dawcą*) Dekretu w ujęciu doktrynalnym i faktycznym jest KEP. Pogląd, że poprzez *recognitio* to Stolica Apostolska stała się ustawodawcą doktrynalnym (choć niewykazanym w zatytułowaniu Dekretu) i ustawodawcą faktycznym poprzez naniesienie uwag do tekstu przygotowanego przez KEP, jest gorzej uargumentowany niż powyższy, aczkolwiek możliwy do obrony¹⁵. Co więcej, przyjęcie rozwiązania, że to Stolica Apostolska jest ustawodawcą Dekretu, miałyby bardzo poważne konsekwencje praktyczne. Oznacza bowiem, że interpretacji autentycznej Dekretu według kan. 16 § 1 i 2 CIC (kan. 1498 § 1 i 2 CCEO) mogłaby dokonać tylko Stolica Apostolska, a nie KEP.

Nie wnikając głębiej w ten problem, można mówić o „Dekrecie KEP”. Można też autora tego aktu normatywnego opisywać ogólnie jako „*polskiego* ustawodawcę kościelnego” czy też „*lokalnego* ustawodawcę kościelnego”, odróżniając go tym samym od innych lokalnych ustawodawców kościelnych, zwłaszcza włoskiego, austriackiego czy

13 Por. R. Sobański, *Komentarz do kan. 30...*, s. 89.

14 M. Zieliński, *Wykładnia prawa. Zasady, reguły, wskazówki*, Warszawa 2002, s. 278.

15 Argumenty za jedną i drugą opcją zob. P. Kroczeł, *Przetwarzanie danych osobowych...*, s. 48–49.

niemieckiego. Należy też zwrócić uwagę na sformułowanie „ustawodawca *lokalny*”, gdyż nawiązuje ono do rozróżnienia: Kościół lokalny (grupy Kościołów partykularnych, np. Kościół w Polsce) – Kościół partykularny (przede wszystkim diecezje w myśl kan. 368 CIC)¹⁶.

13. Zmiany Dekretu

Zmiany Dekretu wymagają również zachowania powyższej procedury ustawodawczej, o której mowa w tezie 11.

14. Dekret a inne źródła prawa

W hierarchii kościelnych źródeł prawa Dekret nie może być sprzeczny z kodeksami łacińskim i wschodnim Kościoła. W myśl bowiem kan. 135 § 2 CIC zdanie drugie: ustawa niższego rzędu (partykularna dla całego Kościoła w Polsce) nie może być sprzeczna z ustawą rzędu wyższego (prawem powszechnym Kościoła). Z drugiej zaś strony wydaje się, że biskupi diecezjalni i inne władze ustawodawcze w Kościele w Polsce (np. w instytutach zakonnych, mających swoje prowincje czy inne jednostki organizacyjne w Polsce) nie mogą wydawać ustaw partykularnych w tym zakresie ochrony danych osobowych sprzecznych z Dekretem. Ewentualną sprzeczność powinna rozstrzygnąć Papieska Rada dla Tekstów Prawnych w trybie art. 158 PB.

16 Por. *Lumen gentium*, nr 23, 4; zob. H. de Lubac, *Kościół partykularny w Kościele powszechnym*, przekł. M. Spyra, Kraków 2004, s. 37–39; S. Napierała, *Pojęcie Kościoła partykularnego w dokumentach i aktach Soboru Watykańskiego II*, Poznań 1985, s. 37–39; F. Ramos, *Le Chiese particolari e i loro raggruppamenti*, Roma 2000, s. 27. Z pewną rezerwą do terminu „Kościół lokalny” wobec obecnego stanu prawnego, wskazując też jego bogactwo teologiczne, por. L. Sabbarese, *La costituzione gerarchica della Chiesa universale e particolare. Commento al Codice di Diritto Canonico. Libro II, Parte II*, Città del Vaticano 2013, s. 75–76.

III. Reguły wykładni Dekretu

15. Trudności (I): znaczenie czynnika zewnętrznego

Trudności z wykładnią przepisów Dekretu wynikają z jego dwojako-kiego przyporządkowania. Z jednej bowiem strony komentowany Dekret jest częścią integralną prawa kanonicznego obowiązującego w Kościele w Polsce. Z drugiej zaś strony jest odpowiedzią na wymóg społeczności politycznej (Unii Europejskiej i państwa polskiego, w których Kościół działa). Stąd należy traktować przepisy Dekretu jak inne przepisy prawa kanonicznego, ale też mieć na względzie to, że jest on odpowiedzią na regulacje świeckie odnośnie do ochrony danych osobowych, a zwłaszcza prawo europejskie (RODO). Te okoliczności wewnętrzne (część prawa wewnętrznego Kościoła) oraz zewnętrzne (dostosowanie do RODO) wpływają na reguły wykładni komentowanego Dekretu. W szczególności czynnik zewnętrzny ma wpływ na jego wykładnię.

16. Trudności (II): brak fundamentu teologicznego w regulacji świeckiej

Jak to wynika z tekstu Dekretu, często posiłkuje się on rozwiązaniami RODO, wręcz przepisując dosłownie jego postanowienia (zob. wyżej tezy 4 i 5). Nie oznacza to jednak, że Dekret ma być interpretowany tak jak przepisy RODO w systemie prawa świeckiego¹⁷.

Zgodnie z kan. 17 CIC (kan. 1499 CCEO) nowy kontekst przepisów Dekretu (osadzonych w porządku kanonicznym) oraz jego cel wybitnie teologiczny (na co wskazuje początek preambuły;

17 O wykładni prawa europejskiego zob. T.T. Koncewicz, *Jak interpretować prawo europejskie?*, „Palestra” 5–6 (2014), s. 216–222, czy też J. Helios, W. Jedlecka, *Wykładnia prawa Unii Europejskiej ze stanowiska teorii prawa*, Wrocław 2018.

por. akapit „Chrześcijaństwo”) wymuszają na stosujących przepisy Dekretu ich wykładnię zgodną z porządkiem kanonicznym.

17. Trudności (III): odmienne założenia aksjologiczne RODO i Dekretu oraz inne reguły wykładni

Filozoficznoprawne podstawy podejścia do ochrony danych osobowych w państwie i w Kościele są również inne, na co wskazuje preambuła (por. niżej, cz. 2 tezy 1–11 do preambuły, „Chrześcijaństwo”). Wynikające stąd wnioski o sposobie prawnej ochrony tych danych w Kościele i w państwie mogą być zatem różne. Wykładnia bowiem tego samego tekstu prawnego dokonywana w innym kontekście aksjologicznym prowadzi często do rezultatów odmiennych od zamierzonych przez ustawodawcę, czyli do błędnego zdekodowania norm prawnych. Słusznie podkreśla się w literaturze przedmiotu, że trzeba uwzględniać specyfikę prawa endogenicznego związków wyznaniowych na wszystkich etapach pracy z z tym prawem. Dotyczy to nie tylko założeń aksjologicznych prawa, ale także reguł wykładni tego prawa. „Koniecznie trzeba dokonywać wykładni prawa endogenicznego kościołów i innych związków zgodnie z duchem, zasadami lub normami wykładni specyficznymi dla tego prawa”¹⁸.

18. Stosowanie przepisów kanonicznych regulujących wykładnię.

Dlatego w wykładni przepisów Dekretu należy bezwzględnie stosować dyrektywy interpretacyjne ustanowione przez najwyższego ustawodawcę kościelnego w kan. 17–21 CIC i kan. 1499–1503 CCEO. Dekret jest bowiem częścią systemu prawa kanonicznego, niezależnie od tego, że duża część jego przepisów jest kopią przepisów RODO.

18 P. Kroczek, *Prawo wewnętrzne związków wyznaniowych w perspektywie organów władzy publicznej. Klauzule generalne*, Kraków 2017, s. 229.

Punktem wyjścia do dalszych tez jest treść przepisu kan. 17 CIC (kan. 1499 CCEO – z nieznacznymi zmianami w stosunku do tekstu kodeksu łacińskiego), który brzmi (w przekładzie polskim):

[*Reguły podstawowe*] Ustawy kościelne należy rozumieć według własnego znaczenia słów, rozważanego w tekście i kontekście (*in textu et contextu*); [*reguły pomocnicze*] jeżeli pozostaje ono wątpliwe i niejasne, należy uwzględnić miejsca paralelne, jeżeli takie są, cel i okoliczności ustawy oraz zamiar ustawodawcy.

19. Specyfika: konkurencja wewnętrznych reguł interpretacyjnych z regułami zewnętrznymi

Tezy poniżej stanowią uszczegółowienie ogólnych zasad interpretacyjnych ustawy kościelnej dla potrzeb specyfiki komentowanego Dekretu. Uszczegółowienie to będzie uwzględniało nie tylko czynnik wewnętrzny, co oczywiste, ale także zewnętrzny, stanowiący poważną trudność interpretacyjną (por. wyżej, teza 15). Dlatego jest charakterystyczne dla reguł interpretacyjnych komentowanego Dekretu, że reguły wewnętrzne (kanonicznoprawne) konkurują z regułami zewnętrznymi (wywodzącymi się z prawa świeckiego, w szczególności z RODO, ale nie tylko). W przypadku niektórych reguł pomocniczych wykładni te reguły zewnętrzne tak wnikają i są „naturalizowane” w porządku kanonicznym w odniesieniu do komentowanego Dekretu, że odróżnianie reguł zewnętrznych od wewnętrznych tej interpretacji traci jakiegokolwiek znaczenie (por. niżej, teza 26).

20. Reguła podstawowa wewnętrzna I: rozumienie *in textu*

W wykładni przepisów komentowanego Dekretu priorytet ma znaczenie językowe wyrażen użytych przez ustawodawcę kościelnego,

czyli zasady interpretacji językowej, gramatycznej i logicznej. Liczy się przede wszystkim znaczenie z języka potocznego, choć z poważną korektą odpowiedniej reguły zewnętrznej, o czym w tezie niżej. Pod tym względem prawo kanoniczne należy do tej samej tradycji prawnej co wszystkie europejskie systemy prawne.

Wieloznaczności językowe należy zaś usuwać najpierw przez *definicje ustawowe*, którymi chętnie posługuje się ustawodawca kościelny w komentowanym Dekrecie, stanowiąc słowniczek pojęć w art. 5 Dekretu (zob. cz. 3).

Następnie zaś – przy terminach kanonicznych – należy się odnieść do *słownictwa kanonicznego*, np.: art. 1, art. 2, art. 4, art. 5 pkt 3, art. 7 ust. 2, art. 12 ust. 3 i 4, art. 13 ust. 5, art. 14 ust. 4, art. 26, art. 35–44 Dekretu. Odniesienie się do słownictwa kanonicznego może polegać też na odesłaniu do *kanonicznych definicji ustawowych*. Odesłanie to może być dokonane wprost (jak przykładowo w art. 35 ust. 2 Dekretu do definicji urzędu kościelnego w kan. 145 CIC) albo w sposób dorozumiany przez stosowanie terminów, które są zdefiniowane w kodeksach Kościoła (np. kan. 29 CIC – dekret ogólny; kan. 116 § 1 CIC – publiczne osoby prawne; kan. 134 § 2 CIC – ordynariusz miejsca; kan. 134 § 3 CIC – biskup diecezjalny; kan. 620 CIC – wyższy przełożony; kan. 515 § 1 CIC – parafia).

21. Reguła podstawowa zewnętrzna I: rozumienie *in textu* RODO

Regułę podstawową wewnętrzną, że językowi komentowanego Dekretu należy nadawać znaczenie potoczne z uwzględnieniem języka kanonicznego – należy poważnie korygować konkurencyjną regułą zewnętrzną o wykładni językowej. Jak już była o tym mowa (zob. wyżej, tezy 4 i 5), tekst Dekretu często wręcz przepisuje dosłownie postanowienia RODO w przekładzie polskim. Pochodzenie przepisów komentowanego Dekretu nie może być obojętne dla ich

wykładni, skoro sam Dekret powstał w celu dostosowania regulacji kościelnej do prawa unijnego zgodnie z art. 91 ust. 1 RODO.

Stąd komentarze do RODO mogą być przydatne w interpretacji przepisów Dekretu. W szczególności będą pomocne, jeżeli chodzi o warstwę językową komentowanego Dekretu. Niektóre terminy są bowiem nieznanne prawu kanonicznemu i funkcjonowały dotąd jedynie w prawie świeckim. Pamiętać jednak zawsze należy, że Dekret jest zawsze ustawą kościelną, stanowiąc część porządku kanonicznego w Kościele w Polsce.

22. Reguła podstawowa wewnętrzna II: rozumienie *in contextu*

Słowa komentowanego Dekretu powinny być rozumiane również w ich kontekście *bliższym*, tj. systematycznym, ale i *dalszym*, czyli kulturowym i teologicznym.

Kontekst systematyczny, czyli wykładnia systemowa, polega na wyciąganiu wniosków z miejsca przepisu w danym artykule, ale też w rozdziale Dekretu (por. niżej, tezy 44–47: uwagi VI co do systematyki).

Kontekst dalszy stanowią zwłaszcza dokumenty Kościoła oraz cała myśl teologiczna w nich zawarta (por. niżej, tezy 4–11 do preambuły, „Chrześcijaństwo”). Dlatego zmiany w dyscyplinie czy rozwój nauczania Kościoła w tej dziedzinie powinny być zawsze uwzględniane w ramach wykładni dynamicznej. W kanonistyce po Soborze Watykańskim II nastąpiło bowiem odejście od wykładni statycznej przepisów kościelnych¹⁹.

Nie można oddzielać ustaw powszechnych dotyczących ochrony dobrego imienia i prywatności, w tym danych osobowych – od ustaw partykularnych, a zwłaszcza od komentowanego Dekretu. W przeciwnym razie byłoby to sprzeczne z *zasadą ramowości*

19 Por. L. Gerosa, *Interpretacja prawa w Kościele. Zasady, wzorce, perspektywy*, przekł. K. Kubis, A. Porębski, Kraków 2003, s. 133–138.

(ustaw powszechnych) i *komplementarności* (ustaw partykularnych), a ponadto naruszałoby zasadę wzajemnej immanencji Kościoła powszechnego i Kościołów partykularnych (por. *Lumen gentium*, nr 23,1; kan. 368 CIC)²⁰.

Konkurencję z analogiczną regułą zewnętrzną należy zawsze rozstrzygać na korzyść reguł wewnętrznych, zwłaszcza odnośnie do kontekstu dalszego. Założenia teologiczne bowiem poważnie korygują regulacje pozytywnoprawne, a oderwanie przepisów Dekretu od wspólnoty Kościoła może okazać się niebezpieczne dla jego poprawnego rozumienia. Dekret bowiem jest zawsze ustawą kościelną mimo dużego wpływu regulacji RODO.

23. Reguła podstawowa zewnętrzna II: rozumienie *in contextu* – wykładnia systemowa

Wydaje się, że konkurencyjna reguła zewnętrzna wykładni systemowej nie będzie miała większego znaczenia dla przepisów komentowanego Dekretu, tym bardziej że w zasadzie powieliła on systematykę RODO (por. niżej, teza 24).

24. Reguła podstawowa zewnętrzna III: rozumienie *in contextu* – dostosowania do RODO

Natomiast o wiele ważniejszy będzie kontekst dalszy Dekretu. Powstał on bowiem w celu dostosowania prawa Kościoła w Polsce do RODO, jak tego wymaga art. 91 ust. 1 RODO. W związku z tym należy przepisy komentowanego Dekretu interpretować zgodnie z wolą ustawodawcy kościelnego, czyli dostosowując je do regulacji europejskiej i krajowej obowiązującej w Polsce. W tym miejscu reguła podstawowa zewnętrzna zbiega się co do treści z regułą pomocniczą wskazującą na cel i okoliczności ustawy (zob. niżej, teza 27).

²⁰ Por. L. Gerosa, *Interpretacja...*, s. 138–139.

Specyfiką reguł wykładni komentowanego Dekretu jest to, że interpretację dostosowującą do RODO stosuje się już na pierwszym etapie wykładni językowej (por. wyżej, teza 21), a nie dopiero w kolejnej próbie jako regułę pomocniczą.

25. Reguła podstawowa zewnętrzna IV: rozumienie *in contextu* – *secundum Constitutionem*

Poważne znaczenie będzie miał ponadto wymiar relacji państwa i Kościoła jako kontekst dalszy komentowanego Dekretu. Mimo że Dekret ów jest częścią prawa kanonicznego obowiązującego w Kościele w Polsce, to zbliża się on do regulacji państwowych w zakresie ochrony danych osobowych. Nie można jednak tych regulacji odczytywać poza ani – tym bardziej – ponad zasadą niezależności i autonomii państwa i Kościoła, ustanowioną w art. 25 ust. 3 Konstytucji oraz przyjętą w art. 1 Konkordatu. Dlatego wykładnia przepisów komentowanego Dekretu powinna się dokonywać zgodnie z Konstytucją (*secundum Constitutionem*), a więc zgodnie z jego kontekstem dalszym (por. niżej, teza 17 do preambuły, „Przypominając”).

26. Reguła pomocnicza I: miejsca paralelne

Przed wszystkim należy przestudiować znaczenie danego wyrażenia w innych miejscach paralelnych porządku kanonicznego, a także w przepisach RODO. Specyfika komentowanego Dekretu nie pozwala na szukanie tych miejsc paralelnych jedynie w porządku kanonicznym czy nawet, szerzej, kościelnym (wewnątrz), ale nakazuje wyjść do źródła zewnętrznej nowej ustawy kościelnej. Konkurencja reguły zewnętrznej jest tak znacząca, że każda wykładnia na podstawie tych zewnętrznych miejsc paralelnych zostanie „znaturalizowana” w porządku kanonicznym jako własna.

27. Reguła pomocnicza wewnętrzna II: cel ustawy (wykładnia teleologiczna) – zbawienie dusz i lepsza ochrona danych

Ratio legis (finis operis) komentowanego Dekretu polega na lepszej ochronie danych osobowych w Kościele w Polsce (por. preambuła, „Chrześcijaństwo”, „Biorąc” *in princ.*). Ten cel komentowanej ustawy kościelnej należy odczytywać w zgodzie z celem wspólnym dla całego porządku kanonicznego, czyli zbawieniem dusz (por. kan. 1752 CIC). Niekoniecznie to *ratio legis* musi być zbieżne z celem konkretnego ustawodawcy (*ratio operantis*). Ustawę bowiem należy zawsze interpretować, zakładając racjonalność ustawodawcy, także kościelnego²¹.

28. Reguła pomocnicza zewnętrzna II: cel ustawy (wykładnia teleologiczna) – zachowanie niezależności Kościoła i dostosowanie do RODO

Jak się wydaje, zewnętrznym celem komentowanego Dekretu było zachowanie niezależności Kościoła w Polsce odnośnie do przetwarzania danych osobowych w związku z wejściem w życie RODO (por. preambuła, „Przypominając”, „Mając”). Niewątpliwie bowiem chodziło o dostosowanie prawa kościelnego w Polsce do RODO, choć nie zostało to nigdzie wprost ujawnione w preambule Dekretu wbrew zasadom poprawnej techniki legislacyjnej²². Wskazanie wszakże na ten cel – jakkolwiek ukryty – komentowanego Dekretu pomagać może w wykładni jego przepisów (wykładnia teleologiczna).

W każdym razie wewnętrzne reguły wykładni, a zwłaszcza względ na ostateczny cel każdej ustawy kościelnej – zbawienie dusz

21 P. Kroczek, *The Art of Legislation: the Principles of Lawgiving in the Church*, Kraków 2011, s. 76–78.

22 O tym, że w porządku kanonicznym często sam ustawodawca kościelny ujawnia cel ustawy w preambule czy wstępie, por. R. Sobański, *Komentarz do kan. 17*, w: J. Krukowski, R. Sobański, *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego...*, s. 70, teza 2,2.

(por. teza poprzedzająca) – korygują reguły zewnętrzne. Te reguły zewnętrzne zaś dążą do dostosowania ustawodawstwa kościelnego w Polsce do RODO, ażeby uchronić niezależność i autonomię Kościoła w tym zakresie. Treść teologiczna ustawy kościelnej zawsze jednak będzie priorytetem i będzie stawać wyżej od pozytywistycznego spojrzenia na tekst prawny. Konflikt w tej dziedzinie należy rozstrzygać na rzecz celu teologicznego, a nie praktycznego. Inne założenia teologiczne i aksjologiczne porządku kanonicznego oraz systemu prawa świeckiego prowadzić muszą do rozejścia się dróg wykładni.

29. Reguła pomocnicza III: okoliczności ustawy, czyli wykładnia historyczna

Okoliczności (*circumstantiae*) ustawy kościelnej oznaczają zazwyczaj okoliczności jej powstania, także miejsce i adresatów, prowadząc też do tradycji kanonicznej z kan. 6 § 2 CIC. Okoliczności te rozszerzają się na stan nauk teologicznych, potrzeby duszpasterskie i „klimat duchowy” czasu powstawania ustawy kościelnej²³. W przypadku jednak komentowanego Dekretu ta wykładnia historyczna musi ograniczyć się do motywu zewnętrznego w postaci zewnętrznej sytuacji prawnej Kościoła w Polsce, a mianowicie wejścia w życie regulacji europejskiej o ochronie danych osobowych. To ta konieczność zewnętrzna i zdarzające się przypadki formalnego zrywania przez wiernych jedności z Kościołem (niezależnie od kanonicznej kwalifikacji tych czynności: czy to przez akt apostazji, formalnego wystąpienia z Kościoła, czy też składania oświadczeń woli o wystąpieniu z Kościoła), wchodzących także na drogę sporów z Kościołem – wymusiły komentowaną regulację. Ta okoliczność zewnętrzna nie może nie być brana pod uwagę przy wykładni przepisów Dekretu.

23 Por. tamże, s. 71, teza 2,3.

30. Reguła pomocnicza wewnętrzna IV: *mens legislatoris*

Pojęcie *mens legislatoris* z kan. 17 CIC (kan. 1499 CCEO) *in fine* należy rozumieć obiektywnie²⁴. Oznacza ono zatem ducha ustawy kościelnej, czyli podstawowe wartości, zasady, słuszność kanoniczną (*aequitas canonica*), do których odnosi się porządek kanoniczny.

Nawet jeśli *mens legislatoris* komentowanego Dekretu nie można w pełni odczytać z jego preambuły²⁵, to z pewnością także w tym przypadku ukazuje się ono w pełni w innych aktach Urzędu Naczytelńskiego Kościoła i w innych ustawach kościelnych²⁶. W istocie rzeczy kanoniczna koncepcja *mens legislatoris* oznacza porzucenie koncepcji pozytywistycznej systemu prawnego²⁷, także w przypadku komentowanego Dekretu, którego przepisy zbudowane są na tej – obcej porządkowi kanonicznemu – koncepcji teoretycznej prawa. Bezsposornie zatem dostosowanie przepisów kościelnych do RODO nie może spowodować takiej interpretacji przepisów Dekretu, zgodnie z którą Dekret ów będzie blokował czy wręcz uniemożliwiał misję Kościoła w Polsce. Z pewnością nie było to bowiem *mens legislatoris* Dekretu ani też nie byłoby dopuszczalne, jeśli dokonać wykładni *secundum Constitutionem* czy nawet w myśl motywu 4 RODO.

Ostatecznie zatem ta pomocnicza reguła wewnętrzna *mens legislatoris* koryguje wszystkie metody wykładni przepisów komentowanego Dekretu, nadając jej pozytywnemu kształtowi kanonicznego ducha.

24 Zob. G. Michiels, *Normae generales*, vol. 1, Lublin 1929, s. 433; L. Gerosa, *Interpretacja...*, s. 144–147; R. Sobański, *Komentarz do kan. 17...*, s. 71, n. 2,4; P. Kroczeek, *Co prawodawca miał na myśli? – czyli czym jest „mens legislatoris” i gdzie jej szukać?*, „*Annales Canonici*” 3 (2007), s. 187–198.

25 Choć tak być powinno; por. P. Kroczeek, *Zasada „clara non sunt interpretanda” w prawie kanonicznym*, Kraków 2005, s. 34.

26 Por. L. Gerosa, *Interpretacja...*, s. 146.

27 Tamże, s. 147.

31. Reguły pomocnicze z kan. 18 CIC

W przypadku komentowanego Dekretu nie ma żadnych specyficznych reguł odnośnie do tych, które stanowi kan. 18 CIC (kan. 1500 CCEO). Przepisy ustanawiające kary z art. 42 ust. 2–4 Dekretu podlegają ściślejszej wykładni, podobnie zresztą jak przepisy ograniczające swobodne wykonywanie jakichkolwiek uprawnień przyznanych w komentowanym Dekrecie, zwłaszcza w rozdz. III (por. art. 11–15 Dekretu), oraz zawierające wyjątki.

Wszystkie inne przepisy Dekretu, zwłaszcza przyznające jakies korzyści, powinny być interpretowane szeroko (*arg. a contrario ex* kan. 18 CIC i kan. 1500 CCEO).

32. Luka prawna w Dekrecie: wykładnia analogiczna

Jak już była o tym mowa (zob. wyżej, tezy 4 i 5), komentowany Dekret powstał w wyniku kopiowania przepisów RODO. Nie wszystkie jednak przepisy zostały włączone przez ten proces do porządku kanonicznego Kościoła w Polsce. Może zdarzyć się tak, że pewne istotne przepisy zostały pominięte. W ten sposób powstanie luka prawna, uniemożliwiająca dostosowanie porządku kanonicznego w zakresie ochrony danych osobowych w Kościele w Polsce do RODO. Zagadnienie luki prawnej w komentowanym Dekrecie nie jest zatem czysto teoretyczne.

Ustawodawca kościelny nakazuje w takim przypadku zastosować wykładnię analogiczną, która ma o wiele większe znaczenie niż w prawie świeckim. Źródła wykładni analogicznej zostały wyczerpująco wskazane przez ustawodawcę kościelnego w kan. 19 CIC (kan. 1501 CCEO) – różnią się one zresztą między sobą w kodeksie łacińskim i w kodeksie wschodnim. Tymi źródłami są:

1. ustawy wydane w podobnych sprawach (*analogia legis*);
2. ogólne zasady prawa (prawo wschodnie dodaje: kanonicznego) z zachowaniem słuszności kanonicznej (*analogia iuris*);

3. jurysprudencja i praktyka Kurii Rzymskiej, z tym że prawo wschodnie precyzuje, że chodzi o jurysprudencję kościelną, i nie wspomina już o praktyce Kurii Rzymskiej;
4. powszechna i stała opinia uczonych.

Wydaje się, że w przypadku kościelnych przepisów o ochronie danych osobowych szczególnie ważne będą ustawy kościelne wydane w podobnych sprawach w związku z ochroną prywatności w Kościele.

Ponadto nie można lekceważyć ogólnych zasad prawa, które jednak muszą być recypowane do porządku kanonicznego. Do takich ogólnych zasad można zaliczyć zasady ochrony danych osobowych, przyjęte w RODO i recypowane przez Dekret, o ile są zgodne ze słusnością kanoniczną, w tym z prawem Bożym.

Jurysprudencja w sprawach o ochronę danych osobowych w Kościele w Polsce nie jest jeszcze wykształcona. Pewnym wzorcem może być jedynie orzecznictwo europejskie, bardziej jako argument prawnoporównawczy niż źródło wykładni analogicznej. W każdym razie orzecznictwo europejskie należy traktować poważnie wobec zasady prowadzenia wykładni przepisów Dekretu dostosowującej je do RODO (por. wyżej, tezy 24 i 28).

Podobnie należy ocenić powszechną i stałą opinię uczonych. Na podstawie przepisów komentowanego Dekretu nie można jeszcze mówić ani o powszechnej, ani o stałej polskiej nauce kanonistycznej w tym zakresie. Natomiast poważnym argumentem w dyskursie kanonistycznym może być dorobek doktryny prawa świeckiego.

33. Reguły kolizyjne w związku ze zmianą ustawy

Kan. 20–21 CIC; kan. 1502–1503 CCEO.

Zob. niżej, teza 3, preambuła, „Działając”.

34. Zmiana regulacji państwowej dotyczącej ochrony danych osobowych a przepisy Dekretu

Komentowany Dekret nie przewiduje zmiany regulacji państwowej dotyczącej ochrony danych osobowych. Wobec zasady dostosowania do RODO należało przewidzieć zmianę samego RODO i jej wpływ na przepisy kościelne. Wydaje się, że w takiej sytuacji jedyna możliwa reakcja będzie polegała na zmianie przepisów komentowanego Dekretu, z zachowaniem całej procedury ustawodawczej dekretu ogólnego²⁸.

Pod tym względem o wiele lepszym rozwiązaniem jest model austriacki, który w przepisie § 2 ust. 4 KDV²⁹ przewidział pierwszeństwo przepisów kościelnych, państwowych lub unijnych o przetwarzaniu danych osobowych przed przepisami austriackiego KDV, w ten sposób niejako kanonizując RODO oraz ustawodawstwo austriackie w tym zakresie (por. kan. 22 CIC, kan. 1504 CCEO).

IV. Dyspensowanie od przepisów Dekretu

35. Elastyczność porządku kanonicznego

Jedną z podstawowych zasad porządku kanonicznego jest jego elastyczność. Wynika ona z możliwości dostosowania każdego przepisu prawa kanonicznego do sytuacji konkretnej wiernych, zwłaszcza

28 KIOD, korzystając ze swoich uprawnień z art. 37 ust. 1 pkt 9 Dekretu, pismem z dnia 10 marca 2021 r. (O.49.3.2021) przedstawił Propozycje zmian w Dekrecie ogólnym w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim z 2018 roku (Archiwum KIOD).

29 Przepis ten brzmi: „Die Verarbeitung von Daten unterliegt den geltenden datenschutzrechtlichen Bestimmungen und Vorgaben. Soweit besondere kirchliche, staatliche oder unionsrechtliche Rechtsvorschriften auf das Verarbeiten von Daten anzuwenden sind, gehen sie den Vorschriften dieses Dekretes vor”.

przez instytucje przywileju i dyspensy³⁰. Spod działania tej zasady nie został też wyłączony komentowany Dekret, który jest taką samą ustawą kościelną jak wszystkie inne. Będzie więc miała ona zastosowanie także do tego Dekretu, w szczególności przez możliwość dyspensowania od jego przepisów.

36. Dyspensa

W myśl kan. 85 CIC i kan. 1536 § 1 CCEO dyspensa polega na:

- a) rozluźnieniu (*relaxatio*)
- b) ustawy czysto kościelnej (*legis mere ecclesisticae*) lub zwyczajowo prawnego, z wyjątkami z kan. 86 i 87 CIC (kan. 1537 CCEO),
- c) w poszczególnym wypadku (*in casu particulari*),
- d) a jest udzielana przez tych, którzy posiadają w Kościele władzę rządzenia w funkcji wykonawczej w granicach ich kompetencji, lub też przez tych, którym wyraźnie lub pośrednio przysługuje władza dyspensowania, czy z mocy przepisu prawa, czy na mocy zgodnej z prawem delegacji (por. kan. 87–89 CIC, kan. 1538 CCEO).

Oдноśnie do komentowanego Dekretu wymagają komentarza szczególnie przesłanki przedmiotu dyspensy (litera b) oraz przedmiotu uprawnionego do dyspensowania (litera d), o czym mowa w tezie następującej.

37. Ograniczony zakres zastosowania instytucji dyspensy od przepisów Dekretu

Nie jest możliwe dyspensowanie od prawa Bożego czy od przepisów wyrażających istotę instytucji (por. kan. 85 i kan. 86 CIC, kan. 1536 § 1 i kan. 1537 CCEO). Natomiast biskup diecezjalny nie może

30 Por. E. Baura, *Parte generale del diritto canonico. Diritto e sistema normativo*, Roma 2013, s. 162, P. Kroczyk, *The art of legislation...*, s. 241–243.

dyspensować od przepisów proceduralnych lub karnych (por. kan. 87 § 1 CIC, kan. 1537 CCEO). Skoro przełożeni wyżsi instytutów zakonnych kleryckich na prawie papieskim (ale nie na prawie diecezjalnym) mogą dyspensować jako ordynariusze nie tylko z prawa własnego, ale również z ustaw powszechnych (por. kan. 87 § 2, kan. 134 § 1, kan. 596 § 2 CIC)³¹, to także ich dotyczą powyższe zasady.

Należy zauważyć, że wyłączenia te poważnie ograniczają zastosowanie instytucji dyspensy do komentowanego Dekretu. Z pewnością bowiem do istoty ochrony danych osobowych w wersji odnowionej przez RODO, do której Kościół w Polsce dostosował się w myśl art. 91 ust. 1 RODO, należy nie tylko sama definicja legalna danych osobowych, ich przetwarzania, zgody czy naruszenia danych osobowych, ale też zasady przetwarzania danych, system praw podmiotu danych wraz z obowiązkami administratora, zwłaszcza obowiązkiem informacyjnym. Oznacza to, że od większości przepisów Dekretu nie można dyspensować.

W szczególności uwaga ta dotyczy: wspomnianych definicji legalnych z art. 5 pkt 1, 2, 7, 8; zasad przetwarzania danych z rozdz. II (art. 6–10); praw wiernego, którego dane dotyczą, wymienionych w rozdz. III (art. 11–16); istotnych obowiązków z rozdz. IV, głównie administratora, ale też innych podmiotów, bez których postanowienia komentowanego Dekretu stają się iluzoryczne (np. art. 17, art. 20 ust. 2, art. 21, art. 22, art. 23, art. 27 i art. 28, art. 34); przepisu art. 40 o osobach sprawujących nadzór, będącego konsekwencją zasad Kościoła hierarchicznego bądź ustroju instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego; art. 41 o procedurze odwoławczej i w końcu art. 42 zawierającego sankcje karne czy też prawo naturalne do naprawienia szkody.

31 Por. J.F. Castaño, *Gli istituti di vita consacrata*, Roma 1995, s. 135–136, przyp. 16.

V. Uwagi do zatytułowania Dekretu

38. Elementy zatytułowania i arenga

Podążając za tradycją prawną Europy kontynentalnej, prawo kano-niczne określa zakres przedmiotowy, a niekiedy także podmiotowy ustawy kościelnej już w samym jej zatytułowaniu. Komentowany Dekret zatem w swoim zatytułowaniu wskazuje rodzaj ustawy (dekret ogólny), a ponadto jej zakres przedmiotowy (ochrona osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim).

Tradycyjnie w Kościele wskazuje się też tzw. arengę, czyli pierwsze słowa aktu prawnego. W tym przypadku byłyby nimi pierwsze słowa preambuły, a zatem: *Chrześcijaństwo*. W skrócie zatem Dekret można oznaczać jako „dekret KEP *Chrześcijaństwo*” (analogicznie jak: Konstytucja apostolska Jana Pawła II *Pastor bonus*).

39. Uwagi *de lege ferenda*: arenga

Szkoda, że arenga w komentowanym Dekrecie nie została przemyślana. Jest ona dość przypadkowa; nie wskazuje istoty ani żadnej głównej myśli teologicznej tej regulacji. Dobrze by się stało, gdyby arenga nawiązywała do tradycji kanonicznej w zakresie ochrony prywatności wiernych. Dekret zatem mogłyby rozpoczynać słowa „Ochrona prywatności wiernych w Kościele...” lub podobne.

40. Określenie przedmiotu regulacji w zatytułowaniu

Podobnie można mieć poważne zastrzeżenia do zakreślonego w zatytułowaniu przedmiotu regulacji. Nie nawiązuje on do regulacji kościelnych ani nie wskazuje na wymiar kościelny zagadnienia. Okazuje się, że ustawodawca kościelny w Dekrecie nieudolnie wzorował

się na zatytułowaniu RODO. Rozporządzenie europejskie następująco zaś oznacza zakres przedmiotowy: „ochrona osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych)”³².

Co więcej, w języku kanonicznym polskim nie było do tej pory terminu „dane osobowe”, wyjąwszy pewną próbę, podjętą zresztą z powodzeniem, w instrukcji Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych i Sekretariatu Konferencji Episkopatu Polski „Ochrona danych osobowych w działalności Kościoła katolickiego w Polsce” z dnia 23 września 2009 r.³³ Trzeba jednak zauważyć, że ustawodawca kościelny w Polsce używał terminów „dane personalne”, np. w nr. 83 Instrukcji o przygotowaniu do zawarcia małżeństwa w Kościele katolickim z dnia 5 września 1986 r.³⁴ czy w nr. 16 Dekretu ogólnego Konferencji Episkopatu Polski w sprawie wystąpień z Kościoła oraz powrotu do wspólnoty Kościoła z 7 października 2015 r.³⁵.

W Kościele jest używany termin o wiele pojemniejszy od przedmiotowego, a mianowicie termin „prywatność”. Uchwalenie Dekretu z obecnym tytułem należy uznać za przejaw tylko pozytywizacji prawa kanonicznego i przez to jego zeświecczenia. Obydwa te procesy są dla tożsamości prawa kanonicznego niebezpieczne (por. wyżej, tezy 6 i 7).

Tymczasem należało wzorować się na modelu włoskim, który odwołał się do regulacji kanonicznej, stanowiącej podstawę ochrony danych osobowych w Kościele, czyli do ochrony dobrego imienia i prywatności. Stąd zatytułowanie Decreto/1999 i Decreto/2018 brzmi (w przekładzie polskim): „Zarządzenia odnośnie do ochrony prawa do dobrego imienia oraz prywatności”.

32 Kursywą zaznaczono tekst tożsamy z tekstem zatytułowania w Dekrecie.

33 Dostęp: https://giodo.gov.pl/data/filemanager_pl/wsp_krajowa/KEP.pdf (2018-05-25).

34 „Akta Konferencji Episkopatu Polski” 1 (1998), s. 85–137.

35 „Akta Konferencji Episkopatu Polski” 27 (2015), s. 101–104.

41. Technika legislacyjna zatytułowania

Od strony techniki legislacyjnej tytuł Dekretu jest źle zredagowany – przede wszystkim jest za długi. Zawiera on zbędne informacje, np. procedurę uchwalenia i podstawę prawną. Są to elementy zupełnie zbyteczne. Trudno bowiem przypuszczać, żeby KEP działała nielegalnie i uzurpowała sobie kompetencje ustawodawcze w Kościele w Polsce. Dlatego jeśli zachować założenia komentowanego Dekretu (dostosowania do RODO) i przyjętą technikę legislacyjną (wiernego powielania przepisów RODO), poprawiona jego nazwa powinna brzmieć: „Dekret ogólny Konferencji Episkopatu Polski z dnia 13 marca 2018 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim”.

42. Proponowany skrót obecnego zatytułowania

Jeżeli jednak polski ustawodawca kościelny zdecydował się na tak długą nazwę, to powinien on zaproponować skrót tego zatytułowania. Obecnie bowiem, skoro nie ma wskazań ze strony ustawodawcy, możliwe i stosowane mogą być rozmaite wersje o różnym stopniu poprawności, np.: „Dekret”, „Dekret ogólny”, „Dekret w sprawie ochrony danych osobowych”, „Dekret z 13 marca 2018 r.”. Wydaje się, że najlepiej będzie zachowywać zasadę skrótowości i informacji, skąd propozycja następującego skrótu dla zatytułowania komentowanego Dekretu: „Dekret KEP o ochronie danych osobowych z 2018 r.”. Można taki skrót wzorem tradycji legislacyjnych z sytemu *common law* umieścić w osobnym przepisie.

43. Uwagi *de lege ferenda* do zatytułowania

Konsekwentnie do zaproponowanej *de lege ferenda* zmiany podejścia do regulacji w Kościele w Polsce ochrony prywatności wierznych, jej większego – paradoksalnie – „ukanonizowania” czy też

„ukościelnienia”, należy zaproponować zatytułowanie wzorowane na włoskim Decreto/2018. Zatytułowanie Dekretu mogłoby zatem brzmieć: „Dekret o ochronie prywatności wiernych w Kościele katolickim”.

VI. Uwagi do systematyki Dekretu

44. Systematyka Dekretu

Dekret – oprócz preambuły – zawiera 44 artykuły, złożone często z wielu ustępów i punktów. Artykuły te pogrupowano w większe jednostki redakcyjne – rozdziały – aby ułatwić adresatowi przepisów zorientowanie się w ich treści, a także pomóc w ich wykładni. W tym celu – podobnie jak w RODO – każdy artykuł został zatytułowany.

45. Podział na rozdziały

Dekret zgodnie ze sztuką legislacji został podzielony na rozdziały. Zabieg ten ma znaczenie dla wykładni przepisów i w rezultacie może mieć wpływ na treść norm zakodowanych w przepisach. Rozdział bowiem stanowi bowiem kontekst dla przepisów (zob. kan. 17 CIC). Szczególnie widać to na przykład w treści normatywnej art. 33 Dekretu.

46. Wzorowanie się na RODO

Dekret w podziale tekstu prawnego na rozdziały wzoruje się w sposób wręcz niewolniczy na RODO, dostosowując ten podział do specyfiki kościelnej. Tak oto można wskazać na analogiczne rozdziały w RODO i Dekrecie (ze wskazaniem kursywą różnic w uwagach o Dekrecie):

RODO	Dekret
I. Przepisy ogólne	I. <i>Zagadnienia ogólne</i>
II. Zasady	II. <i>Zasady przetwarzania danych</i>
III. Prawa osoby, której dane dotyczą	III. <i>Prawa osoby, której dane dotyczą</i>
IV. Administrator i podmiot przetwarzający	IV. <i>Administrator i podmiot przetwarzający</i>
V. Przekazywanie danych osobowych do państw trzecich lub organizacji międzynarodowych	<i>brak odpowiednika</i>
VI. Niezależne organy nadzorcze	V. <i>Kościelny Inspektor Ochrony Danych</i>
VII. Współpraca i spójność	<i>brak odpowiednika</i>
VIII. Środki ochrony prawnej, odpowiedzialność i sankcje	VI. <i>Procedura odwoławcza i odpowiedzialność za naruszenie przepisów niniejszego Dekretu ogólnego</i>
IX. Przepisy dotyczące szczególnych sytuacji związanych z przetwarzaniem	<i>brak odpowiednika</i>
X. Akty delegowane i akty wykonawcze	<i>brak odpowiednika</i>
XI. Przepisy końcowe	VII. <i>Przepisy końcowe</i>

47. Postulaty *de lege ferenda*

Podział Dekretu na rozdziały, wzorowany na RODO, jest praktyką przyjętą powszechnie w kościelnych ustawodawstwach partykularnych, także we włoskim Decreto/2018 (wcześniejszy Decreto/1999 takiego podziału nie znał), a wiernie trzymają się go niemieckie ustawy partykularne w tym zakresie. Nie powinno to dziwić, jeśli wziąć pod uwagę treść art. 91 ust. 1 RODO, a zatem konieczność dostosowania

ustawodawstw kościelnych do tej regulacji. Wydaje się jednak, że zbyt kruczowe trzymanie się podziału systematycznego tekstu prawnego nie jest wskazane. Nie chodzi bowiem o tę samą literę, ale to samo rozumienie instytucji prawnych i ich ducha.

Ponadto zmiany, wprowadzone przez polskiego ustawodawcę kościelnego do zatytułowań rozdz. I i II w stosunku do odpowiednich rozdziałów RODO – są nieumiejętne z punktu widzenia języka prawnego. Ustawodawca na wstępie umieszcza „przepisy ogólne”, a nie „zagadnienia”. „Zasady” zaś odnoszą się do tej materii, która jest regulowana ustawą, stąd nie ma potrzeby dopowiadania, że chodzi o „zasady przetwarzania danych”. Rozdział VI Dekretu mógłby zaś brzmieć: „Środki odwoławcze i odpowiedzialność”. Wydaje się, że dopowiedzenie „za naruszenie przepisów niniejszego Dekretu ogólnego” jest pewną nieumiejętnością stylistyczną: wiadomo przecież, że chodzi o przepisy tego Dekretu.

48. Zatytułowanie artykułów

Polski ustawodawca kościelny opisał każdy artykuł Dekretu poprzez nadanie mu tytułu. Tytuł z założenia oddaje treść normatywną i może pomagać w wykładni danego przepisu, ale sam nie ma charakteru normatywnego. Taki zabieg pomagać ma użytkownikowi w szybkim odnalezieniu potrzebnego przepisu prawnego. Podobną technikę legislacyjną zastosowali ustawodawcy kościelni: włoski w Decreto/2018 i niemiecki w KDG, zarówno wzorując się na technice legislacyjnej RODO, jak i nawiązując w ten sposób do własnej tradycji prawnej. W polskiej praktyce prawnej jest to zabieg zastosowany po raz pierwszy, choć w wydawnictwach prawniczych świeckich już wykorzystywany.

Tytuły użyte przez prawodawcę w Dekrecie niestety są niekiedy błędne redakcyjnie. Przykładowo w tytule art. 15 brakuje słowa „danych”. Publikując Dekret, można je skorygować. Może to samodzielnie uczynić wydawca, gdyż nie niosą one żadnej treści normatywnej.

Część II. Preambuła

Uwagi ogólne

1. Technika preambuły

Technika preambuły jest znana ustawodawstwom świeckim, a wręcz nieodzowna jest w legislacji kościelnej. W przedmiocie ochrony danych osobowych RODO poprzedza preambuła wraz ze 173 motywami regulacji (por. RODO, preambuła). Również w tradycji ustaw kościelnych w tym zakresie preambuła była i jest stosowana (por. włoskie Decreto/1999 oraz Decreto/2018). Nic więc dziwnego, że w niniejszym Dekrecie ustawodawca kościelny również zastosował tę technikę ustawodawczą. Ustawodawca kościelny bowiem jest nie tylko tym, który stanowi przepisy prawne, ale jest również pasterzem, który je wyjaśnia i przekonuje do zachowywania porządku w Kościele – skoro w przeciwieństwie do państwa nie ma środków przymusu, by egzekwować stosowanie swojego prawa.

Każda zatem poprawnie napisana ustawa kościelna zawiera nie tylko część normatywną, lecz także część wstępną, przedstawiającą teologię i nauczanie Kościoła w danej materii oraz wyjaśniającą przepisy, wskazując na ich *rationes legis* oraz zasady organizujące część normatywną¹.

1 P. Kroczyński, *The art of legislation...*, s. 170–171.

2. Problemy z preambułą

Normatywne znaczenie preambuły zawsze jest problematyczne. W nauce prawa kanonicznego uznaje się, że preambuła ma znaczenie normatywne. Może kodować normy tak samo jak tekst przepisów prawnych wyrażonych w artykułach lub innych jednostkach redakcyjnych tekstu prawnego².

3. Systematyka preambuły

Preambuła komentowanego Dekretu składa się z następujących pięciu merytorycznych akapitów:

- 1) „Chrześcijaństwo” – akapit zawierający teologię Dekretu;
- 2) „Biorąc” – akapit wskazujący źródła prawa kanonicznego, powszechnego (pierwsze cztery tiret) i partykularnego (ostatnie cztery tiret);
- 3) „Przypominając” – akapit odwołujący się do polskiego prawa konstytucyjnego, Konkordatu i prawa Kościoła;
- 4) „Mając” – akapit odnoszący się do wolności religii jako konstytucyjnego prawa obywatela;
- 5) „Działając” – akapit umiejscawiający komentowany Dekret w porządku kanonicznym Kościoła w Polsce.

Natomiast poza preambułą – ale chyba też poza zatytułowaniem, choć na początku komentowanego aktu normatywnego – znalazła się podstawa prawna wydania Dekretu.

4. Uwagi prawnoporównawcze co do systematyki

Preambułę zawierają także włoskie Decreto/1999 i Decreto/2018 oraz niemieckie KDG. Preambuły nie ma austriackie KDV.

2 Por. P. Kroczek, P. Skonieczny, *Preamble of Law: Perspective of Legislator and Interpreter*, „Angelicum” 90/4 (2013), s. 869–888.

5. Systematyka preambuły niemieckiego KDG

Preambuła w niemieckim ustawodawstwie partykularnym powołuje się na zadanie instytucji, czyli ochronę praw podstawowych i wolności osób fizycznych, a zwłaszcza prawa do ochrony danych osobowych (por. Präambel KDG, „Aufgabe”). Ponadto niemieckie ustawodawstwo partykularne o kościelnej ochronie danych osobowych odwołuje się tylko do specyficznej konstytucyjnej (niemieckiej) i europejskiej podstawy prawnej, wyraźnie wskazując na art. 91 RODO (por. Präambel KDG, „Dieses Gesetz”). Co do modelu niemieckiego ochrony danych osobowych i jego specyfiki mającej podstawy prawne w tamtejszym porządku konstytucyjnym zob. niżej, preambuła, „Przypominając”, tezy 10–12.

6. Systematyka preambuły włoskiego Decreto/2018

Preambuła włoskiego Decreto/1999 została co do zasady zachowana w znowelizowanym Decreto/2018. Zmiany dotyczą jedynie uaktualnienia stanu prawnego, zwłaszcza prawa europejskiego, do którego odesłanie znalazło się w Decreto/2018, a także skorygowania niektórych błędów z Decreto/1999. Dlatego w tym miejscu uwagi prawnoporównawcze dotyczą tylko aktualnego stanu prawnego w Kościele we Włoszech w zakresie ochrony prawa do dobrego imienia i do prywatności (tak bowiem – słusznie – należy nazywać materię ochrony danych osobowych w tamtym stanie prawnym; zob. wyżej, teza 40: uwagi V do zatytułowania Dekretu).

Włoskie rozwiązanie jest dobrze przemyślane i usystematyzowane. Składa się z pięciu akapitów o następującej treści:

- 1) „Ritenuto” – akapit wskazujący na konieczność bardziej szczegółowej regulacji w prawie kanonicznym prawa do dobrego imienia i prywatności z kan. 220 CIC i kan. 23 CCEO;
- 2) „Considerato che”, złożony z czterech asterisków (*) – akapit przywołujący prawa wrodzone i własne Kościoła (także

- według art. 17 ust. 1 TFUE³), prawa podstawowe człowieka, prawo do ochrony danych osobowych, w tym według prawa europejskiego (z odwołaniem się wprost do RODO);
- 3) „Premesso che”, złożony z trzech asterisków (*) – akapit wyjaśniający, że zachowują moc obowiązującą dotychczasowe przepisy chroniące dane osobowe znajdujące się poza Decreto/2018, czyli: przepisy prawa kanonicznego powszechnego (asterisk pierwszy, wymieniono je w pięciu tiret), przepisy wynikające z umów między Republiką Włoch a Stolicą Apostolską lub Kościołem we Włoszech (asterisk drugi, wymieniono je w pięciu tiret) oraz przepisy prawa kanonicznego partykularnego (odwołanie ogólne, ze szczególnym wskazaniem na dekret ogólny o małżeństwach kanonicznych z 1990 r. oraz o wpisywaniu chrztu dzieci przysposobionych z 1984 r.);
 - 4) „Visto” – akapit wskazujący upoważnienie wydawanego Decreto/2018, czyli specjalne zezwolenie Stolicy Apostolskiej, udzielone jeszcze przed wydaniem Decreto/1999. Szkoda jednak, że nie przywołano *recognitio* Stolicy Apostolskiej przed wydaniem Decreto/2018, załączonego do publikowanego odnowionego dekretu ogólnego⁴;
 - 5) „Ai sensi” – akapit powołujący podstawę prawną wydawanego Decreto/2018, a ponadto przepisy kan. 8 § 2 i kan. 455 § 1, 2 i 3 CIC oraz odpowiedniego przepisu Statutu Konferencji Episkopatu Włoch.

3 Przepis ten jest cytowany dosłownie w tekście Decreto/2018 (Preambuła, „Considerato che”, asterisk piąty) i stanowi (w tłumaczeniu polskim): „Unia szanuje status przyznany na mocy prawa krajowego kościołom i stowarzyszeniom lub wspólnotom religijnym w Państwach Członkowskich i nie narusza tego statusu”.

4 Por. Congregatio pro Episcopis, Decretum *Italiae* de Conferentiae Episcoporum decreti generalis recognitione, Prot. N. 757/005, 23.05.2018, on-line: <https://www.chiesacattolica.it/wp-content/uploads/sites/31/2018/05/25/decreto-di-promulgazione-24.05.2018.pdf> (2018-05-25).

7. Ocena systematyki preambuły

Po analizie powyższych uwag prawnoporównawczych (zob. wyżej, tezy 5 i 6) wydaje się, że systematyka preambuły komentowanego Dekretu (por. wyżej, teza 3) jest dość przypadkowa. Sama zaś treść preambuły jest niedopracowana, brakuje w niej bowiem istotnych treści. W szczególności znaczący jest brak motywów wydania Dekretu (por. art. 91 RODO), choć motywy te podają inne ustawodawstwa partykularne w tym zakresie (włoskie, austriackie i niemieckie; por. wyżej, teza 2 i 40). Budzi też zdziwienie nieodwołanie się wprost do przepisów polskiej Konstytucji oraz Konkordatu, zwłaszcza jeśli chodzi o status Kościoła katolickiego w Polsce i jego relacje z państwem.

8. Uwagi *de lege ferenda* odnośnie do systematyki i treści preambuły

De lege ferenda preambuła komentowanego Dekretu powinna zacząć się od prezentacji teologii regulowanej instytucji (jak obecnie w preambule komentowanego Dekretu, „Chrześcijaństwo”).

Następnie wypada proklamować prawa wrodzone i własne Kościoła co do używania danych osobowych i wskazać na prawa podstawowe człowieka i wiernego jako osoby. Taka wyraźna proklamacja praw ma miejsce we włoskim Decreto/2018 (preambuła, „Considerato che”, asterysk pierwszy, drugi i trzeci), a brakuje jej w komentowanym Dekrecie. Można wzorować się na modelu włoskim. Ustawodawca partykularny włoski jasno odwołuje się do „wrodzonego i własnego prawa Kościoła, cieszącego się niezależnym i autonomicznym porządkiem prawnym, do nabywania, przechowywania i używania dla swoich celów instytucjonalnych danych dotyczących osób wiernych, kościelnych jednostek organizacyjnych i stowarzyszeń kościelnych” (preambuła Decreto/2018, „Considerato che”, asterysk pierwszy). „Taka działalność Kościoła odbywa się z poszanowaniem

godności osoby i jej praw podstawowych” (preambuła Decreto/2018, „Considerato che”, asterysk drugi). „Wymóg ochrony prawa do prywatności odnośnie do każdej formy nabywania, przechowywania i używania danych osobowych wynika z rosnącej świadomości i wrażliwości na [prawa] osób i [tworzonych przez nie] instytucji” (preambuła Decreto/2018, „Considerato che”, asterysk trzeci).

Należy odwołać się do obowiązku ochrony danych osobowych, który w Kościele wynika przede wszystkim z doktryny religijnej i prawa Kościoła, a następnie z prawa europejskiego i prawa polskiego. O ile odwołanie do prawa Kościoła zostało w komentowanym Dekrecie zrealizowane (choć można mieć wątpliwości, czy w sposób zupełny i poprawny; zob. niżej, preambuła, „Biorąc”, tezy 6–10, 13–14), o tyle poważnym brakiem jest milczenie odnośnie do regulacji RODO i praw Kościoła w prawie europejskim. Nie należy przecież unikać prawdziwego motywu wydania Dekretu i koniecznie trzeba odwołać się wprost do art. 91 RODO. Wydaje się, że odwołanie się na wzór włoski ogólne do RODO nie jest wystarczające. Włoskie Decreto/2018 bowiem nie wspomina wprost art. 91 RODO, stanowiąc ogólnie, że: „ochrona danych osobowych jest regulowana w państwach członkowskich Unii Europejskiej przez rozporządzenie ogólne 2016/679, z zachowaniem ustawodawstwa państwowego w zakresie określonym tym prawem”.

W tym odwołaniu się do ustawodawstwa świeckiego nie może zabraknąć konstytucyjnych i prawnomiędzynarodowych podstaw działania Kościoła (zasada niezależności i autonomii z Konstytucji oraz Konkordatu oraz art. 17 ust. 1 TFUE). Wskazanie zasady autonomii państwa i Kościoła co prawda ma miejsce w komentowanym Dekrecie (por. preambuła Dekretu, „Przypominając”), ale zostało ono dokonane nieudolnie i bez wskazania podstaw prawnych, tak świeckich, jak i kościelnych (z nauczania Soboru Watykańskiego II); zob. niżej, tezy 3, 7 do preambuły, „Przypominając”. Natomiast zupełnie brakuje odwołania się do art. 17 ust. 1 TFUE, choć model włoski w tym zakresie wydaje się błędny z punktu widzenia techniki

legislacyjnej (cytowania przepisu art. 17 ust. 1 TFUE w preambule Decreto/2018, „Considerato che”, asterysk piąty).

Odwołanie się do dotychczasowych regulacji kanonicznych i kościelno-państwowych powinno być z kolei lepiej usystematyzowane (na wzór akapitu „Premesso che” preambuły włoskiego Decreto/2018).

Preambułę powinna zamykać – nie zaś otwierać – podstawa prawna komentowanego Dekretu. Obecnie w Dekrecie nie wiadomo, czy odwołanie się do tej podstawy prawnej (wraz ze specjalnym zezwoleniem Stolicy Apostolskiej z dnia 3 czerwca 2017 roku) należy jeszcze czy też już znajduje się poza zatytułowaniem Dekretu. Praktyka włoska natomiast jest jasna. Preambułę takiego dekretu ogólnego zamyka przywołanie jego podstawy prawnej i upoważnienia (por. preambuła Decreto/1999 i Decreto/2018, „Visto”, „Ai sensi”).

■ ■ ■

Chrześcijaństwo wniosło do kultury europejskiej przekonanie o nie-naruszalnej godności osoby ludzkiej. Zakorzenie ono jest w fakcie stworzenia człowieka na „obraz i podobieństwo” Boga. Godność jest przymiotem ludzkiej natury rozumnej i wolnej. Uznanie godności człowieka wymaga odpowiedniej ochrony danych osobowych.

I. Racje ochrony danych osobowych

1. Teologia ochrony danych osobowych

Ratio legis theologica Dekretu została wyrażona w pierwszym akapicie preambuły: „Chrześcijaństwo”. Ustawodawca kościelny wskazuje na dwie podstawowe racje ochrony danych osobowych. Pierwsza racja jest prawnonaturalna i ma wyraźne podstawy filozoficzne,

a ściślej rzecz biorąc: metafizyczne. Druga racja ma charakter ściśle teologiczny.

2. Racja prawnonaturalna

W Dekrecie wskazuje się przede wszystkim na uzasadnienie prawnonaturalne, czyli nienaruszalną godność osoby ludzkiej. Godność ta opiera się na „ludzkiej naturze rozumnej i wolnej”, zatem dotyczy osoby w rozumieniu klasycznej filozofii chrześcijańskiej⁵. Na tym ujęciu metafizycznym zbudowana jest teologia osoby św. Tomasza z Akwinu⁶. Następnie zaś odwołuje się do niej personalizm, także chrześcijański, zwłaszcza w epoce Soboru Watykańskiego II. Sobór ten zaś naucza: „Osoba ludzka jest i powinna być zasadą, podmiotem i celem wszystkich instytucji społecznych” (*Gaudium et spes*, n. 25,1, cytując św. Tomasza z Akwinu). Zmienia się w tym czasie podejście do osoby. Nie jest bowiem osoba traktowana ogólnie, do celów teologicznych, jak u św. Tomasza z Akwinu, ale jest rozumiana w jej specyfice, przez doświadczenie czynu, jak zwłaszcza u Karola Wojtyły⁷. Niezależnie jednak od niuansów podejścia do pojęcia osoby w Kościele osoba ta cieszy się godnością, która nakazuje ochronę jej

5 Por. definicja osoby Boecjusza (480–524) jako substancji indywidualnej mającej rozumną naturę (*naturae rationalis individua substantia* – z traktatu *O osobie Chrystusa i jej dwóch naturach* (*Patrologia Latina* 64,1343).

6 Por. S. Thoma de Aquino, *Summa Theologiae* I, q. 40, art. 3, corp.; *A Lexicon of St. Thomas Aquinas based on the Summa Theologica and selected passages of his other works*, red. R.I. Deferrari, M.I. Barry CDP, I. McGuiness OP, Baltimore 1948, s. 830–831, hasło *Persōna*.

Według Doktora Anielskiego konstytutywnymi czynnikami osoby, także ludzkiej (ale i Boskiej czy anielskiej), są: samoistość, rozumność i indywidualność (nieudzielalność); por. S. Wroński, *Osoba ludzka na tle ogólnego pojęcia osoby i nauki o człowieku u św. Tomasza z Akwinu*, „*Studia Mediewistyczne*” 22 (1983) z. 2, s. 115. Cechę indywidualności (nieudzielalności) osoby najpełniej chyba wskazują dane osobowe.

7 Por. K. Wojtyła, *Osoba i czyn*, Kraków 1969, s. 61, 67–68, 73; J. Galarowicz, *Człowiek jest osobą. Podstawy antropologii filozoficznej Karola Wojtyły*, Kraków 1994, s. 48; co do aspektu prawnego zob. P. Skonieczny, *Kanoniczna koncepcja czynności prawnej*.

danych osobowych, czyli, posługując się terminologią kościelną – jej prywatności.

3. Racja teologiczna

Godność osoby zakorzeniona jest w fakcie stworzenia człowieka na „obraz i podobieństwo” Pana Boga, jak wyjaśnia komentowany Dekret, posługując się językiem biblijnym (por. Rdz 1,27). Nieuprawnione ujawnianie danych osobowych, czyli naruszanie prywatności osoby, byłoby godzeniem w jej godność. Stąd uznanie godności ludzkiej domaga się ochrony tej sfery zgodnie z wielowiekową tradycją Kościoła. Kościół zatem interesował się sprawą ochrony danych osobowych od zawsze, będąc promotorem godności człowieka stworzonego na obraz i Boże podobieństwo. Kościół pragnie uniknąć pokusy zebrania wszystkich danych osobowych, której uległ król Dawid (por. 2 Sm 24, 2–4.8–10)⁸.

II. Zasady teologiczne ochrony danych osobowych

4. Zasady w Katechizmie Kościoła Katolickiego

W literaturze przedmiotu wskazuje się na pewne aspekty ochrony danych osobowych czy prywatności człowieka w nauczaniu Kościoła, zwłaszcza w numerach 2488–2492, 2510 i 2511 KKK⁹. Pewne ogólne zasady można też wyprowadzić z nr 416, 2 *Kompendium nauki*

Wprowadzenie dla prawników świeckich, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Iuridica” 81 (2017), s. 65–66, DOI: <http://dx.doi.org/10.18778/0208-6069.81.06>.

8 Zob. Th. Hoeren, *Kirchen und Datenschutz. Kanonistische und staatskirchenrechtliche Probleme der automatisierten Datenverarbeitung*, Essen 1986, s. 217.

9 Por. F. Kalde, *Kirchlicher Datenschutz*, w: *Handbuch des katholischen Kirchenrechts*, hrsg. J. Listl, H. Schmitz, Regensburg 1999, s. 1232, przyp. 3.

*społecznej Kościoła*¹⁰. Można wyróżnić kilka zasad teologii moralnej, które mają zastosowanie do ochrony danych osobowych.

5. Zasada I: prawo do ujawniania prawdy nie jest bezwzględne

Nie zawsze należy ujawniać prawdę, jeżeli miałoby to naruszać ewangeliczną *zasadę miłości braterskiej*. W konkretnych sytuacjach to miłość braterska nakazuje rozstrzygnąć, czy należy ujawniać prawdę (dane osobowe) temu, kto tego żąda, czy też nie (por. nr 2488, 2510 KKK).

Tę zasadę należy uzupełnić nauczaniem społecznym Kościoła co do przekazu w komunikacji społecznej. Ma on bowiem być moralny nie tylko co do swojej treści (komunikatu), ale i co do formy (procesu przekazu, w jaki sposób się dokonuje) oraz sprawiedliwego dostępu do informacji we współczesnym społeczeństwie (por. nr 416,1 *Kompendium nauki społecznej Kościoła*). Nie każde dane osobowe, nie w każdej formie i nie dla wszystkich – można przekazywać. „zawsze ważna jest podstawowa zasada moralna: osoba i wspólnota ludzka są celem i miarą korzystania ze środków społecznego przekazu [tu: przetwarzania danych osobowych – uwaga własna]. Druga zasada jest ściśle związana z pierwszą: dobro osób nie może być realizowane niezależnie od zespołowego dobra wspólnot, do którego te osoby należą” (por. nr 416, 2 *Kompendium nauki społecznej Kościoła*). Jasno zatem wynika z nauki społecznej Kościoła, że ochrona danych osobowych wiernych nie jest bezwzględna i zawsze jest widziana w kontekście wspólnoty Kościoła.

10 Por. Papieska Rada Iustitia et Pax, *Kompendium nauki społecznej Kościoła*, przekł. D. Chodyniecki, A. Dalach, J. Nowak, red. J. Kupny, Kielce 2005, s. 272.

6. Zasada II: miłość braterska i poszanowanie prawdy są podstawowymi, ogólnymi kryteriami oceny prośby o informację (o dane osobowe) lub o ujawnienie prawdy

Szczegółowymi kryteriami dokonania oceny, czy należy ujawniać prawdę (dane osobowe), są: dobro i bezpieczeństwo drugiego człowieka, poszanowanie życia prywatnego, dobro wspólne. W takich przypadkach można przemilczeć pewne informacje lub zachować dyskrecję. W Kościele zawsze należy zachowywać ścisłą dyskrecję co do tych informacji, których ujawnienie mogłoby wywołać zgorzienie (por. nr 2489 KKK).

7. Zasada III: nie ma obowiązku ujawniania prawdy (danych osobowych) nieuprawnionemu, czyli temu, kto nie ma prawa do poznania tej prawdy (danych osobowych)

Zasada ta jest rozwinięciem powyższych kryteriów szczegółowych z zasady II (por. nr 2489 KKK *in fine*).

8. Zasada IV: bezwzględnej ochronie podlega tajemnica spowiedzi (*sigillum sacramentale*)

Jest ona święta i nie może być zdradzona pod żadnym pretekstem (por. nr 2490, 2511 KKK). Zgodnie z kan. 983 § 1 CIC (por. kan. 733 § 1 CCEO) zabrania spowiednikowi słowami lub w jakikolwiek inny sposób i dla jakiegokolwiek przyczyny w czymkolwiek zdradzić penitenta. Absolutna ochrona prywatności w zakresie tajemnicy sakramentalnej, niezająca wyjątków w prawie kanonicznym – obejmuje także, co oczywiste, dane osobowe.

9. Zasada V: ochronie względnej podlegają dane (także osobowe) w ramach tajemnicy zawodowej, np. prawników, polityków, lekarzy, wojskowych, policjantów

Ujawnienie jednak informacji (danych osobowych) objętych tajemnicą zawodową jest możliwe tylko w sytuacji wyjątkowej, kiedy zachowanie tajemnicy zawodowej mogłoby przynieść temu, kto ją powierza, temu, komu ją powierzono, lub osobie trzeciej bardzo poważne szkody, których można by uniknąć jedynie przez ujawnienie prawdy (danych osobowych; por. nr 2491, 2511 KKK). Wydaje się, że podobnie należy potraktować tajemnicę duszpasterską (por. kan. 1548 § 2, 1° CIC *in princ.*).

10. Zasada VI: bez poważnej i proporcjonalnej przyczyny nie można ujawniać danych osobowych, jeżeli może to przynieść drugiemu szkodę

Jakakolwiek informacja, nawet prywatna, jeśli jej ujawnienie może przynieść drugiemu szkodę, nie może być ujawniana bez poważnej i proporcjonalnej przyczyny (por. nr 2491 KKK, *in fine*, nr 2511 KKK, *in fine*).

11. Zasada VII: wobec prywatnego życia drugiego człowieka należy zachować sprawiedliwą dyskrecję

Nie należy naruszać intymności i wolności osób publicznych. Między zaś wymaganiami dobra wspólnego a poszanowaniem praw indywidualnych należy zachować odpowiednią proporcję (por. nr 2492 KKK).

III. Koncepcje teoretyczne ochrony danych osobowych w prawie kanonicznym

12. Koncepcja chrześcijańska ochrony danych osobowych

Kościół wypracował koncepcję praw podstawowych człowieka jako praw wywodzących się z faktu stworzenia, na co wskazuje preambuła Dekretu. Oświecenie porzuciło to podejście do człowieka i jego praw skierowanych ku Panu Bogu jako źródłu, przyjmując koncepcję praw człowieka pojmowanych pozytywistycznie (prawo ludzkie). Nie poprzedza ich akt stworzenia, a sam człowiek – w miarę budzenia się rozumu – dochodzi do wniosku, co powinno być uznane za prawo¹¹. O ile co do ochrony danych osobowych w Kościele Dekret stoi na stanowisku praw podstawowych chrześcijanina, o tyle RODO bliższa jest koncepcja oświeceniowa praw człowieka. Te z gruntu odmienne założenia filozoficznoprawne mogą prowadzić do odmiennych wniosków w obydwu systemach prawnych.

13. Koncepcja prawa do prywatności jako prawa fundamentalnego chrześcijanina

W kan. 220 CIC (kan. 23 CCEO), *pars secunda*, ustawodawca kościelny określił prywatność (*propria intimitas*) jako prawo (*ius*), które służy każdemu chrześcijaninowi (*ius ad propriam intimitatem*). Pomijając krytykę takiej konstrukcji i propozycję instytucjonalnej,

11 Por. J. Ratzinger, *Kapłaństwo mężczyzny – naruszenie praw kobiety?*, w: tenże, *Opera omnia*, t. 12: *Głosiciele Słowa i służby Waszej radości. Teologia i duchowość sakramentu święceń*, red. K. Głódź, M. Górecka, przekł. M. Górecka, M. Rodkiewicz, Lublin 2012, s. 122; Th. Hoeren, *Kirchen...*, s. 21.

kanonicznej ochrony prywatności¹², należy przyjąć, że w prawie kanonicznym prywatność jest prawem fundamentalnym wiernego.

14. Kanoniczno-instytucjonalna ochrona danych osobowych

Pewnym refleksem prawa do intymności oraz instytucjonalnej, kanonicznej ochrony dobrego imienia z kan. 220 CIC (kan. 23 CCEO) jest ochrona danych osobowych. Ochrona danych osobowych w Kościele nie jest skonstruowana jako prawo podstawowe wiernego, ale przez rozliczne regulacje (instytucje) kanonicznoprawne – w tym na podstawie ustawodawstw partykularnych – ma ona charakter ochrony kanoniczno-instytucjonalnej¹³. Dlatego kiedy mowa o „prawach” osoby, której dotyczą te dane osobowe (por. rozdz. III, czyli art. 11–15 Dekretu), nie należy ich rozumieć ani jako praw podmiotowych, ani jako praw fundamentalnych wiernego (*iura*), ale jako pewne przyznane w ustawie kościelnej *uprawnienia (facultates)*.

15. Względny charakter ochrony danych osobowych w Kościele

Warto zauważyć, że ochrona dobrego imienia w części pierwszej kan. 220 CIC (kan. 23 CCEO) ma charakter nie absolutny, lecz ograniczony, wynikający z wymogu bezprawności naruszenia. Natomiast już taki bezwzględny charakter ma ochrona prywatności w części drugiej powoływanego przepisu¹⁴. Skoro jednak ochrona danych osobowych wywodzi się tak z ochrony dobrego imienia, jak i z prawa do prywatności, to ochrona danych osobowych nie ma charakteru

12 Zob. P. Skonieczny, *La buona fama: problematiche inerenti alla sua protezione in base al can. 220 del Codice di Diritto Canonico latino*, Roma 2010, s. 288.

13 Taką właśnie koncepcję ochrony, nie jako prawa podmiotowego czy prawa fundamentalnego wiernego, zaproponowano w literaturze wobec dobrego imienia; por. P. Skonieczny, *La buona fama...*, s. 62–70, 288.

14 Por. H. Reinhardt, *Komentarz do kan. 220*, w: *Münsterischer Kommentar zum Codex Iuris Canonici*, red. K. Lüdicke, Loseblattwerk, Bd. 2: *Kan. 145–433*, Essen 1985, 220/1–3, nb. 6.

bezwzględnego, absolutnego. Co więcej, nie może być taka z uwagi na zasadę wspólnoty będącej u podstaw eklezjologii, na której bazuje prawo kanoniczne. Wspólnota ochrzczonych nie może być anonimowa, gdyż zakłada więź między jej członkami, a zatem także przepływ danych osobowych.

16. Koncepcja danych osobowych w prawie kanonicznym

Należy przyjąć w prawie kanonicznym za doktryną prawa cywilnego¹⁵, że dane osobowe są pojęciem indywidualizującym osobę fizyczną w Kościele¹⁶. Nie są zaś w żadnym razie dane osobowe (na przykład zamieszkanie) czynnikiem wpływającym na pozycję kanoniczną osoby fizycznej w Kościele¹⁷, choć takie poglądy można spotkać w literaturze kanonistycznej¹⁸.

-
- 15 Zob. A. Wolter, J. Ignatowicz, K. Stefaniuk, *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 2001, s. 174; M. Pazdan, *Osoby fizyczne*, w: *System Prawa Prywatnego*, t. 1: *Prawo cywilne – część ogólna*, red. M. Safjan, Warszawa 2007, § 71, nb. 80–83, s. 993–998; Z. Radwański, *Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 1993, s. 110–113, nb. 309–322.
- 16 Por. P. Skonieczny, *Zamieszkanie w prawie kanonicznym: założenia i ewolucja koncepcji*, „*Annales Canonici*” 14 (2018) nr 1, s. 90–91, <https://doi.org/10.15633/acan.2475>.
- 17 Zob. tamże, s. 91. Ponadto por. W. Aymans, K. Mörsdorf, *Kanonisches Recht. Lehrbuch aufgrund des Codex Iuris Canonici*, Bd. 1: *Einleitende Grundfragen und Allgemeine Normen*, Paderborn 1991, s. 295; F. Pototsching, *Rechtspersönlichkeit und rechtserhebliches Geschehen*, w: *Handbuch des katholischen Kirchenrechts*, hrsg. J. Listl, H. Schmitz, Regensburg 1999, s. 140, 141.
- 18 Przykładowo por. K. Mörsdorf, *Die Rechtssprache des Codex Iuris Canonici*, Paderborn 1967, § 12,1,2, s. 115; L. Chiappetta, *Il Codice di diritto canonico. Commento giuridico-pastorale*, a cura di F. Catozzella, A. Catta, C. Izzi, L. Sabbarese, vol. 1, Bologna 2011, s. 117, nb. 692; A. de Fuenmayor, *Komentarz do kan. 96*, w: *Exegetical Commentary on the Code of Canon Law*, ed. Á. Marzoa, J. Miras, R. Rodríguez-Ocaña, English language ed. E. Caparros, vol. 1, Montreal 2004, s. 693; J. García Martín, *Le norme...*, s. 399; R. Sobański, *Komentarz do kan. 96*, w: J. Krukowski, R. Sobański, *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego...*, s. 166, n. 2. Szersza lista zob. P. Skonieczny, *Zamieszkanie...*, s. 90–91, przyp. 16.

Biorąc pod uwagę zasady ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem ich danych osobowych stosowane dotychczas w Kościele katolickim w Polsce, a zwłaszcza mając na uwadze:

- kan. 220 Kodeksu Prawa Kanonicznego oraz kan. 23 Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich, gwarantujące prawo do dobrego imienia i prawo do ochrony intymności,
- kan. 482–491 i kan. 535 Kodeksu Prawa Kanonicznego oraz kan. 252–261 i kan. 296 Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich, zobowiązujące każdą parafię do prowadzenia ksiąg parafialnych, zgodnie z przepisami Konferencji Biskupów i biskupa diecezjalnego oraz zobowiązujące proboszcza do ich właściwego sporządzenia i przechowywania oraz dotyczące obowiązku posiadania archiwum przez kurie diecezjalne i parafie, i zasad ich prowadzenia,
- kan. 1067 i 1069 Kodeksu Prawa Kanonicznego oraz kan. 784 i 786 Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich, dotyczące kanonicznego przygotowania do małżeństwa, a w szczególności przekazywania informacji o okolicznościach mających znaczenie dla możliwości jego zawarcia,
- Motu proprio *La cura vigilantissima* z dnia 21 marca 2005 r. (AAS 97(2005), s. 353–376),
- Przepisy Konferencji Episkopatu Polski o prowadzeniu ksiąg parafialnych: ochrzczonych, bierzmowanych, małżeństw i zmarłych, oraz księgi stanu dusz z dnia 26 października 1947 r.,
- Instrukcję opracowaną przez Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych oraz Sekretariat Konferencji Episkopatu Polski z dnia 23 września 2009 r. „Ochrona danych osobowych w działalności Kościoła katolickiego w Polsce”,
- Dekret Ogólny Konferencji Episkopatu Polski w sprawie wystąpień z Kościoła oraz powrotu do wspólnoty Kościoła z dnia 7 października 2015 r.
- oraz inne regulacje prawa partykularnego,

1. Tradycje normatywne Kościoła w zakresie ochrony danych osobowych

Akapit „Biorąc” preambuły Dekretu wskazuje na obowiązujące podstawy kościelnoprawne w zakresie ochrony danych osobowych w Kościele. Można wyróżnić dwie główne grupy przepisów prawa kanonicznego w tej dziedzinie. Cztery pierwsze tiret odnoszą się do prawa powszechnego Kościoła, natomiast cztery ostatnie tiret – do prawa partykularnego Kościoła w Polsce.

2. *Ratio legis* akapitu „Biorąc” preambuły

Taki zabieg wyliczenia pozanormatywnych i normatywnych źródeł regulacji dotyczących danych osobowych został z pewnością poddyktowany chęcią wykazania, że Kościół katolicki w Polsce realizuje przesłankę z art. 91 ust. 1 RODO, czyli w dniu wejścia w życie RODO w 2016 r., i stosuje szczegółowe zasady ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych. Tym samym Kościół w Polsce może skorzystać z prawa do stosowania autonomicznego i niezależnego systemu ochrony danych osobowych po wejściu w życie RODO. System ten musi jednak być dostosowany do rozporządzenia unijnego zgodnie z tym, o czym była mowa wyżej (zob. teza 3: uwagi I w Części I).

3. „Zasady ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem ich danych osobowych” – *principium* akapitu

Komentowany akapit preambuły Dekretu na początku (*in princ.*) odwołuje się do „zasad ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem ich danych osobowych stosowanych dotychczas w Kościele katolickim w Polsce”. Wydaje się, że ustawodawca kościelny polski użył niewłaściwie terminu „zasady”, rozumiejąc przez to pojęcie głównie przepisy prawne, które następnie wymienia w tym akapicie.

Należy jednak odwołać się także do „zasad *prawa*” w znaczeniu opisowym jako pewnych wzorców ukształtowania pewnej instytucji prawnej (tu: ochrony danych osobowych) w szczególnie doniosłych dla niej wymiarach¹⁹. Zasadami prawnymi dla komentowanej tutaj instytucji są wyżej wymienione zasady teologiczne, będące u podstawin porządku kanonicznego (por. wyżej, preambuła, „Chrześcijaństwo”, tezy 4–11), a także zasady prawne, które wynikają z ustawodawstwa kościelnego powszechnego i partykularnego (por. niżej, tezy 4, 6, 7).

4. Prawo do dobrego imienia i ochrony intymności (kan. 220 CIC, kan. 23 CCEO) – tiret pierwsze

Dekret należy uznać za wzmocnienie znaczenia kan. 220 CIC w ustawodawstwie kościelnym²⁰. Niewątpliwie kan. 220 CIC ma charakter normy ogólnej dla szeregu przepisów szczegółowych w kodeksie i poza kodeksem²¹. Jest jasne zatem, że przepisy Dekretu nie mogą być wykładane w sposób sprzeczny z kan. 220 (kan. 23 CCEO). Na straży tej zgodności stoi bowiem cały porządek kanoniczny, a zwłaszcza kan. 135 § 2 CIC, część druga (kan. 985 § 2 CCEO, część druga).

Należy zwrócić uwagę, że preambuła Dekretu w tირet pierwsze akapitu „Biorąc” powinna wysunąć na pierwsze miejsce prawo do intymności czy prywatności. *Verba legis* kan. 220 CIC, część druga (kan. 23 CCEO, część druga) stanowią bowiem o *ius cuiusque personae ad propriam intimitatem*. W zakresie ochrony danych osobowych czy prywatności właśnie to prawo ma większe znaczenie

19 Por. S. Wronkowska, *System prawny a porządek prawny i ład społeczny*, w: A. Redelbach, S. Wronkowska, Z. Ziemiński, *Zarys teorii państwa i prawa*, Warszawa 1992, s. 224–225; M. Zieliński, *Wykłady prawa...*, s. 35–36.

20 Por. C. Redaelli, *Tutela della libertà religiosa e normativa civile sulla privacy*, „Quaderni di diritto ecclesiale” 11 (1998), s. 328.

21 Zob. P. Skonieczny, *Pojęcie dobrego imienia (bona fama) w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 r. Jana Pawła II na podstawie kan. 220*, „Prawo Kanoniczne” 52 (2009) nr 1–2, s. 80.

aniżeli prawo do dobrego imienia z części pierwszej tego przepisu. Oczywiście obydwa prawa są ze sobą powiązane i nie można ich odzielić, jednakże to prywatność (intymność) każdej osoby jest chroniona na pierwszym miejscu przy okazji jej danych osobowych.

To płynne przejście między prawem do dobrego imienia a prawem do prywatności jest nieuniknione także z praktycznego punktu widzenia. Prawo do dobrego imienia nie ma bowiem charakteru bezwzględnego, gdyż zależy od „bezprawności” tego naruszenia (*illegitime – verbum legis* z kan. 220 CIC, część pierwsza, kan. 23 CCEO, część pierwsza). Natomiast prawo do prywatności już jest absolutne i nie uznaje wyjątków (brak podobnej przesłanki bezprawności naruszenia przy jego ochronie), chyba że chodzi o ograniczenie dotyczące korzystania z własnego prawa do prywatności z kan. 223 CIC (kan. 26 CCEO) ze względu na dobro wspólne Kościoła, uprawnienia innych i własne obowiązki wobec drugih.

5. Podanie treści kanonów

Poza wyliczeniem kanonów ustawodawca kościelny podał jeszcze ogólnie treść kanonów, przykładowo w komentowanym przepisie: „kan. 220 Kodeksu Prawa Kanonicznego oraz kan. 23 Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich, *gwarantujące prawo do dobrego imienia i prawo do ochrony intymności*” (kursywa – własna). Taki zabieg z punktu widzenia techniki legislacyjnej jest zbędny. Głównym adresatami dekretu są publiczne kościelne osoby prawne. Można zatem założyć, że stojący na czele tych kościelnych osób prawnych znają prawo kanoniczne. Być może ustawodawca kościelny jest świadom niskiego poziomu znajomości prawa w Kościele i chybotliwości takiego założenia²².

22 Por. P. Kroczyk, *Ocena instrukcji „Dignitas connubii” z perspektywy sztuki legislacji*, „Prawo Kanoniczne” 58 (2015) nr 1, s. 108.

6. Prawo Kościoła do własnych archiwów i do dokumentowania zdarzeń (kan. 486 § 2–488, 491 i kan. 535 CIC; kan. 256–261 i kan. 296 CCEO; *motu proprio* św. Jana Pawła II *La cura vigilantissima* z 21 marca 2005 r.) – tiret drugie i czwarte.

Kościół, który w wymiarze ludzkim jest instytucją, ma prawo do własnej pamięci instytucjonalnej i dlatego ma też prawo do własnych archiwów. Refleksją tego prawa Kościoła jest też prawo do dokumentowania zdarzeń, dokonujących się tak w Kościele jako takim, jak i wobec poszczególnych jego wiernych poprzez czynności kanonicznoprawne (przyjmowanie sakramentów, składanie profesji zakonnej, składanie innych oświadczeń woli, np. wystąpienia formalnym aktem z Kościoła).

Preambuła w akapicie „Biorąc” tiret drugie powołuje się na te prawa Kościoła, choć czyni to nieudolnie. Należało bowiem nie powoływać wszystkich przepisów z art. 2 rozdziału II tytułu III sekcji II części II Księgi II CIC (nr 2, artykułu II, rozdziału II, tytułu VII CCEO), włącznie z przepisami o kanclerzu i notariuszu (kan. 482–491 i kan. 535 CIC oraz kan. 252–261 i kan. 296 CCEO). Wystarczyło ograniczyć się do przepisów ściśle stanowiących o archiwach, czyli do kan. 486 § 2–488, 491 i kan. 535 CIC; kan. 256–261 i kan. 296 CCEO. Takie właśnie – prawidłowe – odesłanie uczynił włoski ustawodawca partykularny w Decreto/1999 i Decreto/2018 (por. preambuła, „Premesso che”, asterysk pierwszy, tiret piąte, przyp. 10).

Przepisy o archiwach uszczegóławiają ogólne prawo do dobrogo imienia i do prywatności z kan. 220 CIC (kan. 23 CCEO). Dlatego słuszna i polecana jest praktyka ustawodawcy partykularnego włoskiego wydawania przepisów o archiwach kościelnych²³. Dobrą

23 Zob. Consiglio Episcopale Permanente della Conferenza Episcopale Italiana, Schema-tipo di Regolamento degli Archivi ecclesiastici italiani, 27–30.03.1995, „Notiziario della Conferenza Episcopale Italiana” z 5.11.1997, nr 8, s. 227–237.

Przy implantowaniu tego regulaminu w poszczególnych Kościołach partykularnych we Włoszech należy jednak wziąć pod uwagę umowę między Republiką Włoską

okazją jest regulacja prawa do dobrego imienia i prywatności wier-nych, czyli wydawanie kościelnych przepisów o ochronie danych osobowych w Kościele.

Niestety ustawodawca partykularny polski nie wykorzystał tej okazji przy wydawaniu komentowanego Dekretu. Lukę tę starają się uzupełnić w Polsce instytucje zakonne własnym ustawodawstwem specjalnym o archiwach (inicjatywa taka została przedsięwzięta w ramach Konferencji Wyższych Przełożonych Zakonów Męskich w Polsce w czerwcu 2018 r.)²⁴.

Prawo Kościoła do własnych archiwów wpływa na wykonywanie prawa o ochronie danych osobowych o tyle, że archiwa te zawierają dane osobowe i odpowiednia ochrona archiwów kościelnych bezpo-średnio wpływa na ochronę samych danych osobowych.

Na marginesie należy zauważyć, że przepis kan. 535 § 2 CIC został znowelizowany przez list apostolski *motu proprio* papieża Franciszka *De concordia inter Codices* z dnia 31 maja 2016²⁵. Znowelizowany w 2016 r. kan. 535 § 2 CIC brzmi następująco:

a Konferencją Episkopatu Włoch z 18 kwietnia 2000 r.; por. Ministro per i beni e le attività culturali e il Presidente della Conferenza Episcopale Italiana, Intesa circa la conservazione e la consultazione degli archivi storici e biblioteche degli enti e istituzioni ecclesiastiche, 18.04.2000, „Notiziario della Conferenza Episcopale Italiana” z 15.07.2000, nr 6, s. 168–186.

- 24 Zob. Praktyczne wskazania z dnia 13 września 2020 r. dotyczące ochrony danych osobowych w archiwach kościelnych wydane przez KIOD (Archiwum KIOD).
- 25 Franciscus PP., Litterae Apostolicae motu proprio datae *De concordia inter Codices quibus nonnullae normae Codicis Iuris Canonici immutantur*, 31.05.2016, „L’Osservatore Romano” z 16.09.2016, s. 4–5 (z tłumaczeniem włoskim); ponadto on-line: http://w2.vatican.va/content/francesco/la/motu_proprio/documents/papa-francesco-motu-proprio_20160531_de-concordia-inter-codices.html (2017-03-04). Przekład polski całości w: *Chrzest i małżeństwo – harmonizacja ustawodawstwa*, red. H. Stawniak, R. Kamiński, Warszawa 2018, s. 197–204; przekł. preambuły i klauzuli końcowej W. Góralski, przekł. części normatywnej, on-line: <http://www.diecezja.pl/duchowni-i-konsekrowani/listy-i-dekrety/zmiany-w-kodeksie-prawa-kanonicznego-dokonane-przez-papieza-franciszka-w-motu-proprio-de-concordia-inter-codices-z-dnia-31-05-2016-r-opublikowanego-w-dniu-15-09-2016-r-.html> (2017-03-04). Komentarz do dokonanej zmiany w kan. 535 § 2 CIC zob. T. Białobrzeski, *Adnotacje*

W księdze ochrzczonych należy odnotować zarówno przynależność do Kościoła *sui iuris* lub przejście do innego oraz bierzmowanie, jak również to, co ma związek ze stanem kanonicznym wiernych z racji małżeństwa, z zachowaniem wszakże przepisu kan. 1133, z racji adopcji, jak również przyjęcia święceń, a także profesji wieczystej złożonej w instytucie zakonnym; adnotacje te muszą być zawsze uwidocznione w dokumencie potwierdzającym przyjęcie chrztu.

Preambuła w akapicie „Biorąc”, ale dopiero w tiret czwartym, wskazuje na ustawę *motu proprio* św. Jana Pawła II *La cura vigilantissima* o archiwach Stolicy Świętej z 21 marca 2005 r.²⁶ Wydawać by się mogło, że jest to uzupełnienie jak najbardziej wskazane i z pewnością mające pewien walor dydaktyczny, wpisany przecież w każdą ustawę kościelną. Zaskakuje jednak przede wszystkim, że dopowiedzenie to jest nie w tym miejscu, w którym byłoby – jeśli już – pożądane (czyli w tiret drugim, gdzie polski ustawodawca kościelny odwołuje się do prawa Kościoła do archiwów). Ponadto zaś dziwi cząstkowość tego dopowiedzenia, które nie wskazuje na inne regulacje, np. na instrukcję Sekretariatu Stanu *Secreta continere* o tajemnicy papieskiej z 4 lutego 1974 r.²⁷, mającą przecież niebagatelne

w księdze ochrzczonych, w: *Chrzest i małżeństwo – harmonizacja ustawodawstwa*, red. H. Stawniak, R. Kamiński, Warszawa 2018, s. 145–164; P. Majer, *Problematyka chrztu świętego w świetle zmian kodeksowych z 31 maja 2016 roku*, w: *Chrzest i małżeństwo...*, s. 43–50; P. Skonieczny, *Przynależność do Kościoła łacińskiego. Komentarz prawoporównawczy do kan. 111 i kan. 112 CIC, zmienionych motu proprio papieża Franciszka De concordia inter Codices z 2016 r.*, „Annales Canonici” 13 (2017), s. 253–254, DOI: <http://dx.doi.org/10.15633/acan.2227>, <http://czasopisma.upjpp2.edu.pl/annalescanonici/article/view/2227/2206>.

- 26 Ioannes Paulus PP. II, Litterae Apostolicae motu proprio datae *La cura vigilantissima* quibus lex promulgatur de Sanctae Sedis tabulariis, 21.03.2005, AAS 97 (2005), s. 353–376.
- 27 Por. Secretaria Status, *Instructio Secreta continere* de secreto pontificio, 4.02.1974, AAS 66 (1974), s. 89–92; zmiana: Segretario di Stato, Rescriptum “ex audientia SS.mi” *In riferimento* de Regulis, quae ad Secretum Pontificium spectant, 5.12.2016, AAS 109 (2017), s. 72, „Communications” 49/2 (2017), s. 287.

znaczenie dla ochrony danych osobowych w Kościele²⁸, do której odsyła ustawa *La cura vigilantissima* z 21 marca 2005 r. (por. art. 2, „Segreto pontificio”).

Należy jednak opowiedzieć się – jak się wydaje, *de lege ferenda* – za rezygnacją z tego odesłania do *motu proprio La cura vigilantissima* z 21 marca 2005 r. W rzeczy samej nie odsyła do niego włoskie Decreto/2018, poprzestając jedynie na regulacji o archiwach, która dotyczy Kościołów partykularnych, a nie Kościoła powszechnego. Skoro bowiem ustawa o ochronie danych osobowych ma dotyczyć tylko danego Kościoła lokalnego, to traci swój walor odwołanie do archiwów Kościoła powszechnego.

Komentowana część przepisu nie odwołuje się do regulacji o archiwach w instytutach życia konsekrowanego (instytutach zakonnych i instytutach świeckich) i stowarzyszeniach życia apostołskiego. Jednakże takie regulacje należy powoływać we własnym ustawodawstwie specjalnym przy okazji ochrony danych osobowych. Zwykle będą to specjalne regulacje o archiwach, w tym tajnych, poszczególnych instytutów lub stowarzyszeń, dla całego lub części danego instytutu czy stowarzyszenia. Należy uznać, że odesłanie to – jakkolwiek nie wprost, z oczywistych względów – znajduje się w sformułowaniu „a zwłaszcza” *in fine* początku akapitu „Biorąc” preambuły. Można ponadto uznać, że odwołanie do prawa partykularnego (por. preambuła, „Biorąc”, tiret ósme) obejmuje również prawo poszczególnych instytutów życia konsekrowanego oraz stowarzyszeń życia apostołskiego (zob. niżej, teza 13 do preambuły, „Biorąc”).

De lege ferenda należy postulować uproszczenie odesłania do regulacji o archiwach na wzór włoski: „Nie naruszając obowiązujących przepisów kanonicznych, w szczególności dotyczących [...] prowadzenia archiwów kościelnych”. Takie sformułowanie jest o wiele pojemniejsze i nie pomija ani ustawodawstwa powszechnego, ani partykularnego, ani specjalnego w zakresie archiwów.

28 Por. Th. Hoeren, *Kirchen...*, s. 32, przyp. 2.

7. Prawo Kościoła do pozyskiwania istotnych informacji – tირet trzecie

Kościół ma prawo pozyskiwać istotne informacje w ramach swojej misji (por. art. 5 Konkordatu). To prawo jest realizowane między innymi przez instytucję zapowiedzi i ogólnie przygotowania do sakramentu (por. kan. 843 CIC, kan. 381 § 2 CCEO). Tირet trzecie akapitu „Biorąc” preambuły komentowanego Dekretu ogranicza się jedynie do przygotowania i zapowiedzi przed zawarciem małżeństwa kanonicznego, odsyłając do kan. 1067 i kan. 1069 CIC oraz kan. 784 i kan. 786 CCEO. Jednakże prawo Kościoła pozyskiwania istotnych informacji w ramach swojej misji rozciąga się chociażby na skrutnia i zapowiedzi przed święczeniami (por. kan. 1025 § 1, 1050–1052 CIC; kan. 769 i kan. 771 CCEO). Nie ma o tym mowy w komentowanym Dekrecie (podobnie jak we włoskim Decreto/2018), ale sprawa nie powinna powodować większych wątpliwości. Zgodnie bowiem z kan. 232 CIC (kan. 328 CCEO) Kościół ma prawo do własnego kształcenia i przygotowywania tych wszystkich, których przeznacza do świętej posługi, w tym zwłaszcza duchownych.

8. Pominięcie niektórych odesłań do prawa powszechnego Kościoła

O ile z jednej strony, co do archiwów, komentowany Dekret cierpi na pewien nadmiar odesłań do prawa powszechnego Kościoła, o tyle zaskakuje zupełny brak odesłania do przepisów o:

- a) zawieraniu małżeństwa kanonicznego, zwłaszcza konkordatowego ze skutkami cywilnymi według prawa polskiego (por. kan. 1059 CIC, kan. 780 § 1 CCEO; art. 10 Konkordatu),
- b) toku procesów w Kościele (np. kan. 1598 § 1 CIC, kan. 1281 CCEO; kan. 1592 § 1 CIC, kan. 1281 CCEO; kan. 1559 CIC, kan. 1240 CCEO; kan. 1474 § 1 CIC, kan. 1315 § 2 CCEO; kan. 1475 CIC, kan. 1133 CCEO; kan. 1455 CIC, kan. 1113 CCEO;

- kan. 1457 CIC, kan. 1115 CCEO; kan. 489 § 2, kan. 259–260 CCEO; odpowiednie przepisy *Ratio procedendi* dołączone do *Mitis Iudex Dominus Iesus* i *Mitis et misericors Iesus* papieża Franciszka z 15 sierpnia 2015 r.),
- c) postępowaniach w sprawach o rozwiązanie małżeństwa kanonicznego zawartego i niedopełnionego albo na korzyść wiary (por. kan. 1697, kan. 1702–1704 § 1, kan. 1706 CIC; kan. 1150 CIC, kan. 861 CCEO),
- d) sekrecie naturalnym, tajemnicy urzędowej (por. kan. 1609 § 2 CIC, kan. 1692 § 2 CCEO; kan. 471, 2° CIC, kan. 244 § 2, 2° CCEO; kan. 645 § 4 CIC), tajemnicy duszpasterskiej (por. kan. 269, 2° CIC, kan. 366 § 1, 3° CCEO; sekrecie usłyszanej spowiedzi z kan. 983 § 2 i kan. 1388 § 2 CIC, kan. 733 § 2 i kan. 1456 § 2 CCEO; kan. 127 § 3 CIC, kan. 934 § 4 CCEO; małżeństwa zawieranego tajnie: kan. 1131 CIC, kan. 840 CCEO), ze szczególnym uwzględnieniem tajemnicy spowiedzi (por. kan. 983 § 1 CIC, kan. 733 CCEO; kan. 984 CIC, kan. 734 CCEO; kan. 1550 § 2, 2° CIC, kan. 1231 § 2, 2° CCEO; kan. 1388 § 1 CIC, kan. 1456 § 1 CCEO).

Nie ulega zaś wątpliwości, że we wszystkich tych postępowaniach w Kościele następuje przetwarzanie danych osobowych, nie tylko wiernych Kościoła katolickiego. Sprawy zaś małżeńskie lub karne mają charakter szczególnie delikatny i zwykle zawierają dane wrażliwe, zwłaszcza te, które odnoszą się do spraw ściśle intymnych (np. o rozwiązanie małżeństwa kanonicznego zawartego i niedopełnionego; szczegóły życia w małżeństwie, którego stwierdzenia nieważności się dochodzi; szczegóły opisu stanu faktycznego w sprawach karnych o przestępstwa duchownych i zakonników przeciwko VI przykazaniu Dekalogu). Dlatego brak odesłania do tych regulacji jest brakiem komentowanego Dekretu. Odesłanie to z kolei zawiera włoskie Decreto/2018 (por. preambuła, „Premesso che”, asterysk pierwszy, z przyp. 4–10), pozostawiając w tym zakresie poprzednie odesłania w Decreto/1999 (por. preambuła, „Premesso che”, asterysk pierwszy, z przyp. 4–10).

9. Postulat *de lege ferenda*

De lege ferenda należy postulować zmianę odesłania w polskim ustawodawstwie partykularnym w tym zakresie na wzór włoski. Chodzi o zmiany w dwóch kierunkach. Po pierwsze, poszerzenie odesłania na postępowania w Kościele oraz na wiążące tajemnice, bez ograniczania się do zagadnień archiwów, skądinąd też istotnych. Po drugie zaś, odesłanie to powinno być ogólne, bez wymieniania poszczególnych przepisów. Odesłanie zupełne nigdy bowiem nie będzie możliwe.

10. Wyjątkowe znaczenie prawa partykularnego

Uważa się, że każdy Kościół lokalny powinien wypracować własne regulacje w zakresie ochrony danych osobowych, dostosowując je do danego kontekstu kulturowego, społecznego i prawnego²⁹. Kościół zdecydował się na wyraźniejszą regulację w tym zakresie na poziomie Kościołów lokalnych pod wpływem wykorzystywania różnych narzędzi prawnych, dostępnych w państwowych systemach prawnych, w celu dokonywania wykreśleń z ksiąg ochrzczonych. Czynili to zwykle wojujący ateiści. To sytuacja w państwowym systemie prawnym spowodowała reakcję w porządku kanonicznym³⁰.

11. Tradycje normatywne w Kościołach lokalnych: Niemcy, Austria, Włochy

Pierwszą w Kościele katolickim całościową regulacją o ochronie danych osobowych była regulacja w tej dziedzinie wprowadzona przez poszczególne Kościoły partykularne w Niemczech Zachodnich

29 Por. D. Mogavero, *Diritto alla buona fama e alla riservatezza e tutela dei dati personali*, „Ius Ecclesiae” 12 (2000), s. 590.

30 P. Skonieczny, *Zakres podmiotowy...*, s. 75.

(Republice Federalnej Niemiec) w 1977 r.³¹ Następną była ustawa partykularna wydana przez Konferencję Episkopatu Austrii na zebraniu plenarnym w dniach 7–9 kwietnia 1981 r.³² Przyjęto jednak inną technikę ustawodawczą. O ile bowiem w Austrii był to dekret ogólny, o tyle w Niemczech dokonało się to przez wydanie ustaw partykularnych przez poszczególnych biskupów diecezjalnych w każdej diecezji osobno, ale na tych samych zasadach, przez powielenie wcześniej ustalonych przepisów³³.

Kolejną poważną regulacją w dziedzinie ochrony danych osobowych był dekret ogólny włoski z 20 października 1999 r., również wydany pod wpływem ustawodawstwa państwowego z 1996 roku³⁴.

12. Tradycje normatywne Kościoła w Polsce – tiret od piątego do ósmego

Ustawodawca partykularny polski w komentowanym Dekrecie w akapicie „Biorąc” preambuły, w tircie od piątego do ósmego, wprost odwołuje się do tradycji normatywnej ochrony danych osobowych w Kościele w Polsce, które poprzedzały promulgowanie Dekretu w 2018 r. Wskazuje bowiem na stosowanie zwłaszcza następujących przepisów:

31 Por. Anordnung über den kirchlichen Datenschutz lub Kirchliche Datenschutzordnung (KDO), 5.12.1977; por. T. Hoeren, *Kirchen...*, s. 31; F. Kalde, *Kirchlicher Datenschutz...*, s. 1232. Inaczej, błędnie, przesuając tę pierwszą regulację na 1994 r., por. J. I. Arrieta, *Konferencja...*, s. 60–62, co powtarza P. Skonieczny, *Zakres podmiotowy...*, s. 74, przyp. 20; błąd ten wynika stąd, że w 1994 r. weszła w życie nowelizacja tej pierwszej regulacji postanowieniem wszystkich biskupów Niemiec (*Verband der Diözesen Deutschlands*) z 22 listopada 1993 r. pod wpływem zmiany państwowej ustawy niemieckiej w tym zakresie.

32 Por. Verordnung über die Handhabung des Datenschutzes in der katholischen Kirche in Österreich und ihren Einrichtungen (Kirchliche Datenschutzverordnung), 7–9.04.1981. Zob. J. I. Arrieta, *Konferencja...*, s. 59

33 Por. F. Kalde, *Kirchlicher Datenschutz...*, s. 1232, 1233–1234.

34 Zob. J. I. Arrieta, *Konferencja...*, s. 64–66, z omówieniem Decreto/1999 na s. 66–76.

- Konferencja Episkopatu Polski, Przepisy o prowadzeniu ksiąg parafialnych: ochrzczonych, bierzmowanych, małżeństw i zmarłych, oraz księgi stanu dusz, 5-7.09.1947³⁵;
- Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych i Sekretariat Konferencji Episkopatu Polski, Instrukcja „Ochrona danych osobowych w działalności Kościoła katolickiego w Polsce”, 23.09.2009, on-line: https://giodo.gov.pl/data/file-manager_pl/wsp_krajowa/KEP.pdf (2018-05-25)³⁶, zob. niżej, teza 14;
- Konferencja Episkopatu Polski, Dekret ogólny *Jednym z podstawowych obowiązków w sprawie wystąpień z Kościoła oraz powrotu do wspólnoty Kościoła*, 7.10.2015, „Akta Konferencji Episkopatu Polski” 27 (2015), s. 101–104, on-line: http://episkopat.pl/wp-content/uploads/2016/04/dekret_ogolny.pdf (2016-10-18).

Ponadto w ostatnim, ósmym tiret wskazuje się ogólnie na „inne regulacje prawa partykularnego”. Mogą to być ustawy partykularne poszczególnych biskupów diecezjalnych, na przykład w tym samym zakresie, jak choćby w archidiecezji częstochowskiej³⁷ czy w diecezji tarnowskiej³⁸. Nie jest wykluczone także odesłanie do przepisów prawa partykularnego w rozumieniu kan. 1493 § 2 CCEO. W końcu w przepisie tym zawarte są także inne regulacje prawa partykularnego, nie tylko wydane przed wejściem w życie komentowanego

35 Komentowany Dekret podaje inną datę: 26.10.1947; publikowany w: F. Bączkiewicz, J. Baron, W. Stawinoga, *Prawo kanoniczne. Podręcznik dla duchowieństwa*, t. 2, Opole 1958, s. 597–615, on-line: http://wystap.pl/wp-content/files/instrukcja_o_prowadzeniu_ksieg_parafialnych_z_1947_roku.pdf (2016-11-29).

36 Opracowanie teże instrukcji w doktrynie zob. A. Domaszek, *Ochrona danych osobowych – obowiązek duszpasterski*, „Prawo Kanoniczne” 53 (2010) nr 3–4, s. 43–67.

37 Por. Arcybiskup Metropolita Częstochowski, Instrukcja dotycząca prowadzenia parafialnych ksiąg: ochrzczonych, I komunii świętej, bierzmowanych, małżeństw i zmarłych, 19.09.2011, on-line: <http://kuriaczestochowa.pl/wp-content/uploads/2013/02/9a.pdf> (2016-12-01).

38 Zob. Instrukcja o kancelarii parafialnej, w: IV Synod Diecezji Tarnowskiej (1982–1986), Tarnów 1990, s. 266–283.

Dekretu, ale i po nim. Przykładem tego drugiego rodzaju prawa partykularnego Kościoła w Polsce są przepisy o odnotowywaniu chrztu dzieci przysposobionych, obowiązujące od 19 czerwca 2018 r.³⁹, a zatem już po wejściu w życie komentowanego Dekretu.

Te tradycje zatem nie są długie, podobnie zresztą jak tradycje innych Kościołów partykularnych na świecie⁴⁰, z wyjątkiem może krajów niemieckojęzycznych (bez Szwajcarii⁴¹), w których zewnętrzna sytuacja prawna Kościoła w Niemczech Zachodnich i w Austrii (ustawodawstwa państwowe w tej materii) wymusiła własne regulacje w zakresie ochrony danych osobowych (por. wyżej teza 11, niżej tezy 10–12 do preambuły, „Przypominając”).

13. Brak odesłania do prawa życia konsekrowanego

Akapit „Biorąc” preambuły komentowanego Dekretu nie zawiera wprost odesłania do prawa życia konsekrowanego, nie wspominając przepisów konstytucji, statutów czy innych przepisów obowiązujących w całych bądź w poszczególnych częściach instytutów życia konsekrowanego (instytutów zakonnych lub instytutów świeckich) oraz stowarzyszeniach życia apostołskiego. Nie wydaje się bowiem,

39 Por. Konferencja Episkopatu Polski, Dekret ogólny *Na podstawie kan. 877 § 3* dotyczący sporządzenia i modyfikacji aktu chrztu w związku z przysposobieniem, 14.03.2017, „Akta Konferencji Episkopatu Polski” 30 (2018), bez paginacji, on-line: <http://episkopat.pl/wp-content/uploads/2018/06/DekretOgolnyKEPDotyczacySporzadzeniaIModyfikacjiAktuChrztuWZwiazkuZPrzysposobieniem-1.pdf> (2018-08-01); Konferencja Episkopatu Polski, Oświadczenie w sprawie promulgacji Dekretu ogólnego Konferencji Episkopatu Polski dotyczącego sporządzenia i modyfikacji aktu chrztu w związku z przysposobieniem, 19.06.2018, „Akta Konferencji Episkopatu Polski” 30 (2018), bez paginacji, on-line: http://episkopat.pl/wp-content/uploads/2018/06/Oswiadczenie_PromulgacjaDekretuOgolnegoKEPDotyczacegoSporzadzeniaIModyfikacjiAktuChrztuWZwiazkuZPrzysposobieniem.pdf (2018-08-01).

40 Przedstawienie stanu prawnego na 1993 r. w wielu krajach europejskich por. *Europäisches Datenschutzrecht und die Kirchen*, hrsg. G. Robbers, Berlin 1994.

41 Por. F. Kalde, *Kirchlicher Datenschutz...*, s. 1234.

aby można było tę grupę ustawodawstwa kościelnego objąć pojęciem „inne regulacje prawa partykularnego” (tiret ósme akapitu „Biorąc” preambuły). Jest to bowiem bardziej prawo specjalne, do którego stosuje się kryterium personalne obowiązywania: na zasadzie przeciwstawienia hipotezy norm generalnych (*lex generalis*) i norm specjalnych właśnie (*lex specialis*)⁴². Podobny brak istnieje we włoskim Decreto/2018.

Można jednak ten brak uzupełnić poprzez wyjaśnienie, że wymienienie źródeł normatywnych w akapicie „Biorąc” preambuły komentowanego Dekretu ma charakter jedynie przykładowy i nie jest zamknięte (zob. wyrażenie *in princ.* tegoż akapitu: „a zwłaszcza mając na uwadze”). Można też ostatecznie uznać, że termin „prawa partykularnego” obejmuje także przepisy prawa życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego. W każdym razie nie można wyłączyć możliwości regulowania ochrony danych osobowych osób konsekrowanych przez ich własne instytucje.

14. Nieporozumienie z instrukcją z 23 września 2009 roku: tiret szóste

Polski ustawodawca partykularny wymienił w preambule Dekretu liczne *dokumenty*, a nie tylko źródła prawa. W tiret szóstym komentowanego akapitu preambuły wzmiankuje się bowiem instrukcję opracowaną przez Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych oraz Sekretariat Konferencji Episkopatu Polski z dnia 23 września 2009 r. „Ochrona danych osobowych w działalności Kościoła katolickiego w Polsce”. Dokument ten nie ma charakteru normatywnego, zawiera raczej dobre rady lub sugestie.

Należy podkreślić, że dokument ten nie jest instrukcją w rozumieniu kan. 34 CIC, gdyż takie mogą wydawać tylko posiadający

42 Tak właśnie, słusznie, por. J. Listl, *Die Rechtsnormen*, w: *Handbuch...*, s. 108. Nie jest jasny pogląd R. Sobańskiego, *Komentarz do kan. 20*, w: J. Krukowski, R. Sobański, *Komentarz...*, s. 76, teza 2.

władzę rządu w Kościele w funkcji wykonawczej. Nie miał żadnej władzy w Kościele Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych, a z kolei Sekretariatowi Konferencji Episkopatu Polski nie służy żadna władza rządu w funkcji wykonawczej. Braku podstawy prawnej wydania tejsze „instrukcji” nie zmienia fakt jej rozpowszechnienia w „Aktach Konferencji Episkopatu Polski”⁴³, czyli organie promulgacyjnym Konferencji Episkopatu Polski.

15. Tradycje doktrynalne Kościoła w Polsce

Kanonistyka polska badała ochronę danych osobowych w Kościele od początku powstania zagadnienia, tj. od wydania pierwszej polskiej ustawy o ochronie danych osobowych w 1997 r. W ośrodku krakowskim (Instytut Prawa Kanonicznego Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, a obecnie Wydział Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie) zorganizowano symposium dnia 15 maja 2001 r. Materiały z tego symposium zostały wydane w publikacji pt. *Ochrona danych osobowych i prawo do prywatności w Kościele*, red. Piotr Majer, Kraków 2002.

Następnie zagadnienie w obliczu przygotowanego RODO i jego wejścia w życie od 2016 r. było analizowane w ośrodku warszawskiej kanonistyki na Uniwersytecie Kardynała Stefana Wyszyńskiego⁴⁴. Materiały z tej konferencji naukowej zostały zebrane i wydane pt. *Ochrona danych osobowych w Kościele*, red. Stanisław Krzysztof Dziekoński, Piotr Drobek, Warszawa 2016.

43 Por. Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych i Sekretariat Konferencji Episkopatu Polski, Instrukcja „Ochrona danych osobowych w działalności Kościoła katolickiego w Polsce”, 23.09.2009, „Akta Konferencji Episkopatu Polski” 16/2 (2009), s. 53–59, on-line: https://giodo.gov.pl/data/filemanager_pl/wsp_krajowa/KEP.pdf (2018-05-25).

44 Por. M. Czelný, *Konferencja naukowa pt. „Ochrona danych osobowych w Kościele”*, Warszawa, 25 lutego 2016 r., „Studia z Prawa Wyznaniowego” 19 (2016), s. 339–342.

16. Bibliografia polska dotycząca ochrony danych osobowych w Kościele (niektóre pozycje)

Przed wejściem w życie Dekretu

- a) Arrieta J.I., *Konferencja biskupów a ustawodawstwo o prawie do prywatności i ochronie danych osobowych*, w: *Ochrona danych osobowych i prawo do prywatności w Kościele*, red. P. Majer, Kraków 2002, s. 49–81.
- b) Buttarelli G., *Ochrona danych osobowych w Kościołach i związkach wyznaniowych w świetle ogólnego rozporządzenia o ochronie danych*, w: *Ochrona danych osobowych w Kościele*, red. S. Dziekoński, P. Drobek, Warszawa 2016, s. 11–18.
- c) Czelný M., *Ochrona danych osobowych w działalności Kościoła katolickiego w Polsce*, „*Studia z Prawa Wyznaniowego*” 14 (2011), s. 241–268.
- d) Domaszek A., *Ochrona danych osobowych – obowiązek duszpasterski*, „*Prawo Kanoniczne*” 53 (2010) nr 3–4, s. 43–67.
- e) Gręźlikowski J., *Idea i gwarancje ochrony danych osobowych oraz prawa do prywatności i intymności w Kościele*, „*Ateneum Kapłańskie*” 140 (2003), s. 272–288.
- f) Gręźlikowski J., *Realizacja prawa do dobrego imienia i ochrony własnej intymności w Kościele (kan. 220 kpk) w świetle ustawy i instrukcji o ochronie danych osobowych*, „*Teologia i Człowiek*” 19 (2012), s. 229–255.
- g) Hucal M., *Ochrona danych osobowych w związkach wyznaniowych w świetle unijnego rozporządzenia nr 2016/679*, „*Studia z Prawa Wyznaniowego*” 20 (2017), s. 185–222.
- h) Jakubiak T., *Przynależność do Kościoła katolickiego i przetwarzanie danych według Ustawy o ochronie danych osobowych – wyzwania legislacyjne*, w: *Ochrona danych osobowych w Kościele*, red. S. Dziekoński, P. Drobek, Warszawa 2016, s. 125–148.

- i) Janczewski Z., *Zapowiedzi przedmałżeńskie a prawo do ochrony danych osobowych*, „Ius Matrimoniale” 12/18 (2007), s. 51–66.
- j) Kacprzyk W., *Ochrona i przetwarzanie danych osobowych o przekonaniach religijnych i przynależności wyznaniowej w prawie polskim*, „Biuletyn Stowarzyszenia Kanonistów Polskich” 18 (2005), s. 72–92.
- k) Kacprzyk W., *Prawo do prywatności w prawie kanonicznym i w prawie polskim*, Lublin 2008.
- l) Kulesza E., *Ochrona danych osobowych a wolność sumienia i wyznania w prawodawstwie polskim*, w: *Ochrona danych osobowych i prawo do prywatności w Kościele*, red. P. Majer, Kraków 2002, s. 7–48.
- m) Majer P., *Ochrona prywatności w kanonicznym porządku prawnym*, w: *Ochrona danych osobowych i prawo do prywatności w Kościele*, red. P. Majer, Kraków 2002, s. 83–123.
- n) Mazurkiewicz P., *Ochrona danych osobowych w Kościołach i związkach wyznaniowych w świetle Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych)*, w: *Ochrona danych osobowych w Kościele*, red. S. Dziekoński, P. Drobek, Warszawa 2016, s. 19–33.
- o) Mezglewski A., *Działalność związków wyznaniowych a ochrona danych osobowych*, „Studia z Prawa Wyznaniowego” 10 (2007), s. 5–21.
- p) Mezglewski A., *Ochrona danych osobowych w ramach współpracy sądów z uczestnikami postępowania*, w: *Współpraca sądów ze stronami procesowymi i adwokatami*, red. R. Sztymiler, J. Krzywkowska, Olsztyn 2011, s. 13–22.

- q) Mezglewski A., *Opinia prawna w sprawie uprawnień informacyjnych oraz rektyfikacyjnych członków związków wyznaniowych w odniesieniu do danych osobowych przetwarzanych przez związki wyznaniowe w ramach ich działalności statutowej*, „Studia z Prawa Wyznaniowego” 20 (2017), s. 373–382.
- r) Mezglewski A., *Perspektywa i zakres implementacji nowych przepisów Unii Europejskiej dotyczących przetwarzania danych osobowych przez związki wyznaniowe*, w: *Ochrona danych osobowych w Kościele*, red. S. Dziekoński, P. Drobek, Warszawa 2016, s. 35–52.
- s) Mezglewski A., *Przetwarzanie danych osobowych*, w: A. Mezglewski, H. Misztal, P. Stanisławski, *Prawo wyznaniowe*, Warszawa 2011, s. 232–236, nb. 289–293.
- t) Poniatowski M., *Przetwarzanie danych osobowych w kościelnych organizacjach pożytku publicznego*, w: *Ochrona danych osobowych w Kościele*, red. S. Dziekoński, P. Drobek, Warszawa 2016, s. 171–191.
- u) Sobczyk P., *Ograniczenia praw podmiotów ze względu na przetwarzanie danych osobowych dotyczących przekonań religijnych i przynależności wyznaniowej*, „Studia z Prawa Wyznaniowego” 13 (2010), s. 143–159.
- v) Walencik D., *Przetwarzanie danych osobowych przez związki wyznaniowe a uprawnienia Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych*, „Forum Prawnicze” 2 (2016), s. 8–22.

Po wejściu w życie Dekretu

- a) Białobrzeski T., *Adnotacje w księdze ochrzczonych*, w: *Chrzest i małżeństwo – harmonizacja ustawodawstwa*, red. H. Stawniak, R. Kamiński, Warszawa 2018, s. 145–164.
- b) Chojara-Sobiecka M., K. Karsten, P. Kroczyński, *Transgraniczny przepływ danych osobowych wiernych Kościoła katolickiego z Polski – na przykładzie przypadku*, „Annales Canonici” 15 (2019) z. 1, s. 35–47.

- c) Czarnowicz R., P. Kroczek, *Rejestr duchowieństwa w perspektywach: praktycznej, ochrony dobrego imienia i ochrony danych osobowych*, „Annales Canonici” 16 (2020) z. 1, s. 7–24.
- d) Hintz M., M. Hucal, *Ochrona danych osobowych*, w: *Wielowymiarowość ewangelickiego prawa kościelnego. Analiza porównawcza i teologiczno-prawna*, Warszawa 2018, s. 302–320.
- e) Hucal M., *Ochrona danych osobowych w Kościele Ewangelicko-Augsburskim w RP a wymogi unijnego rozporządzenia nr 2016/679*, w: *Kościół Ewangelicko-Augsburski w relacjach z państwem. Aspekty ustrojowe i prawne*, red. M. Hucal, A. Fiałak, Warszawa 2018, s. 75–109.
- f) Hucal M., *Ochrona danych osobowych w związkach wyznaniowych w świetle unijnego rozporządzenia nr 2016/679*, „Studia z Prawa Wyznaniowego” 20 (2017), s. 185–222.
- g) Kroczek P., *Kilka uwag dotyczących Dekretu KEP z 13 marca 2018 roku w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim na podstawie przypadku przedszkola*, „Annales Canonici” 1 (2018) z. 1, s. 9–22.
- h) Kroczek P., *Przetwarzanie danych osobowych przez podmioty Kościoła katolickiego w Polsce: transfer pomiędzy państwami*, Kraków 2020.
- i) Łukańko B., *Kościelne modele ochrony danych osobowych*, Warszawa 2019.
- j) Skonieczny P., *Zakres podmiotowy dekretu ogólnego KEP z 13 marca 2018 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim. Prawnoporównawczy punkt widzenia*, „Annales Canonici” 14 (2018) nr 1, s. 69–86.

przypominając powszechnie uznaną zasadę autonomii państwa i Kościoła,

1. Treść zasady autonomii i niezależności państwa i Kościoła

Zasada autonomii Kościoła oznacza w porządku konstytucyjnym państwa prawo Kościoła do samoorganizacji i samorządności. Zasada niezależności Kościoła z kolei polega na wolności Kościoła od ingerencji władz publicznych w stanowieniu i stosowaniu przepisów przez Kościół⁴⁵. Innymi słowy zasada autonomii i niezależności państwa i Kościoła sprowadza się w praktyce do „prawa do prawa wewnętrznego Kościoła” lub „prawa do prawa kanonicznego”, także w dziedzinie ochrony danych osobowych w Kościele, o czym świadczą przepisy nie tylko niniejszego Dekretu.

2. „Powszechne uznanie”

Zasada autonomii (i niezależności) państwa i Kościoła, o której mowa w akapicie „Przypominając” preambuły komentowanego Dekretu, jest – używając jego słów – „powszechnie uznana”. To uznanie dokonało się na trzech poziomach: w porządku kanonicznym Kościoła, w prawie konstytucyjnym Rzeczypospolitej oraz w prawie międzynarodowym (w Konkordacie), o czym mowa w tekstach niżej.

45 Por. P. Stanisławski, *Naczelné zasady instytucjonalnych relacji państwo – kościół*, w: A. Mezglewski, H. Misztal, P. Stanisławski, *Prawo wyznaniowe*, Warszawa 2011, s. 81, nb. 90.

3. Uznanie w porządku kanonicznym (*Gaudium et spes*, nr 76)

Zasada niezależności i autonomii państwa i Kościoła (w takiej właśnie kolejności) opiera się na chrześcijańskiej idei dualizmu⁴⁶. Proklamuje ją najpełniej konstytucja duszpasterska Soboru Watykańskiego II *Gaudium et spes* w nr 76, 3: „Wspólnota polityczna i Kościół są w swoich dziedzinach od siebie niezależne i autonomiczne⁴⁷. Obydwie jednak wspólnoty, choć z różnego tytułu, służą powołaniu jednostkowemu i społecznemu tych samych ludzi. Tym skuteczniej będą wykonywać tę służbę dla dobra wszystkich, im lepiej będą rozwijać między sobą zdrową współpracę, uwzględniając także okoliczności miejsca i czasu. Człowiek bowiem nie jest zacieśniony do samego tylko porządku doczesnego, ale żyjąc w historii, zachowuje w całości swoje wieczne powołanie. Kościół zaś oparty w swoich podstawach na miłości Zbawiciela przyczynia się do tego, by w granicach narodu i między narodami szerzej krzewiła się sprawiedliwość i miłość. Kościół głosząc prawdę ewangeliczną i rozjaśniając światłem swej nauki i świadectwem okazywanym przez wiernych wszelkie dziedziny aktywności ludzkiej, szanuje również i popiera polityczną wolność i odpowiedzialność obywateli”.

4. Uznanie w systemie prawnym polskim (art. 25 ust. 3 Konstytucji)

Zasada autonomii i niezależności państwa i Kościoła została przyjęta także do polskiego systemu prawnego i stanowi zasadę konstytucyjną, o której mowa w art. 25 ust. 3 Konstytucji. Przepis ten stanowi: „Stosunki między państwem a kościołami i innymi związkami wyznaniowymi są kształtowane na zasadach poszanowania ich autonomii oraz wzajemnej niezależności każdego w swoim zakresie, jak również współdziałania dla dobra człowieka i dobra wspólnego”.

46 Zob. tamże.

47 W oryginale: „Communitas politica et Ecclesia in proprio campo ab invicem sunt independentes et autonomae”.

Podobna zasada obowiązuje w konstytucji Republiki Włoskiej z 1947 r.⁴⁸ (art. 7 ust. 1: „Państwo i Kościół katolicki są, każdy we własnym porządku, niezależni i suwerenni”; w oryginale: „Lo Stato e la Chiesa cattolica sono, ciascuno nel proprio ordine, indipendenti e sovrani”).

5. Uznanie w prawie międzynarodowym (art. 1 Konkordatu)

Zasada niezależności i autonomii państwa i Kościoła jest potwierdzona w Konkordacie, którego art. 1 stanowi: „Rzeczpospolita Polska i Stolica Apostolska potwierdzają, że Państwo i Kościół Katolicki są – każde w swej dziedzinie – niezależne i autonomiczne oraz zobowiązują się do pełnego poszanowania tej zasady we wzajemnych stosunkach i we współdziałaniu dla rozwoju człowieka i dobra wspólnego”.

6. Zasada autonomii Kościoła

Zasada autonomii Kościoła znalazła też potwierdzenie w art. 2 Ustawy z 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej⁴⁹. Przepis ten brzmi: „Kościół rządzi się w swych sprawach własnym prawem, swobodnie wykonuje władzę duchowną i jurysdykcyjną oraz zarządza swoimi sprawami”.

7. Zasada autonomii czy też niezależności i autonomii państwa i Kościoła?

Komentowany Dekret w akapicie „Przypominając” preambuły wskazuje na „zasadę *autonomii* państwa i Kościoła”, przywołując w ten sposób podstawy prawne działania ustawodawcy kościelnego polskiego. Należy jednak wskazać, że zasada ta powinna brzmieć w pełni: „autonomii i niezależności” (lub: „niezależności i autonomii”

48 Zob. tamże.

49 Dz. U. z 2019 roku poz. 1347.

– w tradycji Kościoła według *Gaudium et spes*, nr 76,3 i art. 1 Konkordatu). Co więcej, takie jest brzmienie art. 25 ust. 3 Konstytucji („zasady poszanowania *autonomii* [państwa i Kościoła] oraz *wzajemnej niezależności* każdego w swoim zakresie”).

We włoskim Decreto/1999 oraz Decreto/2018 (preambuła, akapit „Considerato che”, asterysk pierwszy) ustawodawca kościelny odwołuje się do pełnej zasady – niezależności i autonomii, wskazując na jej źródła w porządku Kościoła, czyli nr 76 *Gaudium et spes* (przyp. 2). Wydaje się, że takie odesłanie jest poprawniejsze niż to, które zastosował polski ustawodawca kościelny w komentowanym akapicie „Przypominając” preambuły Dekretu. Co prawda, można zastosować wersję skróconą przedmiotowej zasady instytucjonalnych relacji państwa i Kościoła („zasada autonomii”)⁵⁰, ale nie wydaje się to wskazane w akcie prawnym.

De lege ferenda zatem należy postulować pełne odwołanie zasady autonomii i *niezależności* państwa i Kościoła.

8. Ochrona danych osobowych jako przykład ochrony niezależności i autonomii Kościoła „w swoim zakresie”

Kościół w Polsce odwołuje się w Dekrecie do podstaw konstytucyjnych swojej działalności, gdyż chodzi o ów aspekt konstytucyjny czy raczej kompetencyjny: na ile państwo może ingerować w sprawę Kościoła, a na ile Kościół może regulować działanie swoich instytucji⁵¹. Niezależność i autonomia Kościoła wobec państwa nie ma bowiem charakteru absolutnego⁵². Może to być zagrożenie dość prob-

50 Tak właśnie por. M. Hucal, *Wolność sumienia i wyznania w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka*, Warszawa 2012, s. 151; P. Sobczyk, *Autonomia związków wyznaniowych*, w: *Leksykon prawa wyznaniowego. 100 podstawowych pojęć*, red. A. Mezglewski, Warszawa 2014, s. 1–7.

51 Tak też wyraźnie w doktrynie włoskiej; por. V. Marano, *La protezione dei dati personali fra diritto statale e „garanzie” confessionali*, „*Ius Ecclesiae*” 18 (2006), s. 75.

52 Por. P. Stanisławski, *Naczelne zasady...*, s. 82, nb. 90.

lematyczne, zwłaszcza jeśli chodzi o *res mixtae* (sprawy mieszane), które mogą być w kompetencji tak państwa, jak i Kościoła.

9. Ochrona danych osobowych w Kościele jako sprawy mieszane (*res mixtae*)

Wbrew stanowisku w doktrynie, że ochrona danych osobowych należy do zarządzania sprawami własnymi przez Kościół⁵³, trzeba uznać, że dziedzina ta może też być *res mixta* w zakresie poza „dziedziną Kościoła” (np. ochrona danych osobowych w szkołach instytutów zakonnych)⁵⁴. Z jednej bowiem strony ochroną danych osobowych zajmuje się ustawodawstwo państwowe, a z drugiej – prawo kanoniczne poprzez ochronę prywatności i dobrego imienia, a także przez własne regulacje, zwłaszcza komentowany Dekret i inne akty normatywne.

10. Dwa modele kościelnych regulacji ochrony danych osobowych

W zależności od przyjętego w systemie prawnym (konstytucji) danego państwa modelu zasady autonomii Kościoła i państwa w interesującym tutaj zakresie ochrony danych osobowych można wyróżnić dwa modele regulacji. Państwo bowiem może pozwolić Kościołowi na pełną autonomię w tej dziedzinie, i tak właśnie jest w *modelu niemieckim*. Może też być tak, że państwo pozwoli Kościołowi na wąską regulację, tylko w swoim zakresie, jak to ma miejsce w *modelu włoskim*⁵⁵.

53 Tak właśnie por. A. Mezglewski, *Działalność związków wyznaniowych w przestrzeni spraw własnych*, w: A. Mezglewski, H. Misztal, P. Stanisławski, *Prawo wyznaniowe...*, s. 232–236, nb. 289–293.

54 Por. P. Skonieczny, *Zakres podmiotowy...*, s. 75, przyp. 24.

55 Por. tamże, s. 75–76.

11. Podstawy prawne obydwu modeli

Te różnice nie biorą się znikąd. Inne są bowiem umocowania poszczególnych biskupów diecezjalnych w Niemczech, a inne – w działaniach episkopatu włoskiego.

Regulacja niemiecka (KDG) ma umocowanie w ustawie państwowej. W preambule niemiecka KDG odwołuje się nie tylko do podstawowych praw i wolności człowieka, ale też do konstytucji niemieckiej (prawo do własnego i samodzielnego zarządzania i administracji Kościoła z art. 140 *Grundgesetz* w zw. z art. 137 ust. 3 konstytucji weimarskiej⁵⁶), a także na art. 91 RODO.

Natomiast przy wydawaniu włoskich Decreto/1999 oraz Decreto/2018 kompetencja leżała jedynie w normach prawa kanonicznego, ze wskazaniem na konstytucyjne, ogólne zasady autonomii i niezależności państwa i Kościoła, wraz z odwołaniem się w Decreto/2018 do art. 17 ust. 1 TFUE. We włoskiej tradycji konstytucyjnej państwo powstrzymuje się od regulowania kwestii wewnątrzkościelnych⁵⁷. Ta czysto kanoniczna kompetencja wyraźnie wynika z preambuły włoskiego dekretu, powołującej się na mandat specjalny Stolicy Świętej oraz na kan. 455 CIC⁵⁸.

12. Model niemiecki

Każda działalność jednostki kościelnej podlega niemieckiej regulacji KDG. Nie ma znaczenia, czy dokonuje się ona w ramach działalności kultowej czy religijnej. Przetwarzanie danych może dokonywać się

56 Przepis ten brzmi w oryginale: „Jede Religionsgesellschaft ordnet und verwaltet ihre Angelegenheiten selbständig innerhalb der Schranken des für alle geltenden Gesetzes. Sie verleiht ihre Ämter ohne Mitwirkung des Staates oder der bürgerlichen Gemeinde”. Cytowanie za, on-line: https://www.gesetze-im-internet.de/gg/art_140.html (2018-05-24).

57 Por. D. Mogavero, *Diritto...*, s. 592.

58 Por. P. Skonieczny, *Zakres podmiotowy...*, s. 77.

w ramach działalności wychowawczej, szpitalnej, wydawniczej i będzie poddane kościelnej regulacji KDG. Wystarczy jedna przesłanka, żeby przetwarzanie danych osobowych dokonywało się w szkołach, szpitalach czy wydawnictwach prowadzonych przez Kościół katolicki. Nie ma też znaczenia, czy osoba, której dane dotyczą, jest rzymskim katolikiem; dość, że korzysta z katolickiego szpitala czy wydawnictwa albo uczęszcza do katolickiej szkoły⁵⁹.

13. Model włoski

W modelu włoskim Kościół reguluje ochronę danych osobowych tylko o tyle, o ile dotyczy to jego spraw w ramach konstytucyjnej zasady autonomii Kościoła i państwa. Nie każda zatem działalność jednostki kościelnej związana z przetwarzaniem danych osobowych będzie przez Kościół regulowana lub spowoduje jego zainteresowanie. Kościół bowiem w dekrete włoskim ograniczył się do regulacji ochrony danych osobowych, jeżeli występują trzy elementy wskazujące na zasadę jego autonomii⁶⁰.

Przed wszystkim Kościół interesują dane osobowe jego członków, byłych członków, osób, które mają z nim kontakt ze względu na różne cele (np. zawarcie małżeństwa z katolikiem; element osobowy).

Ponadto Kościół interesuje się danymi osobowymi tylko ze względu na swoją misję: przetwarza je tylko w tym celu, dla którego je otrzymał (element teleologiczny). Będą zatem to działalność kulturalna czy religijna, ukierunkowane bezpośrednio na wykonywanie kultu i cele duszpasterskie, formację duchowieństwa, w tym zakonników, cele misjonarskie, katechetyczne, wychowania

59 Tamże, s. 76. Zob. Th. Bruggmann, J. Ferner, H. Klebs, *Lexicon für IT-Recht 2017/2018. Die wichtigsten Praxisthemen*, hrsg. E. Ehmann, Heidelberg 2017, s. 113.

60 Por. M. Ganarin, *Salvaguardia dei dati sensibili di natura religiosa e autonomia confessionale. Spunti per un'interpretazione secundum Constitutionem del regolamento europeo n. 2016/679*, „Stato, Chiese e pluralismo confessionale” (Rivista telematica: www.statoechiese.it) 11 (2018), s. 11.

chrześcijańskiego. Nie będą zaś nimi takie obszary działalności, które są różne od celów religijnych i kultu, np. opiekuńczo-wychowawcze, szkolnictwo, edukacja i kultura, działalność gospodarcza albo nastawiona na zysk⁶¹.

Ostatni element jest kontekstualny: Kościół może określić zakres, w którym dane osobowe mogą być przetwarzane w ramach jego autonomii⁶².

14. Porównanie obydwu modeli

Różnice między modelem włoskim i niemieckim są daleko idące. To, co jest możliwe pod rządem niemieckiej KDG, nie jest możliwe w myśl włoskiego dekretu. O ile niemiecki model jest bardzo ekspansywny i zewnętrzny, o tyle model włoski jest zachowawczy i w zasadzie wewnętrzny⁶³. W modelu niemieckim Kościół jest upoważniony przez państwo do szerokiego działania. Konsekwentnie jego regulacja jest stworzona na wzór ustawy państwowej⁶⁴, musi bowiem sprostać zadaniom, które przed nią stawia rzeczywistość obrotu prawnego. Takich trudności nie napotyka włoskie Decreto/2018, ogranicza się bowiem do kwestii religijnych i kultu w Kościele oraz wobec swoich członków. W te kwestie zaś państwo ingerować nie może, gdyż jest to materia autonomii Kościoła⁶⁵.

15. Wybór modelu włoskiego dla Kościoła w Polsce

Na gruncie komentowanego Dekretu można stwierdzić, że jego podstawa prawna – podobnie jak w modelu włoskim – ogranicza się do prawa kanonicznego; został on wydany na podstawie kan. 455

61 Zob. M. Ganarin, *Salvaguardia...*, s. 11, przyp. 26.

62 P. Skonieczny, *Zakres podmiotowy...*, s. 75–76. Por. M. Ganarin, *Salvaguardia...*, s. 11.

63 P. Skonieczny, *Zakres podmiotowy...*, s. 76.

64 Zawiera ona aż 58 paragrafów, składających się z wielu często ustępów.

65 P. Skonieczny, *Zakres podmiotowy...*, s. 77.

CIC⁶⁶. Jednocześnie Dekret wskazuje na zasadę autonomii państwa i Kościoła, gdyż stanowi realizację tej zasady odnośnie do tych spraw dotyczących ochrony danych osobowych, które są w kręgu zainteresowania tak państwa, jak i Kościoła.

16. Postulat *de lege ferenda*

Wydaje się jednak, że polski ustawodawca kościelny nie zwrócił uwagi na różnice modelowe przy przygotowywaniu Dekretu. Dekret napisany jest bowiem według modelu niemieckiego, powielając postanowienia RODO, choć nie było potrzeby, żeby tak regulować tę kwestię, gdy spojrzeć na fundamentalne, konstytucyjne wręcz, różnice między ustanowieniem relacji państwa i Kościoła w Niemczech i w Polsce. *De lege ferenda* należy postulować zatem odwrót od niemieckiej techniki legislacyjnej w zakresie ochrony danych osobowych w Kościele, gdyż nie ma dla niej uzasadnienia w polskim systemie prawnym, a zwłaszcza w przyjętym modelu relacji państwa i Kościoła. Należy więc postulować zharmonizowanie modelu do przyjęcia (włoskiego) z techniką ustawodawczą nowego dekretu ogólnego w tej dziedzinie (włoską właśnie, a nie niemiecką).

17. Konsekwencje wybranego modelu dla wykładni Dekretu: *secundum Constitutionem*

Niezależnie od przyjętej techniki legislacyjnej Dekretu, konsekwentnie do jedynie możliwego w polskim systemie prawnym modelu relacji państwa i Kościoła, na wzór modelu włoskiego – należy przyjąć wykładnię ochrony danych osobowych w Kościele. Wykładania ta ma się dokonywać *secundum Constitutionem*⁶⁷, wskazując na zasadę autonomii państwa i Kościoła oraz na wolność religijną jako na

66 Tamże, s. 77.

67 Por. V. Marano, *La protezione...*, s. 78; M. Ganarin, *Salvaguardia...*, s. 15–16.

czynniki kształtujące ochronę danych osobowych w Kościele⁶⁸. Takiej wykładni przepisów komentowanego Dekretu i innych kościelnych przepisów dotyczących ochrony danych osobowych mają dokonywać wykonujący władzę w Kościele i stosujący te regulacje. Z drugiej jednak strony wykładnia *secundum Constitutionem* – w myśl zasady autonomii i niezależności państwa i Kościoła oraz wolności religijnej – wiąże również organy władzy publicznej stosujące odpowiednie przepisy o ochronie danych osobowych obowiązujące w Polsce.

18. Wykluczenie ingerencji państwa w komentowany Dekret

Zgodnie z konstytucyjną zasadą niezależności i autonomii państwa i Kościoła państwo nie może *bezpośrednio* ingerować w komentowany Dekret i sprawdzać jego zgodność z RODO (por. art. 91 RODO) czy z innymi aktami prawnymi obowiązującymi w Polsce. Taka interwencja byłaby bowiem naruszeniem art. 25 ust. 3 Konstytucji oraz art. 1 i 5 Konkordatu. Jednakże państwo może *pośrednio* ingerować w danej, konkretnej sprawie naruszenia praw i wolności obywateli⁶⁹.

19. Brak odwołania w Dekrecie do klauzuli kościelnej z prawa europejskiego

We włoskim Decreto/2018 kościelny ustawodawca partykularny cytuje art. 17 ust. 1 TFUE. Przepis ten brzmi: „Unia szanuje status przyznany na mocy prawa krajowego kościołom i stowarzyszeniom lub wspólnotom religijnym w Państwach Członkowskich i nie narusza tego statusu”. Jest to tzw. klauzula kościelna⁷⁰. Oznacza ona uznanie

68 P. Skonieczny, *Zakres podmiotowy...*, s. 77–78.

69 Por. M. Ganarin, *Salvaguardia...*, s. 27–29; P. Skonieczny, *Zakres podmiotowy...*, s. 80.

70 Por. P. Stanisławski, *Stosunek Unii Europejskiej do religii i kościołów*, w: *Prawo wyznaniowe...*, s. 35, 37–38, nb. 41, 45.

prawa Kościoła do samookreślenia i nieingerencji w relacji państwa i Kościoła. Kościół co prawda nie jest uważany za podmiot prawa publicznego, ale jest to organizacja mająca specyficzne cechy⁷¹. Wydaje się, że dobrze by się stało, gdyby *de lege ferenda* takie odesłanie znalazło się w komentowanym Dekrecie. Zob. wyżej, teza 8, preambuła, I. Uwagi ogólne.

mając na względzie konieczność pogodzenia ochrony danych osobowych z korzystaniem z podstawowego prawa do wolności religijnej, zagwarantowanego również w prawie pozytywnym, także w jego wymiarze instytucjonalnym,

1. Wolność religijna w modelu włoskim

Model włoski ochrony danych osobowych w Kościele opiera się nie tylko na konstytucyjnej zasadzie autonomii i niezależności Kościoła i państwa, ale jest też metarealizacją wolności religijnej w tym właśnie zakresie, jak podkreśla się w literaturze⁷². W tym zatem zakresie, w którym z punktu widzenia państwa następuje zderzenie z wolnością religijną, nie może mieć zastosowania ani RODO, ani żadna inna regulacja stosowana przez państwo. Państwo bowiem w sprawach, które nie należą do „jego zakresu”, nie jest kompetentne. I odwrotnie, w tych sprawach, w których Kościół nie działa w ramach wolności religijnej, nie jest upoważniony w modelu włoskim do samodzielnej regulacji⁷³. Regulacja włoska co prawda ani w Decreto/1999, ani w Decreto/2018 nie powołuje się na wolność religijną,

71 Zob. K. Orzeszyna, *Podstawy relacji między państwem a kościołami w konstytucjach państw członkowskich i traktatach Unii Europejskiej*, Lublin 2007, s. 266.

72 Por. M. Ganarin, *Salvaguardia...*, s. 12.

73 Por. P. Skonieczny, *Zakres podmiotowy...*, s. 77.

ale jej założenie w kościelnej regulacji ochrony danych osobowych nie jest kwestionowane.

2. Konstytucyjnie chroniona wolność religii jako podstawa do regulacji w Dekrecie

Konstytucja wprost stanowi o wolności religii w art. 53 ust. 1, który stanowi: „Każdemu zapewnia się wolność sumienia i religii”. Kościół w Polsce w akapicie „Mając” preambuły Dekretu odwołuje się zaś bezpośrednio do wolności „religijnej”. W ten sposób Kościół w Polsce rości sobie prawo do własnej regulacji w zakresie ochrony danych osobowych.

Należy wskazać na pewne ułomności Dekretu, formułując w ten sposób wnioski *de lege ferenda*. Dekret bowiem niezbyt poprawnie stanowi o „wolności religijnej”, zamiast: „wolności religii” – jak *verba legis* Konstytucji, do której chyba przecież nawiązuje. Ponadto zaś polski ustawodawca kościelny stworzył „prawo do wolności”; wolność się gwarantuje, ale nie zamyka się jej (i tym samym: ogranicza) do jakiegoś prawa.

3. Podstawa wydania Dekretu z motywu 4 RODO

Samo RODO w motywie 4 wyraźnie ogranicza swoje działanie w tym zakresie, w którym działa wolność religijna. Tym samym Kościół zyskuje kolejną podstawę swojego działania ustawodawczego, żądając jego uznania na forum państwowym. Motyw 4 RODO stanowi bowiem: „Przetwarzanie danych osobowych należy zorganizować w taki sposób, aby służyło ludzkości. Prawo do ochrony danych osobowych *nie jest prawem bezwzględnym*; należy je postrzegać w kontekście jego funkcji społecznej i wyważyć względem innych praw podstawowych w myśl *zasady proporcjonalności*. *Niniejsze rozporządzenie nie narusza praw podstawowych, wolności i zasad uznanych w Karcie praw podstawowych* – zapisanych

w Traktatach – w szczególności prawa do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, domu oraz komunikowania się, ochrony danych osobowych, *wolności* myśli, *sumienia i religii*, wolności wypowiedzi i informacji, wolności prowadzenia działalności gospodarczej, prawa do skutecznego środka prawnego i dostępu do bezstronnego sądu oraz różnorodności kulturowej, religijnej i językowej⁷⁴.

4. „Pogodzenie” ochrony danych osobowych z wolnością religii

Akapit „Mając” preambuły Dekretu powołuje się na – dość zawile sformułowaną – „konieczność pogodzenia ochrony danych osobowych z korzystaniem z podstawowego prawa do wolności religijnej, zagwarantowanego również w prawie pozytywnym, także w jego wymiarze instytucjonalnym”.

Jest jasne, że regulacje ochrony danych osobowych w Kościele zostały wymuszone przez ustawodawstwa państwowe tzw. wystąpieniami z Kościoła. Ateiści żądali wykreślenia swoich danych osobowych, powołując się na wolność religii, gwarantowaną według prawa państwowego, zwanym – jak się wydaje – „prawem pozytywnym” w powołanym wyżej akapicie preambuły Dekretu. Nie wydaje się jednak, że o taką właśnie „konieczność pogodzenia” obydwu instytucji prawnych chodzi.

Bardziej chodzi o pogodzenie prawa Kościoła do swobodnego pełnienia swojej misji (por. art. 5 Konkordatu), w tym strzeżenia prawdy o sakramentach świętych, zwłaszcza o tych, które wyciskają niezatarte znamię i nie mogą być usunięte z kościelnych zbiorów danych (chrzest, bierzmowanie, święcenia – por. kan. 845 § 1 CIC). W tym zakresie Kościół ma prawo do głoszenia Ewangelii (por. kan. 747 § 1 CIC), w tym depozytu wiary, do którego należą sakramenty święte (por. kan. 841 CIC *in princ.*). Kościół ma też prawo bronić – w ramach swojej misji – prawdy o przyjętych sakramentach

74 Kursywa – własna.

w poszczególnych przypadkach wiernych. Stąd też wywodzi się prawo Kościoła do własnej jurysdykcji i zarządzania tymi danymi osobowymi wiernych (por. art. 5 Konkordatu). Wolność religii tych wiernych, którzy formalnym aktem występują z Kościoła, nie może naruszać tych praw Kościoła. O takie „pogodzenie” chodzi raczej w powołanym akapicie preambuły.

5. Pomieszenie porządków państwowego i kanonicznego

Jeśli wziąć pod uwagę treść tezy poprzedzającej, wydaje się, że w komentowanym akapicie „Mając” preambuły Dekretu doszło do pomieszenia porządków państwowego i kanonicznego, a w tym języków prawnych z dwóch różnych systemów prawnych. Ustawodawca partykularny polski posługuje się bowiem w komentowanym akapicie preambuły między innymi wyrażeniami z art. 5 Konkordatu („prawo do wolności religijnej”), które uzasadniają prawa Kościoła. Tymczasem wskazuje na system prawa państwowego polskiego, opisując pewną rzeczywistość faktyczno-prawną („ochronę danych osobowych” i „wolność religii” występujących z Kościoła obywateli), ale posługując się nie językiem prawnym polskiej Konstytucji, lecz umowy międzynarodowej. W rezultacie dochodzi do pomieszenia języków prawnych, a sama treść tego akapitu preambuły jest niejasna.

6. Polskie orzecznictwo sądowe dotyczące ochrony danych osobowych w Kościele (przykłady)

- a) NSA, wyrok z dnia 18 października 2013 r. (I OSK 2541/12), Legalis nr 1330262,
- b) NSA, wyrok z dnia 24 października 2013 r. (I OSK 1828/12), Legalis nr 806801,
- c) NSA, postanowienie składu siedmiu sędziów z dnia 21 maja 2018 r. (I OPS 6/17), Legalis nr 1768929,

- d) NSA, wyrok dnia 19 lutego 2016 r. (I OSK 3111/14), Legalis nr 1454875,
- e) WSA w Warszawie, postanowienie z dnia 28 kwietnia 2014 r. (II SA/Wa 389/14), Legalis nr 1000011.

■ ■ ■

działając w celu uszczegółowienia przepisów Kodeksu Prawa Kanonicznego i uaktualnienia przepisów prawa partykularnego,

1. „Uszczegółowienie” przepisów kodeksowych

Jak już o tym była mowa w tezie 4 do akapitu „Biorąc” preambuły Dekretu, przepisy komentowanego Dekretu są przepisami szczegółowymi wobec ogólnego prawa do dobrego imienia i ochrony własnej prywatności (w tym ochrony danych osobowych) z kan. 220 CIC i kan. 23 CCEO. Przepisy Dekretu są *leges speciales* wobec przepisów kan. 220 CIC i kan. 23 CCEO (oraz innych rozszaniach po kodeksach), stanowiących *leges generales* bądź wręcz zasadę prawa znajdującą swoje zastosowanie w poszczególnych instytucjach prawa kanonicznego powszechnego oraz partykularnego i specjalnego.

2. Postulat *de lege ferenda*

Nie chodzi oczywiście tylko o przepisy Kodeksu łacińskiego z 1983 r., jak stanowią *verba legis* komentowanego Dekretu w akapicie „Działając” preambuły. Dekret bowiem stosuje się również do publicznych kościelnych osób prawnych rządzących się prawem wschodnim. Stąd należy dodać odesłanie także do przepisów Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich.

3. „Uaktualnienie” przepisów prawa partykularnego

Z komentowanego akapitu „Działając” preambuły Dekretu wynika, że ustawodawca partykularny polski poprzez nowe przepisy obowiązujące w całym Kościele w Polsce zamierzał tym samym „uaktualnić” przepisy prawa partykularnego w poszczególnych Kościołach partykularnych w Polsce, a chyba też i w poszczególnych częściach działających w Polsce instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego. To nie najszcześniejsze, bo nie pochodzące z języka kanonicznego sformułowanie, oznacza – jak się wydaje – uchylene lub zmianę dotychczas obowiązujących w Polsce przepisów dotyczących ochrony danych osobowych. Należy przyjąć, że w myśl kan. 20 CIC (kan. 1502 CCEO) wszystkie ewentualne przepisy w tym przedmiocie są uchylone wskutek uporządkowania w całości tego przedmiotu przez Dekret. Jakkolwiek w przepisach końcowych komentowanego Dekretu brak jest specjalnej abrogacji czy derogacji (por. rozdz. VII Dekretu, czyli art. 43 i art. 44), to jednak ma zastosowanie kan. 20 CIC (kan. 1502 CCEO).

4. Nieobowiązywanie instrukcji z 2009 roku

Z pewnością nie obowiązuje już, nawet jeśli mieć poważne zastrzeżenia co do jej wcześniejszej mocy wiążącej, instrukcja Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych i Sekretariatu Konferencji Episkopatu Polski z dnia 23 września 2009 r. „Ochrona danych osobowych w działalności Kościoła katolickiego w Polsce”. Zob. wyżej, teza 14 do preambuły, „Biorąc”.

Bibliografia

I. Źródła

1. Kościelne

1.1. Doktrynalno-religijne

Katechizm Kościoła Katolickiego, Poznań 2002.

Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych, opracował zespół biblistów polskich z inicjatywy benedyktynów tyńieckich, Poznań–Warszawa 1983.

Papieska Rada Iustitia et Pax, *Kompendium nauki społecznej Kościoła*, przekł. D. Chodyniecki, A. Dalach, J. Nowak, red. J. Kupny, Kielce 2005.

1.2. Źródła kanonicznego prawa powszechnego i enuncjacje tego prawa dotyczące

Codex Iuris Canonici, auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus, 25.01.1983, AAS 75 (1983/II) III–XXX; 1–317; errata, 22.09.1983, AAS 75 [1983] 321–324. Przekł. polski: *Codex Iuris Canonici* auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus. Kodeks Prawa Kanonicznego. Przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Poznań 1984.

Franciscus PP., Litterae Apostolicae motu proprio datae *De concordia inter Codices* quibus nonnullae normae Codicis Iuris Canonici immutantur, 31.05.2016, „L'Osservatore Romano” z 16.09.2016, s. 4–5 (z przekł. włoskim); ponadto on-line: <http://w2.vatican.va/content/francesco/la/>

motu proprio/documents/papa-francesco-motu-proprio_20160531_de-concordia-inter-codices.html (2017-03-04). Przekł. polski całości w: *Chrzest i małżeństwo – harmonizacja ustawodawstwa*, red. H. Stawniak, R. Kamiński, Warszawa 2018, s. 197–204; przekł. preambuły i klauzuli końcowej W. Góralski, przekł. części normatywnej on-line: <http://www.diecezja.pl/duchowni-i-konsekrowani/listy-i-dekrety/zmiany-w-kodeksie-prawa-kanonicznego-dokonane-przez-papieza-franciszka-w-motu-proprio-de-concordia-inter-codices-z-dnia-31-05-2016-r-opublikowanego-w-dniu-15-09-2016-r.html> (2017-03-04).

Ioannes Paulus PP. II, Litterae Apostolicae motu proprio datae *La cura vigilantissima* quibus lex promulgatur de Sanctae Sedis tabulariis, 21.03.2005, AAS 97 (2005), s. 353–376.

Ioannes Paulus PP. II, Constitutio Apostolica *Pastor bonus* de Romana Curia, 28.06.1988, AAS 80 (1988), s. 841–912. Przekł. polski w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*, red. i opr. W. Kacprzyk, M. Sitarz, Lublin 2006, s. 217–257.

Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II, Constitutio dogmatica *Lumen gentium* de Ecclesia, 21.11.1964, przekł. Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekrety, deklaracje. Tekst łacińsko-polski*, Paryż 1967, s. 77–175.

Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II, Constitutio pastoralis *Gaudium et spes* de Ecclesia in mundo huius temporis, 7.12.1965, AAS 58 (1966), s. 1025–1115; przekł. Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekrety, deklaracje. Tekst łacińsko-polski*, Paryż 1967, s. 533–657.

Secretaria Status, Instructio *Secreta continere* de secreto pontificio, 4.02.1974, AAS 66 (1974), s. 89–92; zmiana: Segretario di Stato, Rescriptum “ex audientia SS.mi” *In riferimento* de Regulis, quae ad Secretum Pontificium spectant, 5.12.2016, AAS 109 (2017), s. 72, „Communicatio-nes” 49/2 (2017), s. 287.

1.3. Źródła prawa partykularnego i enuncjacje tego prawa dotyczące

- Anordnung über den kirchlichen Datenschutz lub Kirchliche Datenschutzordnung (KDO), 5.12.1977.
- Arcybiskup Metropolita Częstochowski, Instrukcja dotycząca prowadzenia parafialnych ksiąg: ochrzczonych, I komunii świętej, bierzmowanych, małżeństw i zmarłych, 19.09.2011, on-line: <http://kuriaczestochowa.pl/wp-content/uploads/2013/02/9a.pdf> (2016-12-01).
- Congregatio pro Episcopis, Decretum *Italiae* de Conferentiae Episcoporum decreti generalis recognitione, Prot. N. 757/005, 23.05.2018, on-line: <https://www.chiesacattolica.it/wp-content/uploads/sites/31/2018/05/25/decreto-di-promulgazione-24.05.2018.pdf> (2018-05-25).
- Consiglio Episcopale Permanente della Conferenza Episcopale Italiana, Schema-tipo di Regolamento degli Archivi ecclesiastici italiani, 27-30.03.1995, „Notiziario della Conferenza Episcopale Italiana” z 5.11.1997, nr 8, s. 227-237.
- Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych i Sekretariat Konferencji Episkopatu Polski, Instrukcja „Ochrona danych osobowych w działalności Kościoła katolickiego w Polsce”, 23.09.2009, „Akta Konferencji Episkopatu Polski” 16/2 (2009), s. 53-59, on-line: https://giodo.gov.pl/data/filemanager_pl/wsp_krajowa/KEP.pdf (2018-05-25).
- Instrukcja o kancelarii parafialnej, w: IV Synod Diecezji Tarnowskiej (1982-1986), Tarnów 1990, s. 266-283.
- Konferencja Episkopatu Polski, Dekret ogólny *Na podstawie kan. 877 § 3* dotyczący sporządzenia i modyfikacji aktu chrztu w związku z przysposobieniem, 14.03.2017, „Akta Konferencji Episkopatu Polski” 30 (2018), bez paginacji, on-line: <http://episkopat.pl/wp-content/uploads/2018/06/DekretOgolnyKEPDotyczacySporzadzeniaIModyfikacjiAktuChrztuWZwiazkuZPrzysposobieniem-1.pdf> (2018-08-01).
- Konferencja Episkopatu Polski, Oświadczenie w sprawie promulgacji Dekretu ogólnego Konferencji Episkopatu Polski dotyczącego sporządzenia i modyfikacji aktu chrztu w związku z przysposobieniem, 19.06.2018,

„Akta Konferencji Episkopatu Polski” 30 (2018), bez paginacji, on-line: http://episkopat.pl/wp-content/uploads/2018/06/Oswiadczenie_PromulgacjaDekretuOgolnegoKEPDotyzacegoSporzadzeniaIModyfikacjiAktuChrztuWZwiazkuZPrzysposobieniem.pdf (2018-08-01).

Konferencja Episkopatu Polski, Dekret ogólny w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim wydany przez Konferencję Episkopatu Polski, w dniu 13 marca 2018 r., podczas 378. Zebrania Plenarnego w Warszawie, na podstawie kan. 455 Kodeksu Prawa Kanonicznego, w związku z art. 18 Statutu KEP, po uzyskaniu specjalnego zezwolenia Stolicy Apostolskiej z dnia 3 czerwca 2017 r., „Akta Konferencji Episkopatu Polski” 30 (2018), s. 31–54.

Konferencja Episkopatu Polski, Dekret ogólny *Jednym z podstawowych obowiązków* w sprawie wystąpień z Kościoła oraz powrotu do wspólnoty Kościoła, 7.10.2015, „Akta Konferencji Episkopatu Polski” 27 (2015), s. 101–104. Konferencja Episkopatu Polski; bez paginacji, on-line: <http://episkopat.pl/wp-content/uploads/2018/06/DekretOgolnyKEPWSprawieOchronyOsobFizycznychWZwiazkuZPrzetwarzaniemDanychOsobowychWKoscieleKatolickim.pdf> (2018-07-31).

Konferencja Episkopatu Polski, Instrukcja o przygotowaniu do zawarcia małżeństwa w Kościele katolickim z dnia 5 września 1986 r., „Akta Konferencji Episkopatu Polski” 1 (1998), s. 85–137.

Konferencja Episkopatu Polski, Oświadczenie dotyczące promulgacji Dekretu ogólnego w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim, SEP-D/2.9.14-5, 30.04.2018, on-line: http://episkopat.pl/wp-content/uploads/2018/04/Oswiadczenie_dekret_dane.pdf (2018-05-25); wersja promulgowana w „Aktach Konferencji Episkopatu Polski”, on-line: http://episkopat.pl/wp-content/uploads/2018/06/Oswiadczenie_PromulgacjaDekretuOgolnegoKEPWSprawieOchronyOsobFizycznychWZwiazkuZPrzetwarzaniemDanychOsobowychWKoscieleKatolickim.pdf (2018-07-31).

- Konferencja Episkopatu Polski, Przepisy o prowadzeniu ksiąg parafialnych: ochrzczonych, bierzmowanych, małżeństw i zmarłych oraz księgi stanu dusz, 5–7.09.1947, w: F. Bączkowicz, J. Baron, W. Stawinoga, *Prawo kanoniczne. Podręcznik dla duchowieństwa*, t. 2, Opole 1958, s. 597–615, on-line: http://wystap.pl/wp-content/files/instrukcja_o_prowadzeniu_ksig_parafialnych_z_1947_roku.pdf (2016-11-29). Dekret podaje inną datę: 26.10.1947.
- Kościelny Inspektor Ochrony Danych, Praktyczne wskazania z dnia 13 września 2020 r. dotyczące ochrony danych osobowych w archiwach kościelnych wydane przez KIOD (Archiwum KIOD).
- Kościelny Inspektor Ochrony Danych, Propozycje zmian w Dekrecie ogólnym w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim z 2018 r. (Archiwum KIOD).
- Ministro per i beni e le attività culturali e il Presidente della Conferenza Episcopale Italiana, Intesa circa la conservazione e la consultazione degli archivi storici e biblioteche degli enti e istituzioni ecclesastiche, 18.04.2000, „Notiziario della Conferenza Episcopale Italiana” z 15.07.2000, nr 6, s. 168–186.
- Österreichische Bischofskonferenz, Decretum Generale über den Datenschutz in der Katholischen Kirche in Österreich und ihren Einrichtungen (Kirchliche Datenschutzverordnung), 6–9.11.2017, „Amtsblatt der Österreichischen Bischofskonferenz” 74 (2018), II.2, s. 9–13 oraz on-line: https://www.bischofskonferenz.at/pages/glossary_list_siteswift?s=3804&ts=1527006443 (2018-05-22).
- Statut Konferencji Episkopatu Polski, on-line: <https://episkopat.pl/statut-konferencji-episkopatu-polski> (2020-11-12).
- Vollversammlung des Verbandes der Diözesen Deutschlands, Gesetz über den Kirchlichen Datenschutz (KDG), 20.11.2017, „Kirchliches Amtsblatt für die Diözese Fulda” 134 (2018), Stück V, Nr. 62, s. 49–77.

2. Świeckie

2.1. Ustawodawstwo

Costituzione della Repubblica Italiana, 2.06.1946, on-line: <https://www.senato.it/documenti/repository/istituzione/costituzione.pdf> (2018-08-03).

Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland in der im Bundesgesetzblatt Teil III, Gliederungsnummer 100-1, veröffentlichten bereinigten Fassung, das zuletzt durch Artikel 1 des Gesetzes vom 13. Juli 2017 (BGBl. I S. 2347) geändert worden ist, 23.05.1949, on-line: <https://www.gesetze-im-internet.de/gg/BJNR000010949.html> (2018-05-25).

Konkordat między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską, podpisany w Warszawie dnia 28 lipca 1993 r., Dz. U. z 1998 r. nr 51 poz. 318.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2.04.1997, Dz. U. z 1997 r. nr 78 poz. 483 z późn. zm.

Parlament Europejski i Rada (UE), Rozporządzenie 216/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych), Dz. Urz. L 119 z 4.05.2016.

Preußisches Staatsgesetz über die Verwaltung des katholischen Kirchenvermögens, 24.07.1924, on-line: http://www.kirche-vor-ort.de/uploads/media/kv_gesetz_2009.pdf (2018-05-24).

Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana), 13.12.2007, Dz. Urz. UE C 326 z 26.10.2012, 47–390, on-line: http://data.europa.eu/eli/treaty/tfeu_2012/oj (2018-08-04).

Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, tj. Dz. U. z 2019 r. poz. 1347.

Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy, tj. Dz. U. z 2019 r. poz. 1040, 1043, 1495.

2.2. Orzecznictwo

Naczelny Sąd Administracyjny, wyrok z dnia 18 października 2013 r. (I OSK 2541/12), Legalis nr 1330262.

- Naczelny Sąd Administracyjny, wyrok z dnia 24 października 2013 r. (I OSK 1828/12), Legalis nr 806801.
- Naczelny Sąd Administracyjny, wyrok z dnia 19 lutego 2016 r. (I OSK 3111/14), Legalis nr 1454875.
- Naczelny Sąd Administracyjny, postanowienie składu siedmiu sędziów z dnia 21 maja 2018 r. (I OPS 6/17), Legalis nr 1768929.
- Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie, postanowienie z dnia 28 kwietnia 2014 r. (II SA/Wa 389/14), Legalis nr 1000011.

II. Literatura przedmiotu

- A Lexicon of St. Thomas Aquinas based on the Summa Theologica and selected passages of his other works*, red. R.I. Deferrari, M.I. Barry CDP, I. McGuinness OP, Baltimore 1948.
- Arrieta J.I., *Konferencja biskupów a ustawodawstwo o prawie do prywatności i ochronie danych osobowych*, w: *Ochrona danych osobowych i prawo do prywatności w Kościele*, red. P. Majer, Kraków 2002, s. 49–81.
- Aymans W., K. Mörsdorf, *Kanonisches Recht. Lehrbuch aufgrund des Codex Iuris Canonici*, Bd. 1: *Einleitende Grundfragen und Allgemeine Normen*, Paderborn 1991.
- Baura E., *Parte generale del diritto canonico. Diritto e sistema normativo*, Roma 2013.
- Białobrzeski T., *Adnotacje w księdze ochrzczonych*, w: *Chrzest i małżeństwo – harmonizacja ustawodawstwa*, red. H. Stawniak, R. Kamiński, Warszawa 2018 s. 145–164.
- Bruggmann Th., J. Ferner, H. Klebs, *Lexicon für IT-Recht 2017/2018. Die wichtigsten Praxisthemen*, hrsg. E. Ehmann, Heidelberg 2017.
- Castaño J.F., *Gli istituti di vita consacrata*, Roma 1995.
- Chiappetta L., *Il Codice di diritto canonico. Commento giuridico-pastorale*, a cura di F. Catozzella, A. Catta, C. Izzi, L. Sabbarese, vol. 1, Bologna 2011.
- Czelný M., *Konferencja naukowa pt. „Ochrona danych osobowych w Kościele”*, Warszawa, 25 lutego 2016 r., „Studia z Prawa Wyznaniowego” 19 (2016), s. 339–342.

- Domaszk A., *Ochrona danych osobowych – obowiązek duszpasterski*, „Prawo Kanoniczne” 53 (2010) nr 3–4, s. 43–67.
- Europäisches Datenschutzrecht und die Kirchen*, hrsg. G. Robbers, Berlin 1994.
- Fuenmayor A. de, *Komentarz do kan. 96–112*, w: *Exegetical Commentary on the Code of Canon Law*, ed. Á. Marzoa, J. Miras, R. Rodríguez-Ocaña, English language ed. E. Caparros, vol. 1, Montreal 2004, s. 692–746.
- Galarowicz J., *Człowiek jest osobą. Podstawy antropologii filozoficznej Karola Wojtyły*, Kraków 1994.
- Ganarin M., *Salvaguardia dei dati sensibili di natura religiosa e autonomia confessionale. Spunti per un’interpretazione secundum Constitutionem del regolamento europeo n. 2016/679*, „Stato, Chiese e pluralismo confessionale” (Rivista telematica: www.statoechiese.it) 11 (2018).
- García Martín J., *Le norme generali del Codex Iuris Canonici*, Venezia 2015.
- Gerosa L., *Interpretacja prawa w Kościele. Zasady, wzorce, perspektywy*, przekł. K. Kubis, A. Porębski, Kraków 2003.
- Helios J., W. Jedlecka, *Wykładnia prawa Unii Europejskiej ze stanowiska teorii prawa*, Wrocław 2018.
- Hoeren Th., *Kirchen und Datenschutz. Kanonistische und staatskirchenrechtliche Probleme der automatisierten Datenverarbeitung*, Essen 1986.
- Hucał M., *Ochrona danych osobowych w związkach wyznaniowych w świetle unijnego rozporządzenia nr 2016/679*, „Studia z Prawa Wyznaniowego” 20 (2017), s. 185–222.
- Hucał M., *Wolność sumienia i wyznania w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka*, Warszawa 2012.
- Kalde F., *Kirchlicher Datenschutz*, w: *Handbuch des katholischen Kirchenrechts*, hrsg. J. Listl, H. Schmitz, Regensburg 1999, s. 1231–1236.
- Koncewicz T.T., *Jak interpretować prawo europejskie?*, „Palestra” 5–6 (2014), s. 216–222.
- Kroczek P., *Co prawodawca miał na myśli? – czyli czym jest „mens legislatoris” i gdzie jej szukać?*, „Annales Canonici” 3 (2007), s. 187–198.
- Kroczek P., *Ocena instrukcji „Dignitas connubii” z perspektywy sztuki legislacji*, „Prawo Kanoniczne” 58 (2015) nr 1, s. 94–109.

- Kroczek P., *Prawo wewnętrzne związków wyznaniowych w perspektywie organów władzy publicznej. Klauzule generalne*, Kraków 2017.
- Kroczek P., *Przetwarzanie danych osobowych przez podmioty Kościoła katolickiego w Polsce: transfer pomiędzy państwami*, Kraków 2020.
- Kroczek P., *The Art of Legislation: the Principles of Lawgiving in the Church*, Kraków 2011.
- Kroczek P., *Zasada „clara non sunt interpretanda” w prawie kanonicznym*, Kraków 2005.
- Kroczek P., P. Skonieczny, *Preamble of Law: Perspective of Legislator and Interpreter*, „*Angelicum*” 90/4 (2013), s. 869–888.
- Listl J., *Die Rechtsnormen*, w: *Handbuch des katholischen Kirchenrechts*, hrsg. J. Listl, H. Schmitz, Regensburg 1999, s. 108.
- Lubac H. de, *Kościoły partykularne w Kościele powszechnym*, przekł. M. Spyra, Kraków 2004.
- Łukańko B., *Prawo do ochrony danych osobowych w ramach kościołów i związków wyznaniowych – art. 91 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679*, w: *Prawa człowieka i ich ochrona. Księga rocznicowa z okazji siedemdziesiątej rocznicy uchwalenia Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka*, t. 2: *Trwałość i modyfikacja*, red. B. Kmiecik, K. Stępniaik, Warszawa 2018 s. 37–46.
- Majer P., *Problematyka chrztu świętego w świetle zmian kodeksowych z 31 maja 2016 roku*, w: *Chrzest i małżeństwo – harmonizacja ustawodawstwa*, red. H. Stawniak, R. Kamiński, Warszawa 2018, s. 27–58.
- Marano V., *La protezione dei dati personali fra diritto statutale e „garanzie” confessionali*, „*Ius Ecclesiae*” 18 (2006), s. 61–81.
- Mezglewski A., H. Misztal, P. Stanisławski, *Prawo wyznaniowe*, Warszawa 2011.
- Michiels G., *Normae generales*, vol. 1, Lublin 1929.
- Mogavero D., *Diritto alla buona fama e alla riservatezza e tutela dei dati personali*, „*Ius Ecclesiae*” 12 (2000), s. 589–610.
- Mörsdorf K., *Die Rechtssprache des Codex Juris Canonici*, Paderborn 1967.
- Napierała S., *Pojęcie Kościoła partykularnego w dokumentach i aktach Soboru Watykańskiego II*, Poznań 1985.

- Orzeszyna K., *Podstawy relacji między państwem a kościołami w konstytucjach państw członkowskich i traktatach Unii Europejskiej*, Lublin 2007.
- Pazdan M., *Osoby fizyczne*, w: *System Prawa Prywatnego*, t. 2: *Prawo cywilne – część ogólna*, red. M. Safjan, Warszawa 2007, § 67–72, nb. 1–85, s. 936–1002.
- Pototsching F., *Rechtspersönlichkeit und rechtserhebliches Geschehen*, w: *Handbuch des katholischen Kirchenrechts*, hrsg. J. Listl, H. Schmitz, Regensburg 1999, s. 136–149.
- Radwański Z., *Prawo cywilne – część ogólna*, Warszawa 1993.
- Ramos F., *Le Chiese particolari e i loro raggruppamenti*, Roma 2000.
- Ratzinger J., *Kapłaństwo mężczyzny – naruszenie praw kobiety?*, w: tenże, *Opera omnia*, t. 12: *Głosiciele Słowa i słudzy Waszej radości. Teologia i duchowość sakramentu święceń*, red. K. Głódź, M. Górecka, przekł. M. Górecka, M. Rodkiewicz, Lublin 2012, s. 121–129.
- Redaelli C., *Tutela della libertà religiosa e normativa civile sulla privacy*, „Quaderni di diritto ecclesiale” 11 (1998), s. 310–329.
- Reinhardt H., *Komentarz do kan. 204–293*, w: *Münsterischer Kommentar zum Codex Iuris Canonici*, red. K. Lüdicke, Bd. 2: *Kan. 145–433*, Essen 1985.
- S. Thoma de Aquino, *Summa Theologiae*, Romae 1888, on-line: <http://www.corpusthomisticum.org/sth1028.html#30083> (2018-08-02).
- Sabbarese L., *La costituzione gerarchica della Chiesa universale e particolare. Commento al Codice di Diritto Canonico. Libro II, Parte II*, Città del Vaticano 2013.
- Skonieczny P., *Kanoniczna koncepcja czynności prawnej. Wprowadzenie dla prawników świeckich*, „Acta Universitatis Lodzianensis. Folia Iuridica” 81 [2017], s. 65–81, DOI: <http://dx.doi.org/10.18778/0208-6069.81.06>.
- Skonieczny P., *La buona fama: problematiche inerenti alla sua protezione in base al can. 220 del Codice di Diritto Canonico latino*, Roma 2010.
- Skonieczny P., *Pojęcie dobrego imienia (bona fama) w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 r. Jana Pawła II na podstawie kan. 220*, „Prawo Kanoniczne” 52 (2009) nr 1–2, s. 59–84.

- Skonieczny P., *Przynależność do Kościoła łacińskiego. Komentarz prawno-porównawczy do kan. 111 i kan. 112 CIC, zmienionych motu proprio papieża Franciszka De concordia inter Codices z 2016 r.*, „Annales Canonici” 13 (2017), s. 249–294, DOI: <http://dx.doi.org/10.15633/acan.2227>.
- Skonieczny P., *Zakres podmiotowy dekretu ogólnego KEP z 13 marca 2018 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim. Prawnoporównawczy punkt widzenia*, „Annales Canonici” 14 (2018) nr 1, s. 69–86, DOI: <http://dx.doi.org/10.15633/acan.2474>.
- Skonieczny P., *Zamieszkanie w prawie kanonicznym: założenia i ewolucja koncepcji*, „Annales Canonici” 14 (2018) nr 1, s. 87–122, DOI: <http://dx.doi.org/10.15633/acan.2475>.
- Sobański R., *Komentarz do kan. 1–34, 94–203*, w: J. Krukowski, R. Sobański, *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. 1: *Księga I. Normy ogólne*, red. J. Krukowski, Poznań 2003, s. 43–93, 160–296.
- Sobczyk P., *Autonomia związków wyznaniowych*, w: *Leksykon prawa wyznaniowego. 100 podstawowych pojęć*, red. A. Mezglewski, Warszawa 2014, s. 1–7.
- Walencik D., *Prawo do prywatności w Kościołach i innych związkach wyznaniowych. Od tajemnicy duszpasterskiej do ochrony danych osobowych*, red. T.J. Zieliński, M. Hucał, Warszawa 2018, s. 12–14.
- Wojtyła K., *Osoba i czyn*, Kraków 1969.
- Wolter A., J. Ignatowicz, K. Stefaniuk, *Prawo cywilne. Zarys części ogólnej*, Warszawa 2001.
- Wronkowska S., *System prawny a porządek prawny i ład społeczny*, w: A. Redelbach, S. Wronkowska, Z. Ziemiński, *Zarys teorii państwa i prawa*, Warszawa 1992, s. 218–233.
- Wroński S., *Osoba ludzka na tle ogólnego pojęcia osoby i nauki o człowieku u św. Tomasza z Akwinu*, „Studia Mediewistyczne” 22 (1983) z. 2, s. 113–142.
- Zieliński M., *Wykładnia prawa. Zasady, reguły, wskazówki*, Warszawa 2002.

Spis skrótów

- AAS** – „Acta Apostolicae Sedis” [dziennik urzędowy Stolicy Apostolskiej]
- CCEO** – *Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium* auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus, 18 października 1990 [Kodeks Kanonów Kościołów Wschodnich]
- CIC** – *Codex Iuris Canonici* auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus, 25 stycznia 1983 [Kodeks Prawa Kanonicznego]
- Decreto/2018** – Conferenza Episcopale Italiana, Decreto generale *Disposizioni per la tutela del diritto alla buona fama e alla riservatezza*, 21–24 maja 2018
- Dekret** – Dekret ogólny *Chrześcijaństwo* w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim wydany przez Konferencję Episkopatu Polski, w dniu 13 marca 2018, podczas 378. Zebrania Plenarnego w Warszawie, na podstawie kan. 455 Kodeksu Prawa Kanonicznego, w związku z art. 18 Statutu KEP, po uzyskaniu specjalnego zezwolenia Stolicy Apostolskiej z dnia 3 czerwca 2017 roku.
- Dz. U.** – „Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej”
- Gaudium et spes** – Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II, *Constitutio pastoralis Gaudium et spes* de Ecclesia in mundo huius temporis, 7 grudnia 1965 r.
- IOD** – Inspektor Ochrony Danych
- KDG** – Gesetz über den Kirchlichen Datenschutz (KDG) in der Fassung des einstimmigen Beschlusses der Vollversammlung des Verbandes der Diözesen Deutschlands, 20 listopada 2017

- KDV** – Österreichische Bischofskonferenz, *Decretum Generale über den Datenschutz in der Katholischen Kirche in Österreich und ihren Einrichtungen (Kirchliche Datenschutzverordnung)*, 6–9 listopada 2017
- KEP** – Konferencja Episkopatu Polski
- Konkordat** – Konkordat między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą Polską, podpisany w Warszawie dnia 28 lipca 1993
- KIOD** – Kościelny Inspektor Ochrony Danych
- KKK** – *Katechizm Kościoła katolickiego*
- Lumen gentium** – Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II, *Constitutio dogmatica Lumen gentium de Ecclesia*, 21 listopada 1964
- NSA** – Naczelny Sąd Administracyjny
- PB** – *Constitutio apostolica Pastor Bonus* de Romana Curia, 28 czerwca 1988
- RODO** – Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych (Dz. Urz. UE L 119 z 4.05.2016, s. 1–88 ze sprost.)
- Statut KEP** – Statut Konferencji Episkopatu Polski uchwalony przez biskupów diecezjalnych na posiedzeniu w Warszawie 22 lutego 1995
- TFUE** – Traktat o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej, 13 grudnia 2007
- u.o.d.o./1997** – Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych, tj. Dz. U. z 2016 r., poz. 922
- u.o.d.o./2018** – Ustawa z dnia 10 maja 2018 r. o ochronie danych osobowych, tj. Dz. U. z 2018 r., poz. 1000
- WSA** – Wojewódzki Sąd Administracyjny

Skróty ksiąg Pisma Świętego (*sigla*) według: *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu* w przekładzie z języków oryginalnych, opracował zespół biblistów polskich z inicjatywy benedyktynów tynieckich, Poznań–Warszawa 1983, s. 13.

Streszczenie

Ochrona danych osobowych w Kościele katolickim w Polsce jest zagadnieniem, które nabrało nowego znaczenia w związku z regulacją europejską (RODO) i relacjami z państwem. Skutkiem tych nowych regulacji jest Dekret ogólny Konferencji Episkopatu Polski z dnia 13 marca 2018 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim. Niniejszy pierwszy tom obejmuje zagadnienia wstępne (część 1) i komentarz do preambuły tego Dekretu (część 2). Tom drugi stanowi część 3, czyli komentarz do art. 1–5.

W części 1 (Zagadnienia wstępne) poruszana jest geneza Dekretu (I), zwłaszcza kontekst art. 91 RODO (I, tezy 2–3) z wynikającymi stąd założeniami legislacyjnymi (I, tezy 3–6). Założenia te poddawane są krytyce (I, teza 7). Stawiana jest teza, że Dekret jest ustawą kościelną endogeniczną z egzogenicznymi inspiracjami (I, teza 8). Jednocześnie autorzy tego komentarza uznają, że komentowany Dekret jest dekretem ogólnym ustawowym w myśl kan. 29 i 30 oraz 135 § 2 kodeksu prawa kanonicznego, a jego ustawodawcą jest Konferencja Episkopatu Polski; jest to źródło prawa kanonicznego Kościoła w Polsce (II, teza 9–14).

Następnie autorzy zajmują się regułami wykładni komentowanego Dekretu (III, tezy 15–). Trudności z wykładnią przepisów Dekretu wynikają z faktu, że Dekret z jednej strony jest częścią integralną prawa kanonicznego obowiązującego w Kościele w Polsce, a z drugiej strony jest odpowiedzią na wymóg społeczności politycznej (Unii Europejskiej i państwa polskiego, w których Kościół działa) z odmienną przecież aksjologią i bez założeń teologicznych (III, tezy 16–17). Stąd konieczne jest przy tej wykładni z jednej strony stosowanie przepisów kanonicznych, ale z uwzględnieniem przepisów zewnętrznych, np. RODO (III, tezy 18–34). Odnośnie do

stosowania instytucji kanonicznej dyspensy (IV, tezy 35–37), dokonawszy dokładnej analizy, w niniejszym komentarzu stoi się na stanowisku, że wyłączenia przewidziane w przepisach kanonicznych poważnie ograniczają zastosowanie instytucji dyspensy do komentowanego Dekretu (zwłaszcza IV, teza 37).

W uwagach nad zatytułowaniem komentowanego Dekretu autorzy analizują poszczególne elementy tytułu i krytykują arenę tego dokumentu oraz określenie (niekanoniczne) jego przedmiotu, postulując „ukanonizowanie” czy „ukościelnienie” zatytułowania Dekretu (V, tezy 38–43). Część 1 komentarza zamykają uwagi do systematyki komentowanego Dekretu (VI, tezy 44–48), gdzie poddawany jest krytyce zbyt duży wpływ prawa świeckiego, zrozumiany wobec regulacji art. 91 RODO (VI, teza 47). W części 2 (Preambuła) komentowane są poszczególne akapity preambuły Dekretu. W uwagach ogólnych dokonuje się analizy preambuły z punktu widzenia technicznego (I, tezy 1–3) i prawnoporównawczego (I, tezy 4–6), aby dokonać uwag *de lege ferenda* (I, tezy 7–8).

Komentując akapit „Chrześcijaństwo”, autorzy wskazują na racje ochrony danych osobowych, czyli racje teologiczne i prawnonaturalne (I, tezy 1–3). Następnie wskazanych jest siedem zasad teologicznych ochrony danych osobowych (II, tezy 4–11): (1) prawo do ujawniania prawdy nie jest bezwzględne; (2) miłość braterska i poszanowanie prawdy są podstawowymi, ogólnymi kryteriami oceny prośby o informację (o dane osobowe) lub o ujawnienie prawdy; (3) nie ma obowiązku ujawniania prawdy (danych osobowych) nieuprawnionemu, czyli temu, kto nie ma prawa do poznania tej prawdy (danych osobowych); (4) bezwzględnej ochronie podlega tajemnica spowiedzi; (5) ochronie względnej podlegają dane (także osobowe) w ramach tajemnicy zawodowej; (6) bez poważnej i proporcjonalnej przyczyny nie można ujawniać danych osobowych, jeżeli może to przynieść drugiemu szkodę; (7) wobec prywatnego życia drugiego człowieka należy zachować sprawiedliwą dyskrecję. W końcu komentarz do tego akapitu preambuły prezentuje koncepcje teoretyczne ochrony danych osobowych w prawie kanonicznym (III, tezy 12–16). Chodzi o to, że Dekret oparty jest o chrześcijańską, a nie oświeceniową koncepcję praw podstawowych

człowieka jako praw wywodzących się z faktu stworzenia (III, teza 12). Następnie autorzy wskazują na prawo do prywatności jako prawo fundamentalne chrześcijanina w kan. 220 kodeksu prawa kanonicznego i kan. 23 kodeksu kanonów Kościołów wschodnich, *pars secunda*, będące podstawą ochrony danych osobowych w Kościele (III, teza 13). Jednakże opowiadamy się za koncepcją kanoniczno-instytucjonalnej ochrona danych osobowych (III, teza 14). Autorzy podkreślają, że ochrona danych osobowych w Kościele ma charakter względny, a nie bezwzględny (III, teza 15). W komentarzu stawiana jest teza, że dane osobowe są pojęciem indywidualizującym osobę fizyczną w Kościele, nie zaś czynnikiem wpływającym na pozycję kanoniczną osoby fizycznej w Kościele (III, teza 16).

W komentarzu do akapitu „Biorąc” preambuły Dekretu autorzy wskazują na obowiązujące podstawy kościelnoprawne w zakresie ochrony danych osobowych w Kościele, uzupełniając je bibliografią prawa o ochronie danych osobowych w Kościele w Polsce (tezy 1–16). Autorzy zauważają, że ten akapit podyktowany jest chęcią wykazania, że Kościół katolicki w Polsce realizuje przesłankę z art. 91 ust. 1 RODO (teza 2). Oprócz wskazania tych podstaw prawnych wymienia się także inne, błędnie pominięte w preambule komentowanego Dekretu (teza 8). Autorzy wykazują wyjątkowe znaczenie prawa partykularnego w tej dziedzinie, gdyż to sytuacja w państwowym systemie prawnym spowodowała reakcję w porządku kanonicznym (teza 10). W końcu autorzy zauważają, że akapit „Biorąc” preambuły komentowanego Dekretu nie zawiera wprost odesłania do prawa życia konsekrowanego, co jest jego mankamentem (teza 13).

W komentarzu do akapitu „Przypominając” autorzy analizują treść zasady autonomii i niezależności państwa i Kościoła (tezy 1–19) zarówno z punktu widzenia kanonicznego (teza 3), jak i prawa świeckiego (art. 25 ust. 3 konstytucji, art. 1 konkordatu, art. 2 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej – tezy 4–7) w szerokim kontekście prawnoporównawczym (tezy 10–14). Autorzy rozumieją ochronę danych osobowych jako przykład ochrony niezależności i autonomii Kościoła „w swoim zakresie” (teza 8) jako sprawę mieszaną – *res mixtae* (teza 9). Uznają, że polski ustawodawca kościelny nie zwrócił

uwagi na różnice modelowe przy przygotowywaniu Dekretu; powtarzanie przepisów RODO nie było konieczne (teza 16). Niezależnie od przyjętej techniki legislacyjnej Dekretu, konsekwentnie do jedynie możliwego w polskim systemie prawnym modelu relacji państwa i Kościoła – należy przyjąć wykładnię *secundum Constitutionem* ochrony danych osobowych w Kościele, wskazując na zasadę autonomii państwa i Kościoła oraz na wolność religijną jako na czynniki kształtujące tę ochronę (teza 17). W komentarzu zajęto stanowisko, że zgodnie z konstytucyjną zasadą niezależności i autonomii państwa i Kościoła państwo nie może bezpośrednio ingerować w komentowany Dekret i sprawdzać jego zgodność z RODO czy z innymi aktami prawnymi obowiązującymi w Polsce (teza 18).

Komentując akapit „Mając” (tezy 1–6), wskazuje się, że ochrona danych osobowych w Kościele jest metarealizacją wolności religijnej (art. 53 ust. 1 konstytucji; tezy 1–2).

Komentarz do akapitu „Działając” (tezy 1–4) stawia tezę, że przepisy komentowanego Dekretu są przepisami szczegółowymi wobec ogólnego prawa do dobrego imienia i ochrony własnej prywatności (w tym ochrony danych osobowych) z kan. 220 kodeksu prawa kanonicznego i kan. 23 kodeksu kanonów Kościołów wschodnich.

Całość komentarza zamyka bibliografia z wyszczególnieniem źródeł i literatury przedmiotu.

Summary

The protection of personal data in the Catholic Church in Poland is an issue that has taken on new importance in connection with European legal regulation (GDPR) and the relationship with the State. The result of these new regulations is the General Decree of the Polish Bishops' Conference of 13 March 2018 on the Protection of Natural Persons in Relation to the Processing of Personal Data in the Catholic Church.

The book is the first volume of commentary on the Decree that includes introductory issues (Part 1) and a commentary on the preamble of this Decree (Part 2). The subsequent second volume is Part 3, which is a commentary on Articles 1–5 of the Decree.

Part 1 (“Preliminary Issues”) deals with the genesis of the Decree (I), especially the context of Article 91 GDPR (I, theses 2–3) with the resulting legislative assumptions (I, theses 3–6). These assumptions are criticized (I, thesis 7). It is argued that the Decree is an endogenous Church law with exogenous inspirations (I, thesis 8). At the same time, the authors of this commentary state that the Decree is a general statutory decree within the meaning of can. 29 and 30 CIC and can. 135 § 2 CIC and its legislator is the Polish Bishops' Conference; it is a source of canon law for the Church in Poland (II, thesis 9–14).

Then the authors deal with the rules of interpretation of the Decree (III, theses 15–). Difficulties in interpreting the provisions of the Decree arise from the fact that the Decree, on the one hand, is an integral part of the canon law binding on the Church in Poland, and on the other hand, is a response to a requirement of the political community (the European Union and the Polish State in which the Church operates), with different axiology and without theological presuppositions (III, theses 16–17). Hence

it is necessary for interpretation to apply the canonical regulations while taking into account external regulations (e.g., GDPR; III, theses 18–34).

With regard to the application of the canonical institution of dispensation (IV, theses 35–37), after careful analysis, the commentary takes the view that the exclusions provided by the canonical legislation seriously limit the application of the institution of dispensation to the Decree (especially IV, thesis 37).

In the comments on the titling of the Decree, the authors analyze the various elements of the title and criticize the preamble of the document and the definition (non-canonical) of its subject matter, arguing for a “canonization” or “ecclesiasticization” of the titling of the Decree (V, theses 38–43).

Part 1 of the commentary closes with comments on the systematics of the Decree (VI, theses 44–48), where the excessive influence of secular law, understood in relation to the regulation of Article 91 of the GDPR, is criticized (VI, thesis 47).

Part 2 (“Preamble”) comments on the individual paragraphs of the preamble of the Decree. The authors analyze the preamble from a technical (I, theses 1–3) and comparative legal point of view (I, theses 4–6) in order to make *de lege ferenda* remarks (I, theses 7–8).

Commenting on the “Christianity” paragraph, the authors point to the rationale for the protection of personal data, namely, theological and natural law reasons (I, theses 1–3). Then seven theological principles of the protection of personal data are indicated (II, theses 4–11): (1) The right to disclose the truth is not absolute; (2) Fraternal love and respect for the truth are the basic, general criteria for evaluating a request for Information (for personal data) or for the disclosure of the truth; (3) There is no obligation to disclose the truth (personal data) to the unauthorized, that is, to one who has no right to know this truth (personal data); (4) Absolute protection is afforded to the secrecy of confession; (5) Relative protection is afforded to data (including personal data) within the framework of professional secrecy; (6) Without serious and proportionate reason, personal data may not be disclosed if it may bring harm to another; (7) Fair discretion must be exercised toward the private life of another. Finally, commentary on the preamble

presents the theoretical concepts of the protection of personal data in canon law (III, theses 12–16). The point is that the Decree is based on a Christian, not the Enlightenment, conception of fundamental human rights as rights derived from creation (III, thesis 12). The authors point to the right to privacy as the fundamental Christian right (can. 220 CIC and can. 23 CCEO), *pars secunda*, as the basis for the protection of personal data in the Church (III, thesis 13). However, we favor the concept of canonical-institutional protection of personal data (III, thesis 14). The authors emphasize that the protection of personal data in the Church is relative and not absolute (III, thesis 15). The commentary posits that personal data is a concept that individualizes an individual in the Church, not a factor that affects an individual's canonical standing in the Church (III, thesis 16).

In the commentary on the “Taking” paragraph of the preamble of the Decree, the authors point to the existing ecclesiastical-legal basis for the protection of personal data in the Church, supplementing it with a bibliography of the law on the protection of personal data in the Church in Poland (theses 1–16). The authors note that this paragraph is dictated by the desire to demonstrate that the Catholic Church in Poland fulfills the premise of Article 91(1) GDPR (thesis 2). In addition to pointing out these legal bases, other legal grounds, erroneously omitted from the preamble of the commented Decree, are also mentioned (thesis 8). The authors demonstrate the unique importance of particular law in this area since it was the situation in the State legal system that caused the reaction in the canonical order (thesis 10). Finally, the authors note that the paragraph “Taking” of the preamble of the commented Decree does not explicitly refer to the law of consecrated life, which is its shortcoming (thesis 13).

In the commentary to the paragraph “Recalling,” the authors analyze the content of the principle of autonomy and independence of the State and the Church (theses 1–19), both from the canonical (thesis 3) and secular law point of view (Article 25 paragraph 3 of the Constitution, Article 1 of the Concordat, Article 2 of the Act of 17 May 1989 on the relationship between the State and the Catholic Church in the Republic of Poland – theses 4–7) in a broad comparative legal context (theses 10–14). The authors understand

data protection as an example of protecting the independence and autonomy of the Church “within its scope” (thesis 8), as a mixed case (*res mixtae*) (thesis 9). They recognize that the Polish Church legislator did not pay attention to the model differences when preparing the Decree; the repetition of the GDPR provisions was not necessary (thesis 16). Regardless of the adopted legislative technique of the Decree, consistently with the only possible Polish legal system model of the relationship between the State and the Church – the *secundum Constitutionem* interpretation of the protection of personal data in the Church should be adopted, pointing to the principle of autonomy of the State and the Church and religious freedom as factors shaping this protection (thesis 17). The commentary takes the position that, in accordance with the constitutional principle of independence and autonomy of the State and the Church, the State cannot directly interfere with the commented Decree and check its compliance with GDPR or other legal acts in force in Poland (thesis 18).

Commenting on the “Having” paragraph (theses 1–6), it is pointed out that the protection of personal data in the Church is a materialization of religious freedom (Article 53(1) of the Constitution; theses 1–2).

The commentary on the paragraph “Acting” (theses 1–4) puts forward the thesis that the provisions of the Decree are specific provisions in relation to the general right to reputation and protection of one’s privacy (including the protection of personal data) of can. 220 CIC and can. 23 CCEO.

The entire commentary concludes with a bibliography detailing the sources and literature on the subject.

Abstrakt

ks. Piotr Kroczek

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

piotr.kroczek@upjpz.edu.pl

 <https://orcid.org/0000-0002-6872-2953>

Piotr Skonieczny OP

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

piotr.skonieczny@upjpz.edu.pl

 <https://orcid.org/0000-0002-6407-715X>

Ochrona danych osobowych w Kościele katolickim. Komentarz do Dekretu ogólnego Konferencji Episkopatu Polski w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim z 2018 roku. Tom 1: Część 1. Kwestie wstępne. Część 2. Preambuła

Pierwszy tom komentarza do Dekretu obejmuje dwie części. W pierwszej z nich poruszono „Zagadnienia wstępne” z obszaru ochrony danych osobowych w Kościele, a tym, co szczególnie istotne, genezę Dekretu oraz reguły jego wykładni. Części druga zawiera systematyczne wyjaśnienie „Preambuły” Dekretu. Komentarz oferuje uwagi teoretycznoprawne i praktyczne związane z ochroną danych w Kościele, a także uwagi odnoszące się do techniki legislacyjnej Dekretu. Autorzy formułują liczne postulaty *de lege ferenda*.

Słowa kluczowe: ochrona danych w Kościele katolickim, Dekret o ochronie danych, prywatność, partykularne prawo kanoniczne

Abstract

ks. Piotr Kroczek

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

piotr.kroczek@upjpz.edu.pl

 <https://orcid.org/0000-0002-6872-2953>

Piotr Skonieczny OP

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

piotr.skonieczny@upjpz.edu.pl

 <https://orcid.org/0000-0002-6407-715X>

Data protection in the Catholic Church. Commentary on the General Decree of the Polish Bishops' Conference on the Protection of Natural Persons with Regard to the Processing of Personal Data in the Catholic Church of 2018. Volume 1. Part 1. Preliminary issues. Part 2. Preamble

The first volume of the commentary on the Decree consists of two parts. The first part deals with the „Introductory Issues” in the area of data protection in the Church, including, the genesis of the Decree and the rules of interpretation. The second part contains a systematic explanation of the „Preamble” of the Decree. The commentary offers theoretical and practical remarks on data protection in the Church, as well as comments on the legislative technique of the Decree. The authors make recommendations *de lege ferenda*.

Keywords: data protection in the Catholic Church, Decree on data protection, privacy, particular canon law

Spis treści

WSTĘP	5
DEKRET OGÓLNY	7
CZĘŚĆ I. ZAGADNIENIA WSTĘPNE	39
I. Geneza Dekretu	39
II. Dekret jako źródło prawa kanonicznego w Kościele w Polsce	45
III. Reguły wykładni Dekretu	49
IV. Dyspensowanie od przepisów Dekretu	61
V. Uwagi do zatytułowania Dekretu	64
VI. Uwagi do systematyki Dekretu	67
CZĘŚĆ II. PREAMBUŁA	71
Uwagi ogólne	71
I. Racje ochrony danych osobowych	77
II. Zasady teologiczne ochrony danych osobowych	79
III. Koncepcje teoretyczne ochrony danych osobowych w prawie kanonicznym	83
BIBLIOGRAFIA	123
I. Źródła	123
II. Literatura przedmiotu	129
SPIS SKRÓTÓW	135
STRESZCZENIE	137
SUMMARY	141
ABSTRAKT	145
ABSTRACT	146

Ochrona danych osobowych w Kościele katolickim w Polsce jest zagadnieniem, które nabrało nowego znaczenia w związku z regulacją europejską (RODO) i relacjami z państwem. Skutkiem tych nowych regulacji jest Dekret ogólny Konferencji Episkopatu Polski z dnia 13 marca 2018 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych w Kościele katolickim. Niniejszy pierwszy tom obejmuje zagadnienia wstępne (część 1) i komentarz do preambuły tego Dekretu (część 2).

Uniwersytet Papieski
Jana Pawła II
w Krakowie

